

1938 ~ 1988

**EUKARISZTIKUS
EMLÉKKÖNYV**

EUKARISZTIKUS EMLÉKKÖNYV

PRUGG VERLAG

1988

Szerkesztette Benkő Antal
A fedőlapot tervezte Annemarie Bock

Egyházi engedéllyel. – Druck: Eisenstädter Graphische
GesmbH, 7000 Eisenstadt, J. Haydngasse 10, Österreich.

EUKARISZTIKUS EMLÉKKÖNYV

*"... Krisztus vére, aki az örök Lélek által saját magát adta tiszta áldozatul az Istennek, hogy az élő Istennek szolgáljunk" (Zsid 9,14). Ezekkel a szavakkal foglalja össze a szent író megváltásunk titkát. Krisztus engedelmessége által megsza-
badít az engedetlenség bűnének béklyóitól és Isten gyer-
meikévé tesz bennünket. Minden akadályt, a halált is legyőző
szeretetét tárja elénk, hogy új életre támadjunk fel vele együtt.*

*A keresztséggel beléje öltözzünk. A mindennapi élet har-
cában pedig saját teste és vére emlékeztető-éltető valóságát
nyújtja, meg ne feledkezzünk haláláról és feltámadásáról,
hanem "Vele" és "Benne" egyre tudatosabban váljunk mi is az
Atyának és embertestvéreinknek tetsző égő áldozatul.*

*Időt és teret áttörő szeretetének hatalmával megjeleníti,
megcselekszi ma is és a világ végéig egyetlen s örök áldozatát!
Felszólít: mi is cselekedjünk úgy, ahogy Ő tett, mert Ő
ünnepli – minden szentmisében – népe körében s immár
népével együtt azt, amit ennek nevében és ezért a Golgotán
végbevitt.*

*Lehet-e szebb és igazabb kifejezése annak, hogy szívünkbe
véstük Urunk parancsát, mint a gyakori részvétel
eukarisztiájában? Ott táplál bennünket szavával, testével és
vérével! A csodálat és imádás azonban arra készítetnek, hogy
hosszabban és kifejezetten is elmélyedjünk ebben a
misztériumban: izleljük megdöbbentő mélységét, dicsőítsük
találékony jóságát s vizsgáljuk, hogyan felelhetünk meg
leginkább példaadó tanításának. Erre szolgálnak az áldozás,
s a vele való egyesülés bensőséges percei, ezt kívánják
előmozdítani a szentségimádások, az úrnapi körmenetek, az
eukarisztikus kongresszusok. Alkalmat nyújtanak arra, hogy
egyre inkább átjárhassa egész lényünket az Ő lelkiülete, s így –
a legközelebbi eukarisztiában – még nyíltabb szívvel
kapcsolódhassunk be áldozatába.*

*A visszaemlékezés, amellyel benyomásokkal teli esemé-
nyeket idézünk, transzformátorként hathat: felerősíti az él-
ményt s hatványozva sugározza tovább. A magyar katolikus
életben maradandó nyomokat hagyott az 1938-as budapesti
XXXIV. Eucharisztikus Nemzetközi Kongresszus. Emlékét
felelevenítve reméljük, hogy a résztvevők lelkében újra lángra
lobban az ötven éve meggyújtott mécses. Azok pedig akik*

csak hírből ismerik, ízelítőt kaphatnak magával ragadó lendületéből, gyümölcseiből.

A II. világháború komoly akadályt jelentett az eukarisztikus világkongresszusok immár több mint száz éves folyamatában. A budapesti után 14 év telt el, amíg 1952-ben sikerült megrendezni a 35. kongresszust Barcelonában. Azóta 3-4 évenként a világ különböző országai hívnak erre az eukarisztikus ünneplésre. Az utolsó háromból ragadtunk ki egy-egy emléket. A 41. Nemzetközi Eukarisztikus Kongresszus, 1976-ban, Filadelfiában "az eukarisztia és az emberiség vágyai" viszonyát elemezte. Ebből és az 1985-ben, Nairobiban (Kenya) rendezett legutolsó kongresszusból – amelynek központjában "az eukarisztia és a család" állt – vettünk ki egy-egy beszédet, emléket.

A két nemzetközi megemlékezést kiegészítik P. Pedro Arupenak, a jezsuita rend egykori általános rendfőnökének személyes és megrendítő emlékei az eukarisztiáról, amelyeket olasz fiataloknak mondott el.

Az eukarisztikus ünnepségeknek teológiai elmélyülést is kell közvetíteniük, mert csak így erősödünk a hitben. Négy tanulmányunk ezt a célt szolgálja. Segíti, hogy jobban megérthessük, mennyiben az Úr vacsorája az eukarisztia, mennyiben áldozat és áldozás. Külön tárgyaljuk az eukarisztia szentmisén kívüli imádásának kérdését és jelentőségét, mert egyesek – úgy tűnik – mintha ma nem látnák ennek értelmét, fontosságát.

A szentségimádás gyakorlata ismét kezd virágozni. Mind ennél, mind pedig a szentséglátogatásoknál lényeges, hogy egységben maradjanak a szentmisével. Az vett jól részt a szentmisén, aki jobbként távozott, mint ahogy érkezett – mondotta egy latin-amerikai teológus. De ez a "jobbulás" tartson egész nap, az egész életen át. A szentséglátogatások és szentségimádások a napi illetve heti eukarisztiánk kicsengései: újra átéljük azt, amit Krisztus a szentmisében nyújt nekünk s minden percünket oltárához visszük vissza. Amint a szentmisében elengedhetetlen az ige liturgiája, ugyanúgy nélkülözhetetlen szavát hallani és felidézni a szentségimádások folyamán. Minden találkozásunk központja az eukarisztikus Jézussal a szentmise. Ez azonban hassa át egész életünket. Így teljesednek be Krisztus szavai: "Aki eszi az én testemet és issza az én véretem, az bennem marad, én meg benne" (Jn 6,56).

I. KONGRESSZUSI EMLÉKEK

Benkő Antal

GYŐZELEMRŐL ÉNEKELJEN NAPKELET ÉS NAPNYUGAT!

1938 májusában millió magyar ajkán zengett fel ez az ének.

Szerte az országban zúgtak a harangok, Budapesten pedig éjjel és nappal százezrek vonultak a Bazilikába, a Hősök terére, a Margitszigetre, hogy imádják és magasztalják Krisztust az oltáriszentségben. Hazánk felé fordult azokban a napokban a világsajtó jelentős hányada is. Újságok és rádiók rövidebb-hosszabb hírekben számoltak be a budapesti XXXIV. Eucharisztikus Nemzetközi Kongresszus eseményeiről, hiszen a föld minden részéről érkeztek küldöttségek és zarándokok az ünnepségekre. A május 29-i záróközgyűlésen pedig "percnyi megállás nélkül, négy és fél órán át hömpölygött a hívők ezerszínben pompázó menete" (A XXXIV. Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus Emlékkönyve. Szent István Társulat, Budapest, 1938. 222. o.). Félmillió tömeg kísérte az oltáriszentséget a Bazilikából a Hősök terére.

Idestova két nemzedék nőtt fel azóta. Egyesek talán már nem is igen hallottak erről, a magyar katolikus élet oly fontos eseményéről. Mások pedig azt kérdezhetik: mi ennek az üzenete napjaink számára? Érdemes tehát legalább rövid pillantást vetni az ötven éve történetekre s átgondolni mai jelentőségét.

A Világkongresszus háttere

"Én vagyok a mennyből alászállott kenyér. Aki e kenyérből eszik, örökké él. A kenyér, amelyet adok, a testem, a világ életéért" (Jn 6,51). A hívó számára Jézus szavai új, csodálatos távlatokat tárnak fel. Tudja, hogy az Úr

nemcsak egyszer adta testét és véré, hanem elrendelte, cselekedjék meg mi is azt, amit Ő tett. Az örök Ige kiüresítette magát, amikor értünk emberré lett (Fil 2,7). Határtalan szeretete a végletekig ment el: életét áldozta azokért, akik megtagadták, félreismerték, gyáván megfutottak szenvedése színhelyéről – vagyis: értünk, bűnösökért. Sőt bizonyos fokig áttörte a létrendek korlátait, s az ember alatti világ, a kenyér és bor színét vállalja, hogy táplálhassa lelkünköt – önmagával! Saját magát nyújtja most s a világ végéig, hogy vele együtt mutathassuk be az Ő s immár a mi áldozatunkat is. A mennyből alászállott kenyér alakítja szívünket, formálja lelkünket, hogy vele együtt egyre készségesebben imádhassuk az Atyát és szolgálhassuk testvéreinket.

Aki kicsit is igyekszik elmélyülni az eukarisztia titkában, növekvő csodálkozással fedezi fel kimeríthetetlen gazdagságát. Lelke annyira lángra lobbanhat, hogy – minden gyengesége ellenére – kész áldozattá válni Krisztussal. Máskor a csodálat és megdöbbenés kényszeríti térdre, s bensőséges csendben, az időről megfeledkezve árad a hála szívéből ezért az isteni ajándékért, amit az Egyház kapott. Az öröm nem hagyja nyugton; megy s hirdeti az egész világnak: az Isten közöttünk ütötte fel sátrát! Nemegyszer azonban fájdalom is feltör bensejéből. Látja, hogy egyesek nemcsak hitetlenül utasítják vissza a meghívást Krisztus asztalához, hanem egyenesen káromlóan, gúnyolódva viselkednek vele szemben. Kifejezett dühvel fordulnak ellene s azok ellen is, akik dicsérik, magasztalják, ünneplik az eukarisztiát. Megsejti, hogy Krisztus őt is és minden hívőt imájába foglalt az utolsó vacsorán, amikor így könyörgött Atyjához: "Nem azt kérem, hogy vedd ki őket a világból, hanem, hogy óvd meg őket a gonosztól" (Jn 17,16). Felmerül benne a kérdés: Mit lehet s mit kell tenni, hogy minden, de mindenekelőtt a már keresztény ember hite és szeretete újra lángoljon Krisztus szeretetétől? S mit kell és lehet cselekedni, hogy megszűnjék a támadások özöne az isteni szeretet, az eukarisztia ellen?

A múlt század második felében hasonló gondolatokkal foglalkozott Emilie Tamisier, francia kisasszony. Egy ideig Szent Julián Eymard a Szentségimádó Papok (szakramentinusok) alapítója volt a lelki atyja, majd Boldog Chevrier állt mellette.

Tamisier kisasszony magáévá tette Szent Julián Eymard vezérelvét: Csak az oltáriszentség nyilvános tisztelete az

igazi és egyetlen orvosság az Istentől egyre inkább eltávolodó világ számára. Próbálta tehát összefogni a híveket: vallják meg együtt hitüket. Ezzel erősödik saját meggyőződésük, s egyúttal gátat vethetnek az Egyház s Isten elleni támadásoknak (vö. F Pratzner: Eucharistieverstandnis im Spiegel der Eucharistischen Weltkongresse. – In: Bibel und Liturgie (54), 1981, 70-75.).

A XIX. század második felében a francia közéletben a liberalizmus, a szabadkőművesség és ateista áramlatok uralkodtak. A kormány különböző rendeletekkel akadályozta az Egyház szabad működését. A liberalizmus eredetileg a jogtalan és szükségtelen megkötéseknek akart véget vetni, de harcában szélsőségesse vált: elvetett minden isteni tekintélyt és az embert önmaga törvényhozójává kiáltotta ki. "Minden vallás egyforma" frázissal az elején még palástolta igazi szándékát, de hamarosan nyílt támadásba ment át a katolikus intézmények: iskolák, szerzetesrendek stb. ellen.

Tamisier kisasszony sürgette: a nyilvánosság előtt is ismerjék el hitüket a hívek, s ilyen módon is vessenek gátat az Egyház és Isten elleni hullámoknak. Először zárandoklatokat szervezett Avignonba, ahol az egyik templomban örökimádással dicsőítették Krisztust az oltáriszentségben. Valaki azt ajánlotta neki, hogy kongresszusok megrendezésével még hatékonyabban ébresztgetheti az eukarisztiába vetett hitet. Első próbálkozásai nem sok sikerrel jártak, mivel egyes püspökök féltek, hogy hasonló megmozdulásokkal még jobban elmérgesíthetik a vezető körök amúgy is egyházellenes magatartását. Belgiumban és Hollandiában sem ért el eredményt. Ennek ellenére nem nyugodott. 1881-ben Lille-ben, Észak-Franciaországban sikerült megrendezni az első nemzetközi eukarisztikus kongresszust.

A francia világi hívektől elindított mozgalom hamarosan átlépi az ország határait. A IX. Világkongresszust (1938) Jeruzsálemben, a XXI-et pedig már a tengerentúl, Montreálban (1910) tartják.

"A liberális korszellem s annak kapcsán kialakult életforma hozta magával, hogy a magyar katolikus egyház is szellemében, intézményeiben és egyéneiben fonnyadó, gyümölcstelen fa lett. A világi papok elsősorban hivatalnokok lettek, ún. "úri emberek", társadalmi életet élő kényelmes polgárok, akik a szorosan vett hivatali ténykedések, egyházi funkciók, hitoktatás elvégzésén túl semmi különösebb buzgóságot vagy éppen kezdeményezést nem mutattak... Ez a

vánnnyadt, tespesztő, fülledt légkör még rombolóbbnak mutatkozott a szerzetesrendekre. Alig van olyan, amelyik reformra ne szorult volna... Ennek megfelelő volt a hívek élete. Külsőleg és látszólag még minden a hagyományos keretek között folyt le... Más szóval az Egyház kezdett lesüllyedni a házitanító, a nevelőnő szerepére és társadalmi helyzetére, akik nem tartoznak ugyan a családhoz, de mégis nélkülözhetetlenek, s akiket éppen ezért úgy kezelünk, mintha családtagok volnának, de tudjuk, hogy nem azok, hanem csak "személyzet", amelyet a gyermek felnövése után szélnek lehet eresztetni."

A keserű szájjú, de találó jellemzést nem kisebb ember mint Nyisztor Zoltán, pápai prelátus, a harmincas évek egyik legkiválóbb publicistája írta a századeleji magyar katolikus életről. (Nyisztor Zoltán: Ötven esztendő. Századunk magyar katolikus megújódása. OMC Verlag, Bécs, 1962, 10-13.o.). Kétségtelen, számos buzgó pap és hívő is élt hazánkban a XIX. század végén. Gondoljunk csak Hám János szentéletű szatmári püspökre és Kanter Károly budavári plébánosra, az oltáriszentség apostolára, az Üllői úti örökimádás templom építőjére. De hiányzott a prófétai lendület, a szó és példa egybefonódó, magával ragadó ereje. A megújulás elsősorban Prohászka Ottokár nevéhez fűződik. Hamarosan mások is felsorakoznak mellette, mint pl. Glattfelder Gyula és Bangha Béla S.J. a papság köréből, Zichy Nándor és Wolff Károly a világi hívek közül. A papnevelés mélyszántó munkába kezd, hitbuzgalmi egyesületek vernek gyökeret.

A harmincas években már megújuló katolikus élet pezsdülését lehetett tapasztalni. Erre annál inkább szükség volt, minél érezhetőbbé vált a "világnézetek harca". Az élesen látók tudták, milyen kihívást jelenthet a magyar katolikusok számára az ateizmus és az újpogány náciizmus. A hívők nagy hányada többé-kevésbé gyakorolta vallását, de ez sokaknál a "már a nagyapám is katolikus volt" megszokásra, nem annyira személyes meggyőződésre épült. Az eukarisztikus kongresszus kiváló eszköznek tűnt arra, hogy az egyénekben tudatosuljon a hit, mind pedig arra, hogy a közéletben erősödjék a katolikus szellem.

Bangha Béla a Magyar Kultúrában már 1927-ben sürgette, hogy a közeljövőben Budapest legyen A Nemzetközi Eukarisztikus Kongresszus székhelye. 1928-ban a Nemzeti Újság október 4-i számában ír vezércikket a kérdésről.

Szinte apró részletekben festi le, hogy miért alkalmas erre a Vérmező, hogyan propagálhatjuk külföldön a pesti kongresszust stb. A magyarság-tudat ébresztésén keresztül akarta biztosítani a kormány jóindulatú közreműködését, támogatását s csökkenteni a nem katolikusok esetleges ellenállását. (Bangha Béla: Az oltár fényében. Bangha Béla összegyűjtött munkái. XIII. kötet, Szent István Társulat, Budapest, 1942, 207-216.)

Szerette volna, hogyha már 1930-ban, a Szent Imre-évben Magyarország lenne a Nemzetközi Eukarisztikus Kongresszus székhelye, bár jól tudta, hogy más katolikus országok is igyekeznek megszerezni a rendezés jogát. De Chernoch János prímás, esztergomi érsek beteges, öreg ember, nincs ereje a komoly bevetést igénylő terv kezdeményezésére. 1928-ban csak Nemzeti Eukarisztikus Kongresszust tartottak. Serédi Jusztinián, az új prímás-érsek azonban hamarosan magáévá teszi a gondolatot, s az 1929. március 13-án tartott püspökkari értekezlet "nagy örömmel teszi magáévá a tervet... 1938-ban Szent István halálának 900. éves évfordulója lesz, a kongresszus ez évre volna kérendő." (Gergely Jenő: A püspöki kar tanácskozásai. Gondolat, Budapest, 1948. 146.o.).

A végső döntést a Nemzetközi Eukarisztikus Kongresszusok Allandó Bizottságának ajánlására a Szentszék hozza meg mind az egyes kongresszusok helyére, mind pedig a központi témájára vonatkozóan. 1936 novemberében adta meg XI. Pius pápa a végső beleegyezést, hogy a XXXIV. Nemzetközi Eukarisztikus Kongresszust Budapesten tartassák.

Az 1937/38-as szentév

A magyar püspöki kar 1937. március 17-i keltezéssel körlevelet bocsájtott ki, amelyben a hívőknek is meghirdette a budapesti Nemzetközi Eukarisztikus Kongresszust. Hangsúlyozta, hogy "az eukarisztikus világkongresszusok igazi és legfőbb célja nem a külső ünnepségek káprázata, hanem az, hogy a külső megnyilvánulásokon keresztül az eukarisztikus Krisztus Király tartsa diadalmenetét újból és újból a lelkekben" (Emlékkönyv, 21.o.). Kifejtette, a budapesti világkongresszus jelmondatának értelmét, célját Szent Ágostontól kölcsönözték: Vinculum caritatis – az oltáriszentség a szeretet

kötéléke. "Az Oltáriszentségnek ezt az egyesítő és testvériesítő erejét különösen időszerűnek kell éreznünk ma, amikor az emberiséget annyi ellenséges táborba tépi s oly boldogtalanná teszi a harc, az irigység és a gyűlölet. Mert hiszen mi okozza a háborúkat, a társadalmi igazságtalanságokat és feszültségeket, a versengéseket és viszályokat, ha nem az önzés, a kapzsiság, az irigység, a bosszúvágy és a gyűlölködés? ... Maga az a gazdasági rend, amelyet ma a világ követ, s amelyet Szentséges Atyánk a Quadragesimo anno körlevélben mint igazságtalant rótt meg, szintén a féktelen önzésből és szeretetlenségből fakad s tobzódó gyűlölködésre és forradalmakra vezet" (uo. 22-23.). Majd hozzáfűzi, hogy az eukarisztikus kongresszus azonban nem hozza meg a várt gyümölcsöket, "ha nem készülünk fel reá elsősorban a saját lelki életünk általános megjavításával s főleg az Oltáriszentség iránt való kötelességeink buzgó teljesítésével" (uo. 26.).

A szentév 1937. május 23-tól 1938. november 5-ig tartott. A kongresszus mintegy csúcspontját alkotta. Utána megkezdődtek a Szent István jubileumi év ünnepségei. Bangha az Actio Catholica Kongresszusi Főbizottságának kiadásában megjelent "Anyag-gyűjtemény az 1937-38-ban rendezendő kultúrelőadásokhoz" című füzetben hármas szentévről tesz említést: 1. Az eukarisztikus világkongresszus; 2. Szent István első királyunk dicső halálának 900-ik évfordulója; 3. A "Magyarország Nagyasszonya"-tiszteletnek, annak a ténynek évfordulója, hogy Szent István királyunk a Boldogságos Szűznek ajánlotta fel Magyarország koronáját." Felveti a kérdést: "Már most: mit is jelent nekünk ez a hármas nagyszerű ünnepi mozzanat? I. Az Eukarisztikus Világkongresszust úgy lehet röviden jellemezni, hogy az egy örömkialtás, egy boldog felsikoltás a katolikus világ részéről, amely mintegy újra ráébred arra a kimondhatatlanul gazdag kitüntetésre, hogy az Oltáriszentségben Jézus állandóan köztünk lakik... II. A Szent István-jubileum mindenekelőtt eszünkbe juttatja Istennek azt a nagy kegyét, hogy országunkat és népünket mindjárt kezdetben oly szentekkel tüntette ki, mint aminő Szent István, Szent Imre, Szent László és a többiek voltak... III. A Magyarország Védőasszonya történeti jelentősége nemzetünk életében szintén kétségteljes. Amint a Mária-tisztelet a vallásszösségbe beleviszi az anyaiság és gyengédség gondolatát, az erkölcsi finomságot és nemességet, úgy a magyar vallásszösségnek is sajátos vonása már Szent István király óta a

lovagias érzület a Boldogságos Szűz, a Magyarok Nagyszonya iránt" (Az oltár fényében, 228-231).

A főcél tehát a lelki megújulás az eukarisztikus Krisztus körül. Ahogy Bangha megjegyzi: "Az első tehát, amit az Eucharisztikus Világkongresszustól várhatunk, a hit nagyobb fokú öntudatosodása s megerősödése lesz. De természetesen nem pusztán elméleti síkon. A katolikus tömegeknek ugyanis az a nagy bajuk és logikátlan, de valós beállítottságuk, hogy mást vallanak, s másként élnek. Hisznek – úgy ahogy – az Oltáriszentségben is: innen a sűrű kalapemelgetés a templom előtt; de az Oltáriszentséget zárt területnek tekintik, amelyre lépniök nem szabad. ... Visszahelyezi ezeknek az embereknek az életébe az elveszett vagy elhanyagolt Krisztust: A szeretet és béke Krisztusát, az egyetértés és testvériség Krisztusát, a halál helyett életet osztó Üdvözítőt, akiben aki hisz, ha meghal is: él! Egy szóval: az eucharisztikus Krisztust" (uo. 238-9).

Mivel a magyar katolikusok az ország lakosságának kétharmadát alkották, a kongresszus társadalmi dimenziót is kapott. Az egyházi vezetőség remélte, hogy a megújulás keresztényibb szellemet teremt a közéletben is.

A lelki megújulás megtérést kíván: újra vagy legalább jobban Isten felé fordulni. A megtéréshez viszont – rendszerint – hosszú az út. A kongresszust előkészítő hónapok tehát legalább olyan fontosak voltak, mint maga az ünnepség. A püspöki kar az Actio Catholicát bízta meg a lelki felkészítés és az általános szervezés (szellemi, művészi, anyagi, műszaki és vendéggondozó) feladataival. Az előkészítő Főbizottság elnöke Serédi Jusztinián bíboros-hercegprímás és Nagy Elek ny. rk. követ volt; tagjai pedig Bangha Béla S.J., Czárík Gyula p. prelátus, Huszár Károly v. miniszterelnök, Minálovics Zsigmond tb. kanonok, ügyvezető igazgató és Zsembery István MABI-elnök.

"A kongresszusi előkészületek legmélyebb és legnehezebb kérdése az volt: hogyan lehetne a távolabbi járókat az Eucharisztia kegyelmi körébe bekapcsolni? Hogy ne csak azokat vonjuk be az Eucharisztikus Kongresszus előkészületébe és lelki megmozdulásaiba, akik a katolikus egyesületek életében többé-kevésbé eddig is részt vettek. – A távolabbiak számára hogyan lehetne a Kongresszusnak talán soha vissza nem térő kedvező légkörét hasznossá tenni?" (Emlékkönyv 40.o.).

A legfontosabb eszköznek a népmissziók, lelkigyakorlatok és eukarisztikus triduumok megtartása látszott. Valószínű, nem volt magyar falu, ahol a szentév folyamán ne rendeztek volna komolyabb előkészítő napokat. De felkeresték a nagyobb üzemeket, szervezeteket, kórházakat is, hogy helyszínen hirdessék az eukarisztikus hitet, serkentsék a megújulást. Egy év leforgása alatt kb. 600 népmissziót és 1200 triduumot tartottak. Egyik kórházból jelentették: "Évenként meg kellene ismételni. Volt egy 25 éves első áldozó. Sok esetben oly mélyen megrázta a férfi beteget a vasárnapi szentmise, hogy hangosan zokogtak ...21 pap végezte itt a triduumot ...1661 beteg, 380 alkalmazott közül 1431-en áldoztak" (Emlékkönyv 44.o.). A Kongresszust ismertető francia nyelvű kiadványban pedig a következő beszámolót találjuk Mohácsról: "A kis városka két templomában 24 órás szentségimádást tartottak, hogy mindenki, bármilyen munkaidőben is dolgozzék, részt vehessen ezen az előkészületen. A hívek megtöltötték a két templomot, s azok részére, akik éjjeli műszakban dolgoztak (pincérek, nyomdászok stb.) éjfél után 2 órakor tartottak szentmisét. Mindannyian meggyóntak és a szentáldozáshoz járultak" (Courrier Catholique de l'Europe Centrale, Budapest, Lundi, le 18 octobre 1937. I. Année, No. 122, page 4.). Ugyanazon az oldalon közli a Courier, hogy Jászberényben 2000 férfi járult a szentáldozáshoz az előkészítő napok folyamán.

A felkészítést valóban jól megszervezték. 1937 tavaszán kb. 100 pap – az ország különböző részéből – felment Budapestre, hogy részletesen beszélje meg a teendőket, lehetőségeket. Különlenyomatban jelent meg az Egyházi lapokban közölt "Espereskerületi eucharisztikus napok programja", az "Eucharisztikus ifjúsági triduum vázlat", az "Actio Catholica országos elnökségnek lelkigyakorlatos vázlat" stb. Az első közölt kész ünnepi beszédet is az egyházközségi napra, s külön-külön szöveget a férfiak, a nők, a férfi-ifjúság, a leány-ifjúság hódolatára. Az eukarisztikus ifjúsági triduum pedig 6 beszéd-vázlatot nyújt, tele gyakorlati példákkal. Számos könyv jelent meg az eukarisztiáról magyar és külföldi szerzőktől. Többek között kiadásra került R. Plus, Mauriac, Boldog Eymard, Faber Vilmos klasszikus munkája, Bangha, Csávossy, Müller Lajos, Vargha János, Takács Ince stb. könyvei mellett. Hajdók János pedig külön az ifjúság számára készített érdekes olvasnivalót. A folyóiratokban (pl. az Utunk) egyik központi téma az oltárizsentség volt.

A magyar katolikusok nemcsak buzgón vettek részt a világkongresszust előkészítő rendezvényeken. A becslések szerint több mint negyedmillió vidéki utazott Budapestre a május 26-tól 29-ig tartó XXXIV. Eucharisztikus Nemzetközi Kongresszusra. A budapestiek közül legalább ugyanennyien vettek részt az ünnepségeken. Külföldről kb. 25.000 vendég érkezett. Ma sem megvetendő szám, de főként 50 évvel ezelőtt nem, amikor a közlekedési lehetőségek mégsem voltak annyira kiépítve mint napjainkban. Az első számítások szerint kétszer ennyi külföldit vártak. A háborús veszély azonban sokakat elbizonytalanított. A hitleri Németország pedig egyenesen megtiltotta, hogy állampolgárai részt vehessenek ezen a katolikus megmozduláson. S mivel alig pár hónappal a kongresszus megnyitása előtt, 1938. március 12-én Hitler Németországhoz csatolta Auszriát, innét sem jöhetett szinte egy lélek sem a budapesti kongresszusra. Mindegy válasz volt a nácik részéről XI. Piusnak "Mit brennender Sorge" kezdetű enciklikájára, amelyben elítélte a náciizmus pogányságát. A pápai körlevél 1937-ben jelent meg. A kongresszusi megnyilatkozások nem egyszer utaltak a feszült nemzetközi helyzetre, s a hit gyakorlását fenyegető jelenségekre. Ahogy Gergely Jenő a Pázmány Péter emlékeztetőre rendezett egyháztörténeti konferencián (Budapest, 1988. március 1) tartott előadásában mondotta: Az Actio Catholiciától a pöspöki karnak benyújtott javaslat szerint "a politikai célzatosságot távol kell tartani a kongresszustól". Egyébként azonban nem volt szó politikai sterilitásról – folytatta Gergely Jenő előadásában: "hiszen második irányelvként azt fogalmazták meg, hogy szeretnék, ha a bolsevista ateista akciók korában, a kongresszus egy világmegmozdulás kiindulópontja legyen. A bolszivizmusnak, ideértve a mexikói forradalmat és a spanyol köztársaságot is, az ateizmussal való azonosítása következtében, ez nem politikai, hanem világnézeti állásfoglalásnak minősíthetett." A nemzetközi feszültségek ellenére a kongresszus három napján lelkes, ünneplő tömeget láthattak Budapest utcái. Emberről számítva, minden a lehető legnagyobb rendben és fennkölt hangulatban zajlott le.

A légkör jellemzésére négy részletet ragadunk ki a kongresszus emlékkönyvéből.

XI. Pius pápa államtitkárát, Pacelli bíborost, a későbbi XII. Piuszt küldte legátusnak, teljesjogú képviselőjének Budapestre. Érdeemes megjegyezni, hogy a legátus kíséretében részt vett a XXXIV. Eucharisztikus Nemzetközi

Kongresszuson Montini helyettes-államtitkár is, aki követte XII. Piust a pápai trónon. – A pápai legátust üdvözlő személyek között szót kapott Balla Sándor százéves alföldi magyar parasztember is, aki a következőket mondotta:

Áldott ki az Úr nevében jó! Hozsanna a magasságban! Ezt éneklí a magyar föld dolgozó, sokat szenvedett népe. Így köszönti azt, aki a mi Urunk Jézus földi helytartójának, Szent Péter utódjának követségében jött mihozzánk. A mindennapi kenyérért verejtékező földmíves nép hűséges katolikus hitéhez. Hisszük és valljuk, hogy a mi Urunk Jézus Krisztus jelen van a legméltóságosabb Oltáriszentségben és ezt a kincset a római katolikus egyházra bízta. De azt is hisszük és valljuk, hogy a földön szántott barázda, az elvetett mag, a mindennapi kenyérért csorduló verejtékünk közelebb hoz minket a teremő Istenhez, közelebb hoz az Oltáriszentséghez. Jézus Krisztus azzal tñntetett ki minket, földmíves népet, hogy a mi kezűnkőből kikerűlő kenyeret választotta palástjának. Erről a hitről teszűnk itt tanúságot Szentséges Atyánk követe előtt. Ezt hoztam el a föld népének nevében. Fogadja ezt a hitvallásűnkát, mint katolikus magyar lelkűnk legdrágább ajándékát. Áldja meg a szentségi Jézus minden lépését! Dicsértessék az Úr Jézus Krisztus! (Emlékkönyv, 96. o.).

Pacelli legátus a Kongresszus megnyitó-gyűlésén tartotta első nagy beszédét. Íme néhány részlet:

Az Eucharisztikus Világgyűlésnek Európába való visszatérése után a fényesnevű világvárosok közül ebben az évben Magyarország fővárosa lett a szerencsés kiválasztott. Mindenki, aki felfogja ennek a választásnak a gondviselészerű jelentőségét, tisztelettel és bizalommal hajlí meg a mai mozgalmas órákban a történelem ama lapjainak ékesszóló tanúsága előtt, amelyeket a magyar nép, a tragikus időkben a keresztény Európának ez a védőbástya önnönvérével írt be. Hősies és dicsőséges ez a történelem, amelyről Buda magasrátörő vára, mintegy az újjáéledés és testvéri összefogás himnuszát zengi. Itt tört meg a keresztény kultúrát védelmező magyar seregek vitézségén a hitetlenek támadó áradata s a büszke félhold itt hátrált meg, legyőzve a megváltó Krisztus keresztje előtt, és Krisztus anyja volt az, akinek örök időkre felajánlotta ezt az országot és népét az, aki elsőnek tette fejére Szent István koronáját.

-Kedves testvéreim, nemcsak a régi hagyománytól átvett szertartászerű gesztust teljesíteek, hanem a szívem önkéntelen megmozdulását követem akkor, amikor mint a dicsőségesen uralkodó XI. Pius pápa legátusa, meghatott lélekkel hajlok meg azelőtt a szent szimbólum előtt, amely magának a kereszténységnek a középpontjából II. Sylvester pápa kezeiből kapott a magyar nemzet s amelyet annyi szeretettel és tisztelettel övez. Ennek az országnak, ennek a népnek,

amelynek ezekben a gyönyörű napokban boldogok és szerencsések vagyunk vendégei lenni, szól lelkem mélyéből jövő legszívésebb köszöntésem! (uo. 110-112.o.)

"A budapesti kongresszus hármass célja: hit, hódolat, tettek."

Tehát nem a mai idők súlyossága ellenére, hanem éppen e súlyosság miatt hárul erre a Világkongresszusra az a szerep s az a küldetés, amelyet három pontban foglalok össze:

"Abban a világban, ahol a hit ellanyhult, büszke és megrendíthetetlen hitvallásban hirdetni a megváltás alapvető igazságait, amelyeket az Oltáriszentség misztériuma magában rejt, mint a hit foglalata."

"Abban a világban, amely magát az isteni törvény alól mindinkább kivonni törekszik, hirdetni a teljes és tudatos meghódolást az Oltáriszentség törvénye előtt, amely a hit és cselekvés összhangját követeli, mint a szentség pillére."

"Abban a világban, amelyet megingattak és egyensúlyából kizökkentett az egyenlenségre való uszítás, összefogni az összes jóakaratú embereket, a szeretet apostoli kereszt-hadjáratára, hogy elősegítsék az egyetértés, a társadalmi boldogulás és az áldozatosság munkáját, attól a testvéri szeretettől áthatva, amelyet az Oltáriszentség, a szeretet köteléke áraszt magából." (uo. 113.).

"Az eucharisztikus Krisztussal ma is úgy bánnak, mint ahogy Krisztussal földi életében"

Az, aki a Megváltónak az Oltáriszentségben való jelenlétében nem lát mást, mint láthatatlan folytatását az ő hajdani látható jelenlétének, az nem botránkozik meg azt látva, hogy az eukarisztikus Krisztussal ma úgy bánnak, mint ahogy bántak valamikor az emberré lett Isten igéjével földi életében. Az istálló szegénysége, a trónjáért reszkető zsarnoki Heródes elől való menekülés, a názereti elvonult élet, a Kafarnaum megvető közömbössége, a tanítványok meghátrálása, a getsemani kert magánya, a Sanhedrin ítélete, a hóhérok kegyetlensége, a cinikus Heródes által ráadott nevetséges öltözet, az igazságszolgáltatás megtagadása a megalkuvó Pilátus részéről, a hazug uszítástól félrevezetett és felizgatott tömeg feszítse meg kiáltásai, a kereszt lábánál történt megaláztatások és szidalmazások, a Megváltóküldetés és az evangélium hirdetésének kiforgatása s a földi hatalmasságok elleni lázításként való beállítása, a sírnak a hatóságok általi lepecsételése, a feltámadás tanúira rákényszerített hivatalos cáfolatok: mindez és mégannyi más részlet, amely napjainkban különféle alakban megismétlődik, nem ijeszthetik, sőt nem is lephetik meg azt, aki az Oltáriszentség ragyogó és tiszta forrásaiból merítette italát, akinek szeméről leesett a hályog, mint ahogy leesett az isteni szóra az emmauszi

tanítványok szeméről, amikor szemek felnyitak a kenyér megtörésekor." (114.o.)

"Aki hú akar maradni az igazi Krisztushoz, még parancsolóbb, még sürgetőbb feladatnak látja hinni, hitét megvallani, mert szívébe vésvé viseli a Mester súlyos szavait: Omnis, qui confitebitur me coram hominibus, confitebor et ego eum coram Patre meo, qui in coelis est. Qui autem negaverit me coram hominibus, negabo et ego eum coram Patre meo, qui in coelis est. (Math. 10,32-33) (115.o.).

"...tudatában gyöngeségünknek, de erőteljesen annak a Krisztusnak a segítségével, aki a gyöngéket választotta segédeivé és munkatársaivá, hogy megzavarja az erők fennhéjázását, helyezzük ezt a világraszóló ünnepnapot az Eucharisztia, a vinculum caritatis szent jele alá és küldjük szívünk mélyéről a Szentség színeibe rejtett isteni Megváltóhoz ezt a lángoló imát: O salutaris hostia, que coeli pandis ostium, bella premunt hostilia, da robur, fer auxilium. Da robur! Add eródet azoknak, kik házadat lakják és akik asztalodnál esznek, hogy erősen és éberén járassák egy széthúzó és gyűlölettel teljes világ közepén pályájukat az önfeláldozás és felebaráti irgalmasság útján és hogy legyőzve a gonosz szellemeket, akik azon mesterkednek, hogy szétválasszák azokat, amiket Isten összekötött, jöjjön el a Te országod; adveniat regnum tuum! Az igazság és az élet országa, a kegyelem és a szentség országa, az igazság, a szeretet és a béke országa! Úgy legyen! (uo. 122.)

A Kongresszus résztvevői között sokan a Margitszigetet megkerülő hajóskörmenetet s az ezt követő esti tűzijátékot tartották a rendezvények között a legszebbnek. Gyönyörű látvány volt. Még maradandóbb emléket vésett a szívekbe a 150.000 férfi éjszakai szentségimádása és szentáldozása a Hősök terén. A reflektorok kialudtak, csak a gyertyák és fáklyák világítottak a résztvevők kezében, s az éjszaka csendjében a hangszórókon át felhangzott az elmélkedő hangja:

"E pillanatban szívetekben is kigyullad a hit és imádás fáklyája és együtt veletek ebben az órában az egész világon, száz meg százezer férfiszív: hitben együtt érez és együtt imádja azt, aki itt a szentségi színek alatt királyi fennségben rejtőzik.

Ebben a pillanatban csak lelketekben hallható, de annál erősebben és mélyebbre ható szóval intézi a szentségi Krisztus hozzátok is a kérdést: Kinek tartanak engem az emberek? – És mi látjuk a pogányok millióit, akik lelki vakságban értelmetlenül elhaladnak mellette (amint mi elhaladunk a pogány pagodák és bálványtemplomok mellett). Nekik semmivel sem több a szentségi Krisztus, mint nekünk a pogány bálványok. És elhaladnak mellette a rossz, a hitükből

kivetkőzött keresztények, csak kenyeret látnak a konszekrált ostyában, és értelmetlen előttük mindaz, amit mi most teszünk és ünneplünk.

És most rád tekint a szentségi Krisztus és töled kérdi: És te? te kinek tartasz engem? És mi feleljük: Te vagy Krisztus, az élő Isten Fia. És ugyanezt vallja velünk együtt az egész földkerekségen ezer és millió férfiszív: Te vagy Krisztus, az élő Isten Fia! – Azért kiáltásatok velem hangos szóval a világ négy tája felé, hogy Európa minden nemzete meghallja, hogy visszhangozzék a Csendes-óceán partjain, Japán szigetvilágán, Ausztrália kikötőiben, Amerika felhőkarcolói felett, hogy visszhangozzék a Jeges-tenger tájékán és a Szahara oázisának pálmaligeteiben, kiáltásatok a kelet istentelenei és a nyugat hitetleni felé: Te vagy Krisztus, az élő Isten Fia!

Százötvenezer hang: Te vagy Krisztus, az élő Isten Fia!

Kiáltásatok: A te országod örök és a pokol kapui nem vesznek erőt rajta!

Százötvenezer hang: Nem vesznek erőt rajta!

Kiáltásatok: Szentségi Jézus, hiszek benned!

Százötvenezer hang: Szebtségi Jézus, hiszek benned!

Szentségi Jézus, hiszem, hogy a századok királya vagy!

Százötvenezer hang: Szentségi Jézus, hiszem, hogy a századok királya vagy!

Szentségi Jézus, hiszem, hogy a világ egyetlen reménye te vagy!

Százötvenezer hang: Szentségi Jézus, hiszem, hogy a világ egyetlen reménye te vagy!

A hang, az elmélkedőé, az éjszakában:

Megvallottatok hiteteket, imádtatok. De ne higgye senki, hogy ti nem tudjátok kinek és miért hisztek. A ti hitetek értelem szerinti okos szolgálat. Ne legyen egy istentelen sem öntudatosabb istentelenségében, mint ti a szentségi Isten hitében és az emberré lett Isten teste s vére imáadásában e szentségben!

Itt szemünk csak kenyeret lát ugyan, mélységes titok fátyla rejt el előttünk istenségének fényét, de ha felnézek az égre és az ezer és millió csillagot szemlélem, mely most ránk le-ragyog, ha az ég rejtélyeibe tekintek, ha a villany fénycsodát nézem, mely minket sugaraival körülragyog, akkor felismerem, hogy mindennél titokzatosabb vagy te, mindezek terem-tője, és nem volnál végtelen, ha véges értelemmel fel tudná-lak fogni. Soha teremtesed titkainak végére nem hatolhatok; annál kevésbé juthatok a te saját titkaid végére, terem-tő, vég-telen nagy Istenem! (uo.178.o.)

... Hiszek, Uram, szavadnak. Nem mondom a kételkedőkkel: Hogyan adhatja ez nekem testét eledelül? Elég nekem a szavadon alapuló tény, és köszönöm, hogy adod magadat. – Nem mondom a felvilágosodottakkal: Nemde József fia ez, akit mi ismerünk? Hogyan mondja tehát, hogy én az égből szálltam alá! Elég nekem, hogy te mondd és én imádlak! Nem mondom a kevélyekkel és a hitetlenekkel: Kemény beszéd ez, ki tudja meghallgatni? Nem, én Péterrel mondom: Uram, kihez menjünk, az örök élet igéi nálad vannak.

Azután morajlóan, akár a tenger: Százötvenezer férfi ajkán a Hiszekegy. (uo. 180.o.)

A kongresszuson kétszer jutott szóhoz az 1935-ben alapított KALOT (Katolikus Legényegyletek Országos Titkársága). Testvéregyesülete, az EMSZO (Egyházközségi Munkás Szak-Osztályok) az előkészítő ünnepségek keretében, május 25-én rendezte meg seregszemléjét. Mindkét mozgalom elkötelezte magát, hogy csírája lesz a szociális igazságosságnak a magyar katolikus életben. A KALOT szerepelt a kongresszus "Az eucharisztia és a falu" szakosztályi gyűlésén, de külön díszgyűlést is rendezett az Ünnepi Csarnokban, 20.000 résztvevővel. A KALOT elindítója, P Kerkay Jenő S.J. a szakosztályi gyűlésen "Árvalányhaj az oltár előtt" címmel foglalta össze célkitűzéseiket:

Magyar földön sokszor visszatérő szállóige: Nyelvében él a nemzet. De a mai történelmi áramlatok hatása alatt így kell módosítani e mondást: Népében él a nemzet. Tehát a magyar nemzet elsősorban a magyar faluban él.

A folklorizmus hívei tanulmányozták is szorgalmasan a néplélek megnyilatkozását az építészet, népviselet, költészet, ének és zene motívumaiban. De valljuk be, hogy a legélesebb szemű kutatók is vakok maradtak a falu két legdrágább kincsének meglátásában; nem vették észre magát a falusi embert és a faluban lakó eleven, igazi Krisztust!

Agrárnépünk és az eucharisztikus Krisztus nagyon közel áll egymáshoz.

1. Igaz, hogy az Isten hajlékát, a templomot a kőműves keze rakja; a művész festi a képeket; az Istenember oltártrónusát famunkások faragják, de a kenyeret és bort agrárnépünk varázsolja elő a magyar földből. Mikor az Oltáriszentségben részesül, saját keze munkájának gyümölcsét is élvezi.

2. Krisztus Urunk személyesen foglalkozott földműveléssel is. A keleti országok kisiparosai mai napig bérelnék földcsekét, s azt maguk művelik. Régi egyiptomi okiratok szerint egyik ács földbérlettel is foglalkozott. Bizonyára így cselekedett Jézus is. Így érthetők a mezei életből vett gyakori és találó hasonlatai.

3. Jézus isteni szíve minden dobbanásával szerette a népet, míg a farizeusok a gőgösség fölnyírával fordultak el tőle.

4. A földművesek, az egyszerű emberek, a szegények Tanítómestere van jelen az Eucharishtiában. Csoda-e tehát, ha Úrfelmutatás után kétszeres erővel a szívek mélységéből törnek fel népünk ajkán a szentségi énekek.

Agrárifjúsági Mozgalmunk elé sem lehetne magasabb célt tűzni, mint hogy a magyar falvak legértékesebb kincsét, az agrárifjúságot bensőleg összekapcsoljuk a köztük lakó Kinccsel, Krisztussal.

Az összekapcsolásnak vannak gátlásai, de vannak megoldásai is.

Nem szabad Krisztus és az ifjú együttesének problémáját csak a legvégső kegyelmi szempontok szerint tekinteni.

1. Talán nem is gondolnók annak az egyszerű körülménynek perdöntő fontosságát, hogy a falusi legény nem akar az ájtatos öregasszonyok között ácsorogni a gyóntatószék és az áldoztatórács körül. De tessék csak megkérdezni azokat, akik mint győzelmes menetszázadot vonultatták be a szentmisére az ifjú sereget, mily könnyűszerrel térdeltették Krisztus Király elé a katonasorban levő legényeket.

2. Legényeink Krisztushoz való kapcsolásának végzetes gátlása az is, ha lelkipásztora rögtön heti vagy napi áldozót szeretne alakítani a nemrég még kocsmás és bicskás fiatalokból. Nem szabad a fagyott kezét rögtön forró vízbe mártani!

3. A magyar agrárifjúság a nőies érzélgést nem szereti. Katonás férfiakat, kemény módszereket tisztel. Tehát a Krisztushoz való viszonyt sem szabad érzelmek homokjára építeni.

4. Az eucharisztikus élet ne legyen elvont, hanem építsük azt be a nemzeti és szociális élet forrongó egészébe!

Minden probléma megoldása Krisztus! A szociális kérdése is! Igazságosság és szeretet Krisztus nélkül nincs; csak álmódosók hajszolják és a hazugság és gyűlölet örvényébe hullnak. Amint ördögökkel sohasem lehet mennyországot csinálni, úgy krisztusi érzület híján a szociális kérdést sem oldhatjuk meg soha. (uo. 195.o.).

50 év távlatából

A lelki megújulást szorgalmazó megmozdulásoknál nem könnyű pontosan felmérni, hogy milyen eredményeket értek el. A legfontosabb támpont, az Istennel való találkozás természet szerint hozzáférhetetlen a legérzékenyebb civilági műszer, a legkifinomultabb emberi gondolkodás számára.

Mégis számtalan jel mutat arra, hogy a budapesti Eucharisztikus Nemzetközi Kongresszus nemcsak látványos, csillogó és lenyűgöző esemény volt. Ezek és ezrek lelkében újíttotta meg az eukarisztikus Krisztusba vetett hitet, ébresztette fel a keresztyény felelősség tudatát, erősítette a szeretet kötelékét. Kétségtelen, ebben oroszlánrész jutott az előkészítő triduumoknak és a lelkigyakorlatoknak. Sokak számára azonban maguk a budapesti ünnepségek alkották a megtérés kiindulópontját. A közös ima és imádás, a csend és a zengő ének feltörte lelkükben az ugart: befogadták a jó magot. Hazatértük után heteken, hónapokon keresztül emlegették a felemelő rendezvényeket. S sokak szívében még ma is élő meleget gyújt az 1938 májusában átélt lelkinapok emléke. Számos lelkipásztor hatékonyan nyúlhatott vissza a kongresszusi eseményekhez, amikor híveit még közelebb akarta vinni Krisztushoz. A kongresszus tízedik évfordulóján, 1948-ban az egykori pápai legátus, XII. Pius rádióbeszédben emlékezett meg az ünnepségekről. Szavai ezer és ezer ember szívében találtak visszhangra.

A kongresszus alatt érezhető politikai feszültség hamarosan kirobbant s vérbe borította nemcsak Európát, hanem az egész világot. Jórészt ennek tudható be, ha a kongresszus a közéletben nem válthatta be a hozzáfűzött reményeket. Budapest után a legközelebbi Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszust csak 1952-ben sikerült megrendezni Barcelonában. Alapvonásaiban nem különbözött a budapesti és az ezt megelőző kongresszusoktól.

Időközben azonban hangsúly-eltolódások jelentkeztek az Egyház életében. Az eukarisztikus kongresszusokra vonatkozólag a határvonalat F. Pratzner (i.m.) az 1960-ban, Münchenben tartott kongresszuson vonja meg. Több mint fél évszázadon keresztül az eukarisztikus kongresszusok központjában a szentségimádások és a körmenetek álltak. Ezek köré csoportosultak a nagygyűlések és az egyéb rendezvények. Fontos szerepet töltöttek be a szentmisék és a szentáldozások is. De mintha még sem ezekből sugárzott volna ki a hatóerő, nem ezek forrasztották egybe az összesereglett tömeget. A szentségimádás és a szentmise mintegy paralel jelentek meg. Korunk egyik legkiválóbb liturgikus szakembere, P. Jungmann sürgette a müncheni eukarisztikus kongresszusnál, hogy a szentmisét tegyék a központba. A kivitelezésre egy régi egyházi gyakorlat, a "stáció" gondolatát igyekezett összekapcsolni a mai igények-

kel. Az első keresztény századokban a püspök egyház-megyéje, városa területén hol egyik, hol a másik templomba, a stációs templomba hívta össze híveit, hogy így, láthatóan is kifejezzék egységüket Krisztus oltáránál. A modern katolikus világ állomásai, stációi a nemzetközi eukarisztikus kongresszusok. A hívek összesereglenek a világ minden tájáról, hogy hirdessék, erősítsék és láthatóan megtapasztalják egységüket az eukarisztikus Krisztussal és Krisztusban.

"A stáció gondolata érzékelteti, hogy milyen új és helyénvaló kapcsolat alakul ki az oltáriszentség és az ünneplő közösség között. Sokkal mélyebb viszony jön létre, mint amikor egy búcsújáróhelyen sereglik össze a tömeg. Amikor ugyanis a közösség együtt mutatja be az Úr testét, maga is – láthatóan és felismerhetően – az Úr testévé válik. A szent középpontból kiadó sugarak nem szóródnak szét mintegy találmányra, hanem – képes beszédet alkalmazva – kivetítődnék a képernyőre. Széles fénysugarak esnek az ezrekből, százezrekből összeforró és együtt ünneplő, Istent dicsérő gyülekezetre, amely így mutatja meg igazi gazdagságát. Beteljesedik ugyanis benne az Isten szava: 'Ti Krisztusnak teste vagytok, s egyenként tagjai (1Kor 12,17)' (Jungmann: Stacio orbis, idézi F. Pratzner).

A szentmise központi jellegét mindig hitte és vallotta a hívó egyház. A II. Vatikáni Zsinat azonban ismét aláhúzta ezt a meggyőződést, mélyebb egységet teremtett az Úr áldozatában részesedő valamint az eukarisztiát más formákban is tisztelő közösség között.

A zsinat hatására hangsúly-eltolódást tapasztalhatunk az Egyháznak a világhoz való kapcsolatában is. A harmincas években más húrok pendültek meg a szívekben, amikor az Egyház világhódító feladatáról, Krisztus dicsőséges uralmáról beszéltünk mint az utóbbi húsz évben. A krisztusi örömhírt hirdetni, minden keresztény elsőrendű feladata. Ehhez nélkülözhetetlen, hogy a hívők mint közösség is tanúskodjanak Krisztusról, feltámadásáról, kiáradó szeretetéről. Ez a gyülekezet – az alkalmaknak megfelelően – lehet kisebb vagy nagyobb, és ölthet magára láthatóan is világméreteket, az apostolok utódainak elnöklésével. A két korszak különbségét jól láthatja az, aki részt vett a budapesti eukarisztikus kongresszuson és egy pl. harminc, ötven vagy még több ezer fiatal egybegyűjtő karizmatikus találkozón, akik lelkesen, énekelve és zengve hirdetik, hogy Isten sátrat

vert közöttünk, elküldte Fiát s kiárasztotta ránk Szentlelkét. Tanúságtételük mindenki számára felhívás is: csatlakozzának Krisztus tanítványaihoz, legyenek az emmauszi vándor útitársai. A hangnem azonban – egy kissé félreérthető kifejezést használva – kevésbé triumfalista mint századunk elején. Nem külső nyomásra, hanem a lélek benső hangjára akarnak mindenkit Krisztushoz vezetni. A hívő nép egybeseregése, a "népegyház" nélkülözhetetlen marad a világ végéig, csak ma – legalább is részben – más színbe öltözik mint a század elején.

Új szempontokat figyelhetünk meg egy harmadik dimenzióban is. Aki megvallja Jézus jelenlétét, kiáradó szeretetet az eukarisztiában, annak eszerint kell alakítania életét. A hegyi beszéd boldogságai szükségszerűen emlékeztetnek az utolsó ítéletről szóló beszédre, ahol Jézus, a jó Pásztor szétválasztja a juhokat a kosoktól. A keresztény tehát nem felejtkezhet meg a közösséggel, társadalommal szembeni kötelességeiről. Az Egyház mindig sürgette, hogy a hívek áldozatok árán is olyan társadalmi rend kialakításán működjenek közre, amely nemcsak a tízparancsolat megtartását segíti elő, hanem kibontakoztatja minden ember személyi értékét, sugározza a szeretetet és az igazságosságot. Az eukarisztiában való részvétel azonban ma kifejezetten megköveteli, hogy minden hívő példájával mutassa: Krisztus valóban az élet kenyere. Elsősorban tőlünk függ, hogy ez az igazság kiteljesedjék. Az utóbbi eukarisztikus kongresszusok, főleg a bogotai (1968) és a filadelfiai (1976), de már a bomaby-i is (1964) mind előkészületükben, mind pedig utóhatásaikban elvárták a résztvevőktől, hogy az éhezők, a szegények, a kisemmizettek szolgálatába álljanak: az eukarisztikus Krisztust fel kell fedoznünk testvéreinkben is! Szemeinknek láthatatlanul, de minden kétséget kizárólag van jelen Jézus mindkettőben: a kenyér színe alatt és az embertestvérben. Az elsőbe vetett hitünk akkor hiteles, ha a második gyakorlata tanúskodik mellette; amint a testvéri szeretet is csak akkor éri el a krisztusi távlatokat, ha elvezet az eukarisztiában áldozatát megjelenítő Üdvözítőhöz.

Nem tévedünk, amikor azt állítjuk, hogy 50 évvel ezelőtt az Eucharisztikus Nemzetközi Kongresszus készítette fel a lelkeket a Szent István-i jubileumi év ünneplésére. Szent Királyunk Krisztus hitét palántálta népünk szívébe, méltó tehát, hogy ma is az oltáron kegyelmét kiárasztó Jézus köré gyűljünk, ha az országalapító nagy szándékait akarjuk továbbra is megvalósítani. Az Eucharisztikus Nemzetközi

Kongresszus méltó ünneplése hitbeli megújulást követel. Úgy látszik, hogy ma is főleg triduumok, lelkiprákorkatok és népmissziók segíthetnek abban, hogy népünk még érettebb hitte és még elkötelezettebb szeretettel hirdesse, hogy "Krisztus újra földre szállott, vándorlásunk társa lett, mert szeretete a világot, kenyér színbe rejtezt."

Pedro Arrupe S.J.

AZ EUKARISZTIA ÉS AZ ÉHINSÉG

Isten népe és az éhező Krisztus misztériuma

(Elhangzott a 41. Nemzetközi Eukarisztikus Kongresszuson, Filadelfiában)

"Mester, jó nekünk itt lenni!" Jó itt lennünk és Velel megosztanunk ezt a csodálatos ünnepet. De gondoljunk először a távollévők sokaságára, az éhezőkre. Képzeljük el, ha itt lennének. Gondoljunk most csak azokra, akik ma, megbeszélésünk napján fognak éhen halni. Ők többen lesznek, mint mi itt. Nézzünk csak rájuk: lássuk meg gyenge és görnyedt testüket, átható tekintetüket! Hallgassuk meg könyörgéseiket, nézzük kinyújtott kezüket, halljuk meg erőtlen és színtelen hangjukat s még szörnyűbb hallgatásukat: "Adjatok kenyeret, ...adatok kenyeret, mert éhen halunk!"

Hogyan mondhatjuk, hogy az eukarisztia az Élet Kenyere, ha befejezvéen az eukarisztiáról és az éhinségről szóló vitát, haldokló testek között kell utat törnünk? Merjük-e állítani, hogy másoknak hirdetjük, másokkal osztjuk meg ugyanazt az Urat, aki így szólt: "Azért jöttem, hogy életük legyen, és pedig bőségesen legyen".

Tökéletesen mindegy, hogy az éhenhalók itt vannak-e, vagy a földkerekségen elszórtan élnek. Mindegy, hol halnak meg, haláluk mindig ugyanazt az igazságtalanságot jelképezi. Mindnyájan felelősek vagyunk halálukért. Az eukarisztiában Jézus Krisztust vesszük magunkhoz. Ő egyszer még meg fogja kérdezni: "Éhes voltam, és adatok ennem? Szomjas voltam és adatok innom? ... Bizony mondom nek-

tek, amit a legkisebbek valamelyikével nem tettétek, velem nem tettétek" (Mt 25,35.45):

Igen, felelősek vagyunk, és közünk van hozzá. Az eukarisztiában Jézus azok szószóljává válik, akiknek nincs szavuk, vagy nem hallattathatják szavukat. Szószóljója a gyengéknek, az elnyomottaknak, a szegényeknek, az éhezőknek. Ténylegesen átveszi helyüket. És ha befogjuk fülünket, hogy ne halljuk kiáltásaikat, az Ő szavát sem halljuk meg. Ha vonakodunk segíteni nekik, akkor hitünk halott, ahogy Szent Jakab mondja: "Ha valamelyik testvérnek nem volna ruhája és nem volna meg a mindennapi tápláléka, és egyiketek így szólna hozzá: „Menj békében, melegedj és lakjál jól!” de nem adnátok meg neki, amire testének szüksége van, mit használna? Ugyanúgy a hit is, ha tettek nem származnak belőle, magában holt dolog" (Jak 2,15-17).

Tíz év telt el azóta, hogy a II. Vatikáni Zsinat a következő megállapítást tette modern és sokszor oly szerencsétlen világunkról: "Soha nem élt az emberiség ekkora jómódban, soha nem voltak ekkora tartalékai, soha nem volt ekkora gazdasági hatalma. De nagy része még mindig éhezik és szegénységben él..."

Két éve az ENSZ Táplálkozásügyi Konferenciája pontosabban meghatározta, mekkora ez a "nagy rész": "A legkonzervatívabb becslések szerint 450 millió ilyen ember él a földön; számuk egyre növekszik, és legalább 40 százalékuk gyermek." És mit akar mondani azzal a kifejezéssel, hogy "ilyen ember"? Az ENSZ így határozza meg kilitüket: "Állandóan éhező emberek, akiknek nincs lehetőségük normális életet élni."

Biztos vagyok abban, hogy e teremben senki sincs, aki ne ismerné ezeket a tényeket, éppúgy, vagy még jobban, mint én. A végtelenségig bombáztak bennünket az éhínséggel foglalkozó hangszalagokkal, filmekkel, könyvekkel, beszédekkel és határozatokkal. Csak Észak-Amerikában szervezettek százai működnek, amelyeknek közvetett vagy közvetlen célja az éhínség megszüntetése. Rómában élek, ahol több mint 3000 embert foglalkoztat az ENSZ, akiknek feladata az éhínség elleni harc. Mégis úgy tűnik, minél gazdagabb lesz a világ, annál inkább rosszabbodik a helyzet. John F. Kennedy elnöki pályája kezdetén két célt tűzött ki honfitársai számára. Az első az volt, hogy az évtized vége előtt az ember feljuthasson a Holdra; a másik az, hogy "élete folyamán" komoly lépésekkel haladjunk az éhínség

kiirtásában. Civilizációkra nézve szomorú, hogy az első, a műszaki és tudományos cél nagyszerű módon megvalósult; a második, a humánusabb és szociálisabb megoldása még távolibbá vált.

Mi ennek az oka? Talán túl nagy a nehézség számunkra? Nem lehet kétség afelől, hogy az éhínség és a rossz táplálkozás nagyon elterjedt, és afelől sem, hogy számtalan oka van; többek között a kiszámíthatatlan időjárás és a rohamosan növekvő népesedés. Másrészt viszont azt mondják a szakemberek: a tartalékok elegendőek lennének ahhoz, hogy még sokkal több embert eltarthasson a Föld. Talán arról van szó, hogy nem tudjuk, hol fogjunk hozzá? Vagy számos társadalmi-gazdasági, politikai, sőt kulturális nehézség merül fel, ha tartós, hatásos megoldást akarunk találni? Tagadhatatlan. De az is igaz, hogy – miközben eljutott az ember a Holdra, szövetségeseinkkel hihetetlen technológiát és szociológiai tudást tudtunk mozgósítani – nem állíthatjuk lelkiismeretünk bemolesztása nélkül, hogy azért éheznek az emberek, mert nem látjuk a megoldást, nem tudjuk, mit csináljunk és hogyan cselekedjünk. Alapvetően nem a tartalék, a technológia és a tudás hiányzik, hanem valami egészen más. Hiányzik a cselekvéshez szükséges akarat, hogy ne csak saját szükségleteinket és érdekeinket elégítsük ki, hanem minden képességünket, technológiánkat és tudásunkat mások alapvető igényeinek kielégítésére is be vessük. Legyen hazánk gazdag vagy szegény, úgy érzem, nincs bennünk elég indíték arra, hogy a szükséget szenvedők felé forduljunk. Nem tudjuk őszinte, de sokszor sikertelen elhatározásainkat konkrét cselekedetekre átültetni. A földön uralkodó éhínség elsősorban nem gazdasági, társadalmi vagy politikai ügy, hanem alapvetően erkölcsi, szellemi.

A földet elborító éhínség csak akkor szűnhet meg, ha az emberek megtanulnak nem csak maguknak élni, hanem másokért is, úgy, ahogy Jézus élt. Az éhínség csak akkor szűnhet meg, ha megtanuljuk Istent szomjazni: az Ő szeretetét s különösképpen az Ő igazságosságát.

Ezt az igazságot az őskeresztények értették meg igazán. Az Apostolok Cselekedeteiben olvassuk: "Birtokaikat és javaikat eladták és az árát szétosztották azok között, akik szükségét szenvedtek. Egy szívvel-lélekkel mindennap összegyűltek a templomban. A kenyeret házaknál törték meg, s örömmel és tiszta szívvel vették magukhoz az ételt" (ApCsel

3,45-46). Az üzenet világos: Együtt imádkoztak és együtt vették magukhoz az Úr kenyerét, s ennek volt a közvetlen eredménye, hogy javaikat megosztották a szegényekkel.

Ugyanez Szent János üzenete is, amit ő csak egy szóval fejez ki: koinonia. Jelentése: "közösség", amely három különböző szinten valósulhat meg. Az első szint az Atyával való közösség; a második az eukarisztia általi közösség Krisztussal; a harmadik az egymás közti közösség, amelyben megosztjuk egymással javainkat. A legfontosabb viszont az, hogy e háromfajta közösség valójában csak egy. Különböző, de egymástól el nem választható fajtái a közösségnek, az osztozásnak. Ezért nem élhetünk Istennel sem közösségben, ha egymással nem élünk abban. Ez a szemmel látható, közösséget jelképező és azt megvalósító kapcsolat az eukarisztia. Hatásosan emlékezetünkbe idézi és hirdeti közösségünket az Istennel és embertársainkkal

Napjainkban óriási jelentőségű az eukarisztia úgynevezett "társadalmi dimenziójának" újonnan történő felfedezése, és testvériségünk, egységünk jelképeként való emlegetése: Egy asztalról egy kenyeret eszünk. Szent Pál mondja, hogy: "A test ugyan egy, de sok tagja van, a testnek ez a sok tagja azonban mégis egy test" (1Kor 12,12). Másképp fogalmazva: az eukarisztiában nemcsak Jézust, a test Fejét veszszük magunkhoz, hanem annak tagjait is.

Ennek a ténynek gyakorlati következményei vannak, amelyekre ismét Szent Pál emlékeztet: "Isten alkotta így a testet, ... hogy a testben ne támadjon meghasonlás, hanem a tagok törődjenek egymással." Ha a test bármely része beteg, szükségét szenved, vagy elnyomásnak van kitéve, közzünk van hozzá, mert egyazon testet vettük magunkhoz és egyazon test tagjai vagyunk. Nem szólhatunk így testvéreinkhöz: "Nincs rád szükségem. Nem fogok rajtad segíteni." (vö. uo. 21-26). Nemcsak az a felebarátunk, akit – rablók kezére kerülve – ott látunk az útszélen, hanem azok a felfúvódott hasú, becsett szemű férfiak, asszonyok és gyermekek is, akik a televízió képernyőjén vonulnak el szemünk előtt. Az eukarisztia által mint testvérek tartoznak hozzánk.

Mit kellene hát csinálnunk? Önök talán még jobban tudják, mint én: sok mindent tehetünk, számos formában kötelezhezjük el magunkat és vehetjük ki részünket a segítségadásból. De legyen ennek a Kongresszusnak a konkrét eredménye valami olyasmi, amit a mindennapi emberek – szeretetben és a mai világban éhező Krisztussal

szolidárisan – azonnal meg tudnak tenni. Valami, ami kezekedik arról, hogy hajlandók vagyunk megszüntetni az éhínséget.

Néhány éve eltörölték az éjfélkor kezdődő, áldozás előtti böjtöt – idősebb hallgatóim bizonyára emlékeznek még rá. 1966-ban VI. Pál pápa az aszketizmus tanújává és a szegényeknek járó segítség eszközévé nyilvánította. Én az javaslom, vezessük be újra a böjtölést önkéntes alapon. Újfajta eukarisztikus böjtöt szorgalmazzunk; nem annyira az aszketizmusért, mint inkább az igazságosságért és az éhezőkkel s elynomottakkal való szolidaritás jeléül.

Az eukarisztikus kongresszus előkészületei során sokan vettek részt a "Rizsestányér-akcióban". Ennek keretében egy napig vagy egy hétig böjtöltek. Az így megtakarított pénzt felajánlották az éhezőknek. Hasonló módszert alkalmaztak más országokban és más vallás hívői is. Felkértek, hogy ma is tartsunk böjtöt, gondoljunk a világ éhezőire, este pedig vegyünk részt a "Szegény ember vacsoráján". Javaslom, hogy ezen túl az ilyen cselekedetek az áldozás velejárói legyenek: az éhezőkkel is akkor osszuk meg napi kenyerünket, amikor megosztjuk az Élet Kenyerét az Ur asztala körül. Ha csak Észak-Amerika katolikusai válaszolnának erre a kihívásra, két és fél billió dollárt lehetne évente megtakarítani (ha hetente egy dollárt számíthatunk fejenként).

Ez az összeg kétszer akkora, mint az, amelyet az 1974-es Táplálkozásügyi Világkonferencia által létrehívott Nemzetközi Mezőgazdasági Alap gyűjtött eddig. Természetesen nem oldhatjuk meg az éhínséget csak pénzzel. Káros és felelőtlen cselekedet lenne a problémát ennyire leegyszerűsíteni. Indítványomnak az értelme nem annyira a pénzszerezés, hanem inkább a kézzel fogható példa, amely mutatja, hogy szeretetből és szolidaritásból készségesen áldozunk az éhínség megszüntetéséért. Felhívásom célja tehát az, hogy hatékonyan tegyünk tanúságot erről a szolidaritásról és segítőkészségről. Felszólításomat nemcsak amerikaiakhoz és katolikusokhoz intézem, hanem minden jóakarátú emberhez. Az indítékok különbözhetnek, de a tény az, hogy az éhínség nemcsak a katolikusok és keresztények, nem is csak az istenhívők dolga, hanem mindenkié, aki hisz az emberi szeretetben és szolidaritásban.

Ha vallási, faji és nemzeti különbségek nélkül gyakoroljuk az igazi szolidaritást, példája más nemzetközi

próbálkozásokat is megihlethet és hatásosabbá tehet. Elmélyítheti és tudatosíthatja saját elkötelezettségeinket. Ha felhívásomat elfogadnák, s cselekedetek alpjául szolgálna, akkor már nem látszana álmoknak, hogy még a mi életünk folyamán megszűnik földünkön az éhínség.

"Önkényuralom, elnyomás, szabadságot elfolytató túlkapások – mindez gátolja az emberiség nagyobbik hányadát abban, hogy kivehesse részét egy jobb világ fölépítéséből és élvezhesse annak gyümölcseit. Nem örülhet egy igazságosabb és testvériesebb világnak." Bárhová is tekintünk, találkozunk ezekkel, a püspöki szinóduson leírt tényekkel. De van reményt és örömet tartalmazó válasz: az eukarisztia jelképe Krisztus ember iránti szeretetének. Kongresszusunk feladata, hogy ezt megvalósítsa és tettekbe átültesse. Tettek híján mit üzenhet az Eukarisztikus Kongresszus a világnak, mit üzenhet a modern embernek, hogy az higgyen benne? Miképpen tanúskodhatunk az eukarisztia mellett, ha nincs tettekben megnyilvánuló szeretetünk?

A Kongresszust vendégül látó, függetlenségének 200. évfordulóját ünneplő óriási országnak lesz-e elég bátorsága, elszántsága és ereje arra, hogy olyan példát adjon a világnak, amilyenre szüksége van? Volt idő, amikor Amerika így üzent tengerentúli országoknak: Adjátok nekem fáradt, szegény, szabadságra áhító tömegeiteket, termékeny partjaitok nyomorult kivetettjeit; küldjétek hozzám a hontalanokat, a viharverteket, s én magasra emelem lámpásomat az aranykapunál.

Korunkban a világ szegényeinek, a szabadságra áhítóknak többsége soha sem fogja megpillantani a Szabadságoszobrot. De szükségük és joguk van arra, amit ez jelképez: a szabadságra, igazságosságra, betevő falatra, új és igazságos nemzetközi rendre. Vissza fogunk-e húzódni, ha áldozatra lesz szükség? Talán nem az áldozatkészség a bűnt értelme? Napjainkban ezt jelenti az eukarisztia teljes ünneplése. Csak akkor tökéletes az eukarisztia, ha hitben és szeretetben odaadjuk azt a keveset, amink van, hogy Isten megáldja és mindenhatóan megsokszorozza szegényes igyekezetünket. Ne felejtjük el, Isten csak akkor mentette meg az özvegyet, mikor az már enni adott Éliásnak abból a kevésből, amit birtokolt. Pedig Éliás teljesen idegen volt számára, más ország fia, aki más Istent tisztelt. Ugyanígy a tanítványok csak azáltal ismerték fel Jézust az emmauszi úton, hogy megtörték kenyerüket az idegennek.

Carlo M. Martini

AZ EUKARISZTIA ÉS A KERESZTÉNY CSALÁD

A végére tartogatott bor

(Nairobiban, 1985-ben elhangzott beszéd)

Az oltáriszentség és a keresztény család kapcsolatát Szent János evangéliumának kánai menyegzőről szóló szép fejezete világíthatja meg. Hogyan kaphat ilyen nyomatékot az a rövid evangéliumi történet, amely nem egészen 200 szóval írja le Krisztus életének egy kis jelenetét? Miként férhet bele ennyi minden: a kereszt, az oltáriszentség, az Egyház és a keresztény házasság?

Szent János evangéliumának szavaival kell kezdenünk: "Harmadnap menyegzőt tartottak a galileai Kánában, amelyen Jézus anyja is ott volt, Jézust is meghívták a menyegzőre, tanítványaival együtt" (Jn 2,1-2). Kánában, ebben a kis faluban a menyegzőn kezdte meg Jézus csodajeleit... Kinyilatkoztatta dicsőségét" (Jn 2,11). A víz borrá változtatása volt az első "jel", amely kinyilvánította a Megváltó kilétét.

Jézus a menyegzői ünnepségen akarja részesíteni dicsőségében "barátait" (Jn 1 5,15), amint az ifjú pár is ott osztja meg boldogságát rokonaival és baráti körével. János elbeszélése szerint Jézus láthatóan a háttérben akar maradni, ezért – édesanyja kérése ellenére – visszahúzódott: "Amikor fogytán volt a bor, Jézus anyja megjegyezte: Nincs több boruk" (Jn 2,3). A Fiú titokzatos és mégis megvilágosító választ ad anyjának. Titokzatos: "Mit akarsz tőlem, asszony!" Megvilágosító: "Még nem jött el az én órá" (Jn 2,4).

Tudjuk, hogy ez az óra Jézus életének és küldetésének végső, halálának időpontja a kereszten. Ott teljesíti be Jézus végsőig adakozó szeretetét az Egyház felé: testét és vérért adja. Más szavakkal: önmagát maradéktalanul. Ezért Krisztus órája az adakozás és a szeretet órája. Erre az órára utal az Efezusiakhoz írt levél, amikor így ír: "Férfiak, szeressétek felelősegeteket, ahogy Krisztus is szeretete az

Egyházat, és feláldozta magát érte" (Ef 5,25). Az Egyház órája tehát a kereszten jött el, hogy megszülessék Krisztus megnyitott oldalából. A II. Vatikáni Zsinat – bibliai és hagyományos vonalat követve – így ír a liturgiáról szóló konstitúciójában: "Mert a kereszten elszenderült Krisztus oldalából fakadt az a csodálatos szentség, szakramentum, amely maga az Egyház" (Sacrosanctum Concilium, 5).

A kánai menyegzőn adta Jézus az első jelet, amely elővételezése annak, ami a kereszten fog történni. Itt kezdődött az üdvözítés titkának kinyilatkoztatása. Így tehát a kánai csoda megvilágítja a kereszti misztériumát. A kereszti titka teszi érthetővé a víz borrá változtatásának rejtett jelentését a kánai menyegzőn. János apostol azt mutatja meg nekünk, miképpen kell értelmeznünk a kereszti titka és a kánai csoda, következésképpen az eukarisztia és a házasság kapcsolatát.

Jézus az által amit tesz, az Újszövetség vőlegényének nyilatkoztatja ki magát. A történetből kitűnik, hogy Jézus a földi vőlegényt helyettesíti, és az ő helyében cselekszik. A vőlegény feladata volt, hogy elegendő mennyiségű borról gondoskodjék. Jelen esetben ezt a feladatot Jézus vállalta magára és oldotta meg. Ezért kínálta a bort, mégpedig várakozáson felül: bőségesen. Parancsára a szolgák a hat, egyenként mintegy 100 literes kőkorsót csordultig megtöltötték. Ő pedig olyan minőségű bort kínált, hogy a násznagy csodálkozva és ámulva jegyezte meg: "Először mindenki a jó bort adja, s csak amikor már megittasodtak, akkor az alábbvalót. Te meg mostanáig tartogattad a jó bort" (Jn 2,10). Ez a bor a bibliai kinyilatkoztatás szimbóluma. A boldogságról és az örömről szól, amely jellemzi a messiási időket. Eljön az új termés kora, amint azt már előre jelzi a Sion hegy Urának ünnepi gondoskodása: rendezi a "lakomát, ahol lesz finom bor, zsíros legjava falat, és erős színbort" (Iz 25,6). Ez az ünnepség jele annak, hogy az Úr "örökre megsemmisíti a halált" (Iz 25,8). Egy másik szövegben a bor a jólétet és az örömet jelzi: "... újbor fakad a hegyekből, patakszik minden halomból" (Ám 9,13; Jó 4,18). A száműzetés sötét órái után elkövetkezett békét, Isten és az emberiség közötti békét is jelképezi a bor: "Újra szőlőt ültetsz majd... és akik ültetik, azok élvezik majd gyümölcsét (Jer 31,5; vö. Oz 2,24).

Kánában a bor Krisztus szimbólumává lett, megtestesült a béke és a messiási öröm. Krisztus szimbóluma, mert

eredete titokba burkolózik: "a násznagy nem tudta, honnan való" (Jn 2,9). Így fedi homály a tömeg előtt Jézus származását is, ("az Igazság küldött, akit nem ismertek" – Jn 7,25-30), miként a Lélekről sem "tudod, honnan jön és hova megy" (Jn 3,8). Jövedele tehát különleges: "Először mindenki a jó bort adja... Te meg mostanáig tartogattad a jó bort" (Jn 2,10). Jézus az "utolsó", az Ószövetség "után" jött, de ugyanakkor Ő a legtökéletesebben jelenlevő; Ő a "tartogatott bor", Isten teljes áldásának élő és személyes jele (Ter 49,11-12).

A zsidók szertartásos tisztálkodására szolgáló víz (Jn 2,6) helyét az evangéliumi bor foglalja el: a szimbólumét a bizonyos valóság, a jelképét a teljes igazság.

És mi történik az ifjú kánai házaspárral? Semmi sem hiányzik a boldogságukhoz. Jézus kíséri őket egy nehéz helyzetből, és ezért nem kér tőlük semmit. Ő egyszerűen ad. Jelenlététől tehát nem kell tartani, ellenkezőleg: jelenléte kívánatos. Áll ez minden házaspárra, a kánaira éppúgy, mint bármelyikre a világon, a legkisebb faluban vagy a legnagyobb városban.

Ne féljete Krisztustól! Nyissatok ajtót Krisztusnak! Alapvető felhívás ez minden emberi szív felé. Miért nem cseng ki mélyebben és érezhetőbb rezdüléssel minden egybekelő pár szívéből, amikor házasságkötéskor végleg egybekovácsolják szerelmüket? Pedig ez a jelentősége ennek az egyszerű, mégis rendkívüli igazságnak: a házasság szentségének, amelyen minden frigy alapszik. Nem csupán szent egyházi szertartás, liturgikus ünneplés ez. Személyes jelenlétet keres, fedez fel, és talál benne a hit, s ennek örül: Jézus Krisztus van benne jelen, aki az Egyháznak és lelünknek jegyese. A hívő csak személyes találkozásban képes meglátni, ünnepelni és élni ezt a szentséget. Általa Krisztus nevünkön szólít, találkozik és szeretetszövetségre lép velünk.

Örömmel és megrendülten írja nagy elődöm, Milánó egykori püspöke, Szent Ambrus: "Megmutattad magadat, ó Krisztus, szemtől szembe, megtaláltalak Téged szentségeidben" (Dávid próféta apológiája 12,58). Érvényes ez a házasság szentségére is. Ilyen értelemben olvashatjuk a II. Vatikáni Zsinat *Gaudium et spes* kezdetű konstitúciójában: "Ahogyan ugyanis egykor a szeretet és a hűség szövetségével sietett Isten a népe elébe, úgy most a házasság szentségén keresztül találkozik az emberiség Megváltója és

az Egyház Jegyese a keresztyén hitvestársakkal" (48). Figyelemre méltó a kifejezés: Isten találkozik a keresztyén hitvestársakkal. A szentség által nem annyira a jegyes pár keresi a találkozást Krisztus Urunkkal, inkább Ő hívja és teszi őket Egyháza iránti szeretetének részeseivé.

A szentség hirdeti, hogy Isten megelőző és szabad szeretettel vár minket Krisztusban: "Megismertük a szeretetet, amelyet Isten oltott belénk, és hittünk benne... Azért szeretjük (az Istent), mert Ő előbb szeretett minket" (1Jn 4,16-19). A szentség tehát magának Jézus Krisztusnak és adakozó szeretetének élő jelenléte, melyről tanúskodott a kereszten és amelyet Lelke által áraszt szét a benne hívők között. A szentség Jézus Krisztus áldozatos szeretetének a jele, mivel kinyilvánítja azt a világ számára; ugyanakkor hatékony jel is, mert részesíti benne az emberiséget.

Az áldozatos szeretet alapszentsége az eukarisztia, az új és örök szövetség áldozata az átváltozott kenyér és bor színe alatt, az értünk adott test és a kiömlött vér szentsége. Áldozat és szentség, amely megteremti az Egyházban a testvéri közösséget és tevékenységre serkenti apostolait, misszionáriusait az Úr dicsőséges eljöveteleig.

Minden szentség, így a házasság is – mind csúcspontján, mind forrásánál – kinyilatkoztatja Krisztusnak, a Megváltónak és Pásztornak áldozatos szeretetét, aki életét adja juhaiért. Amint azt II. János Pál pápa írja a "Familiaris consortio" apostoli buzdításában: "Ebben a szentségben történik meg, hogy a házaspár szeretete eléri teljességét és igazi valóját, házassági szeretetté válik. Ez egy sajátos és különleges mód, amelyben a házastársak részesülnek és meghívtá válnak az életre, annak a Krisztusnak igazi szeretetére, aki feláldozta önmagát a kereszten."

A szentségi szeretet forrásai és gyümölcsei

Már ismerjük a kánai menyegző történetének részleteit, amelyek megvilágítják az oltáriszentség és a keresztyén házasság kapcsolatát. Jézus az Ő "órájáról" beszél, utalva ezzel a keresztre, amely az Egyházat megajándékozta szeretetének jelével, s amelyet saját vérével pecsételt meg. Az oltáriszentség valójában a "Keresztrefeszített" áldozatos szeretetének emlékjele és megjelenítése. Az evangélium bemutatja nekünk az ifjú házaspárt, amely a bőséges és kiváló

bor ajándékát kapta. Utalás ez a házasság szentségére, az új szeretet jelenlétére és jelére, amit Jézus Krisztus a kereszten tanúsított. Szükségszerűen tanulmányoznunk kell tehát Krisztusnak a kereszten kifejezett szeretetét, ha meg akarjuk érteni az oltáriszentség és a keresztyén család közötti kapcsolatot. A "Familiaris consortio" egyedülálló szavakkal jellemzi a menyegzős párt, aki a házasság szentségét ünnepli: "A házások tehát állandóan emlékeztetik az Egyházat arra, ami a kereszten végbement" (13. szám).

1. Mi itt csak a krisztusi szeretet néhány alapvető jellegzetességét akarjuk megvilágítani, amennyiben megfigyelhetők a kereszten, illetve az oltáriszentségben és a házasság szentségében. Az első jellegzetesség meghatározza azt, hogy mit nevezhetünk a szeretet igazi logikájának; veleszületett, eredeti és határtalan valóságnak.

Az emberi tapasztalat közvetlen és vitathatatlan módon mutatja: szeretni annyi, mint adni, mint önmagunkat adni. Ahol szeretnek, ott ajándékoznak. Ahol ajándékot adnak, ott él a szeretet! A szeretet által az ember igyekszik a "másikká" válni, sőt egyre inkább a "másikért" élni. A szeretet belső lelki energia, amely serkenti az embert, és erőt ad kétségeiben (Communio personarum). Nem is lehet másképpen ez, ha a szeretet valóban adakozás, és bensőséges egységbe fűzi a megajándékozót a megajándékozottal. Az adakozás valamint a közösség logikája sajátos formát ölt a házassági és családi szeretetben. A házasságban az önátadás teljes, a közösség mélyen személyes.

Egy zsinati szöveg találóan írja: "Ez a szerelem ugyanis kimagaslóan emberi jelenség: szabadon akart vonzalomban irányul személytől személyre, a személyiség egészének javát keresi, ezért képes sajátos méltósággal gazdagítani a testi-lelki megnyilvánulásokat, s ezeket a hitvesi barátság kiváltságos mozzanataivá és jeleivé nemesíteni" (Gaudium et spes, 49).

A Zsinat azoknak a férfiaknak és nőknek az általános tapasztalatát fejezi ki, akik szeretik egymást a házasságban: nemcsak azt adják, "amijük van", hanem végső soron teljes "önmagukat". Ezért közösségük osztatlan és oszthatatlan. "Ez a házastársi közösség a férfi és nő egymást kiegészítő természetében gyökerezik és a házastársak elhatározásából táplálkozik, mely szerint közös életet élnek, azaz megosztják mindazt, amijük van, és amik. Így tehát ez a közösség

egy mélységesen emberi igény gyümölcse és jele" (Familiaris consortio, 19).

Senki nem szeret úgy, mint az Úr Jézus. Ezért soha senki nem adta úgy önmagát, mint Ő, és soha senki nem hozott létre olyan mély és intenzív közösséget, mint Ő. Szeretetének, ajándékának, velünk kötött szövetségének és közösségének csúcspontja a kereszthalál, aminek napi emlékezete az Egyházban és az Egyház részéről az oltáriszentség, a "szeretet szentsége". "Húsvét ünnepe előtt történt, Jézus tudta, hogy elérkezett az óra, amikor a világból vissza kell térnie az Atyához, mivel szeretete övéit, akik a világban maradtak, mindvégig szeretete" (Jn 13,1). János Pál apostol szavait visszhangozza, aki így kiált: "Szeretett, és feláldozta magát érted" (Gal 2,20).

Ez a végtelen, a teljes önfeláldozásig vezetett szeretet van jelen s hat az oltáriszentségben az értünk adott testben és az értünk kiontott vérben. Ugyanaz van azonban jelen és munkálkodik a házasság szentségében is, mint isteni eszköz, hogy felemelje, megtisztítsa, megőrizze és megújítsa a keresztyén házaspár adakozó szeretetét és közösségét.

A házassági közösségben az adakozó szeretet emberileg szükségszerű gyümölcs és jel. Erre utal a Familiaris consortio, amikor ezt mondja: "Isten pedig az Úr Krisztusban elfogadja ezt az emberi igényt, megerősíti, megtisztítja, fölemeli és szentségi házassággá tökéletesíti: a szentségi házasságkötésre kiírt Szentlélek a keresztyén házastársaknak egy új közösség, a szeretet ajándékát adja, mely eleven és valóságos képe annak a nagyszerű egyesülésnek, amely az Egyházat az Úr Jézus oszthatatlan, misztikus testévé teszi" (19).

Isten kegyelme a házaspár számára az élet törvényévé válik. Belső energia, amely napról napra hívja, serkenti és segíti a házaspárt, hogy növekedjenek szeretetük közösségében. "A Szentlélek ajándéka a keresztyén házastársak számára az élet parancsa, s egyúttal sürgető indítás arra, hogy napról napra minden módon, mind tökéletesebben egyesüljenek egymással – testben, képességeikben, szívükben, értelmükben és lelkükben – s ily módon jelezzék az Egyháznak és a világnak a szeretetnek azt a közösségét, amely Krisztus kegyelmének ajándéka" (Familiaris consortio, 19).

Ez a szeretet, amely az ajándékozás és a közösség kockáiból épül fel, a szentségben gyökerezik, s belőle

táplálkozik. Arra van rendelve, hogy formálja, járja át és serkentsen a szülőknek, gyermekeiknek valamint a testvéreknek egymás iránti legbensőségesebb kapcsolatát: a házassági szeretet családi, vagyis szülői-gyermekei és testvéri szeretetté válik. Az ajándékozó és közösséget építő szeretet nemcsak a testi kötelékre támaszkodik, hanem sokkal mélyebbre nyúl vissza: Krisztus odaadására, aki meghalt és feltámadott.

2. Jézus Krisztus, a dicsőséges Keresztrefeszített szeretetének második ismertető jele az a szándék, hogy megtisztítsa és megszentelje az emberiséget, mely így gyűl egybe a tiszta és szent Egyházban. Az Efezusiakhoz írt levél mondja: "Krisztus is szeretette az Egyházat, és feláldozta magát érte, hogy a keresztségben isteni szavával megtisztítva megszentelje. Ragyogóvá akarta tenni az Egyházat, amelyen sem szeplő, sem ránc, sem egyéb efféle nincsen, hanem szent és szeplőtelen" (Ef 5,25-27).

Ugyanezt a célt akarja elérni Jézus az oltáriszentségben: legyen forrás a bűnök bocsánatára és a megszentelődésre. Ugyanezt célozza a házasság szentségével is, a megtisztult és megszentelt szeretettel: "...a szerelmet Krisztus Urunk jósága a szeretet és a kegyelem külön ajándékával nemesítette meg, tette tökéletesebbé és emelte magasabb létrendbe" (Gaudium et spes, 49).

A fenti megfontolásból ered a házasság és a családi élet két, belsőleg összefüggő keresztény tapasztalata: az állandó megtérés a bűntől és a szent s megszentelő kibékülés.

Minden házaspár és család életútja nem egyszer fárasztó, nehéz és olykor kiábrándító. A sok rossz között, amely alássa és rombolja a házastársi és családi örömet, a legrosszabb a bűn. Vagyis nemcsak az emberi létben kikerülhetetlen korlátokról van szó, hanem erkölcsi zavarokról. A házaspároknak és szülőknek, éppúgy mint fiaiknak és leányaiknak, valamint a testvéreknek a szíve gyakran kőből van, vagy pedig élvezethajhászok: a szeretetteljes önátadás tűnőfélben, s csak az önzés marad meg. Az ilyen szívek elveszítik vagy gyengítik befogadóképességüket a hiteles szeretettel, az adakozással és a közösségi élettel szemben. A másik személy – a férj vagy a feleség, a fiú vagy a lány – már nem az ajándékozó szeretet célpontja, hanem inkább az önzés, amely meg akarja hódítani a másikat olyannyira, hogy a végén már csak eszközként használja: dologgá alacsonyítja. A személyes méltóság örök értékét eltorzítja, mert az önzés

megoszt, szembeállít, elkülönít: a házaspárok és családok széthullásának oka a bűn. Talán továbbra is egy fedél alatt élnek a családtagok, de nem értik meg egymást. Bábeli "minitorony" épül fel, a zűrzavar szomorú gyümölcseit mutatja: konfliktusokat és meg nem értést.

Az ember szíve mélyén azonban az a cél lebeg, hogy megfeleljen az ideális szeretetnek, az igazi ajándékozásnak és a kommúnióknak. Ebből fakad a kibékülés utáni vágy. Csak azok arathatnak győzelmet, akik végigjárják a megtérés ösvényeit, és így újra átélhetik az igazi házastársi szeretetet és családi meleget.

Ám az állandó megtérés ösvénye az eukarisztián keresztül vezet. Az eukarisztiában való részvétellel a keresztyén házaspár illetve család felhívást kap a mindennapi megtérésre. Ez a felszólítás kagyelem és buzdítás: szakítsák el szívüket a hiú és üres bálványoktól, amelyeknek oly gyakran odaadjuk életünket. Helyettük forduljunk az igaz és élő Isten felé. Az eukarisztiában való ismételt részvétel kiérleli a férjben és a feleségben, a szülők szívében a megtérés érett gyümölcseit. Boldog az a házaspár és az a család, amelyik a Lélektől hagyja magát vezetni, s ezáltal naponta részesül az eukarisztiában. Szent Ambrus írta: "Tudjátok, hogy minden időben felajánlják az eukarisztiát: az Úr halálát, mennybemenetelét, vagyis a bűnök bocsánatát, és ti mégsem vesztetek magatokhoz naponta az életnek kenyerét? Orvoslást keres az, akinek sebe van. A bűn számunkra sebet jelent. Íme a gyógyír: a tiszteletreméltó és égi szentség" (De Sacramentis, v. 4,25).

A keresztyén házaspárok és családok tapasztalatai tanúskodnak egy másik dolog fontosságáról is. A bűnből való állandó megtéréseken kívül szükség van a házassági és családi szeretet állandó érlelésére, mégpedig minden téren. Aki valóban szeret, elfojthatatlan szükségét érzi, hogy mindjobban erősítse szeretetét. A szerelmest a vágyai még szebb, még nagyobb, örömtelibb szerelemre sarkallják. Illúzió ez, vagy utópia? A keresztyén hit kétséget kizáró és kategorikus nemmel válaszol. Nemcsak az emberi szívnek a szükséglete, hanem Istennek magának a kívánsága. Úgy tervezte, hogy a házaspárok Isten saját szívének szeretetével, Jézus szeretetével szeressék egymást. A menyegzői pár szeretete "emberi", mert magába foglalja két személy teljességét: lelki, érzelmi és testi dimenzióit. Ebben az emberi szeretetben és azon túl is jelen van és hatékonyan munkálkodik a teremtő

Istené, az Atyáé és a Krisztusé. Ezt a szeretetet élte át Jézus, amikor önmagát odaajándékozta a kereszten. Ugyancsak Ő emeli fel és tisztítja meg, magasztosítja, tökéletesíti és alakítja át a házastársi és családi szeretetet az eukarisztiaival és a házasság szentségének különleges ajándékával. Így a házaspár szeretete "szentséggé" válik, Isten szeretetének jelévé és "helyévé".

1970-ben VI. Pál ezeket mondotta: "Minden keresztény tudja, hogy az emberi szeretet eredetében jó, és ha – mint bármi más emberi – megtapasztalja sebet és torzulását, Krisztusban üdvösségét és megváltását is megtalálja.". De nem ezt tanítja a kereszténység történetének 20 évszázada? Hány házaspár találta meg a szentség útját a házasságban, ebben az életnek egyetlen szentségre épített közösségében? A Szentlélek műve, a keresztelessel történő újjászületés új teremtményekké tesz bennünket (vö. Tit 3,5; Gal 6,15), hogy így "mi is új életre keljünk" (Róm 6,4).

Ebben az újjászületésben a házasság megtisztul és megújul, Krisztusban új valósággá válik, az Újszövetség szentségévé. Két keresztény házasságot akar kötni? Szent Pál figyelmeztet: "Nem tudjátok, hogy nem vagytok magatokéi" (1Kor 6,19), hanem Krisztus tagjai? Szövetségeketek "az Úrban" kötitek, és ezért "nagy titok ez" (Ef 5,32). Nemcsak jelzi, hanem magában is foglalja Krisztus egységének misztériumát az Egyházzal, és sugározza azt a Szentlélek kegyelmén és éltető szellemén keresztül.

Mivel valóban igaz, hogy az Isten megosztja velünk a szeretetét, ezért szerethetjük Őt és egymást is ezzel az isteni szeretettel. "Amint én szerettelek benneteket, úgy szeressétek ti is egymást" (Jn 13,34). A keresztény férj és feleség kölcsönös ragaszkodása ebből a szeretetből táplálkozik, amit Isten szívéből merítenek.

Bár a szeretet emberi forrása elapadhat, az isteni éppoly végtelen, mint Isten mérhetetlen mélysége. Ebből a gazdag forrásból erősödik a családi közösség.

Minthogy belső szellemi valóság, átalakítja a megesküött házaspár közösségét "családegyházzá" (a Zsinat kifejezése szerint, Lumen Gentium, 11), az "Egyház valódi sejtjévé" (ahogy XXIII. János mondotta,) "termékeny alapsejtté", amely bár a legkisebb, de a legalapvetőbb az egyházi szervezetben".

3. A VI. Pál pápától idézett utolsó szavak segítenek megérteni Jézus Krisztus áldozatos szeretetének harmadik jellemzőjét, ami az eukarisztia és a házasság szentségén keresztül újra él a keresztyén családban. Ez az "egyházias érzület": a kapcsolat Isten népével, az Egyházzal. Urunk Jézus Krisztus a kereszten olyan intenzív szeretettel áldozta fel magát, hogy ezzel megteremtette az Egyház igazi lényegét. Az Egyház, mint Krisztus szeretett menyasszonya az Ő átdöfött oldalából születik: élő gyümölcse és állandó jele adakozó szeretetének. Ahogy Szent Tamás írja: "Az Egyház Krisztusnak kereszten megsebzett oldalából fakad" (III.64,2-3). Az Egyház adakozó szeretete – ami a kereszten született meg – naponta jelen van az eukarisztiában és a többi szentségekben.

Az oltáriszentségben részesülve és a házasság szentségének kegyelmével a házaspár és a család "családegyházzá" alakul, amely Krisztus nagy Egyházának megnyilvánulása és megvalósulása.

Az értünk meghalt és feltámadt Krisztusból született Egyház kettős s mégis egységesítő működése pezsdíti, felrázza a "családegházat". Ezt nevezhetjük: a) liturgikus tevékenységnek, amely Isten dicsőítésére szólít fel, s b) apostoli küldetésnek, amely az embereknek hirdeti Krisztus üdvösségét.

a) A házaspárok és a keresztyén család nemcsak kezestségük, hanem a házasság szentsége révén is felelősek azért, hogy kivegyék részüket az Egyház liturgikus és kulturális küldetéséből. Úgy is mondhatnánk, hogy létezik egy bizonyos "családi papság", amely arra képesíti és kötelezi a házaspárokat és a katolikus családot, hogy mint családi közösség is dicsérje az Urat és tagjai találkozzanak vele az imában. Ilyen módon minden ház lelki templommá válik, s a napi élet minden összetevője, öröme és szenvedése, nehézsége és reménye, munkája és pihenése, ígérete és csalódása Isten előtt nyeri el igazi értékét. A Szentlélek által minden Istennek tetsző áldozattá lesz.

A házaspárok és családok napi életére vonatkozik a II. Vatikáni Zsinat következő tanítása is: "Mert minden munkájuk, imádságuk, apostoli kezdeményezésük, hitvestársi és családi életük, mindennapi munkájuk, testi-lelki pihenésük, ha a Szentlélek tölti be, sőt az élet terhei is, ha türelmesen hordozzák azokat, Jézus Krisztus által Istennek kedves áldozattá válnak (vö. 1Pt 2,5). Mindezeket a szentmisében az

Úr testének felajánlásával együtt ajánlják fel készséges szeretettel az Atyának. Ilyen a mindenütt szentül szorgoskodó világiak imádó hódolata; ők így szentelik a világot Istennek" (*Lumen gentium*, 34).

A keresztény család, mely részesül az oltáriszentségben, nemcsak képes, szeret is imádkozni. Jézusnak minden imája s ennek minden formája megtalálja kezdetét és kiteljesedését az eukarisztiában, legtökéletesebben, legszentebb és legfőbb imájában, amelyet Atyjához intézett.

A "lélekben és igazságban" történő ima útja a templomtól az otthonig vezet; a liturgiától az életig. Különösen a keresztény szülők merítenek az oltáriszentségből erőt és világosságot, ami segíti őket abban, hogy gyermekeiket megtanítsák imádkozni. Az ima, amely párbeszéd és bensőséges szeretetközösség Istennel, az egész nevelés csúcsa. A II. Vatikáni Zsinat írja: "Igen fontos, hogy a házasság szentségének kegyelmével és hivatásával gazdagított keresztény családban a gyermekek, a keresztségben elnyert hit szerint, már kiskorukban megtanulják Isten ismeretét és tiszteletét, valamint embertársaik szeretetét" (*Gravissimum educ.*, 3).

b) Az oltáriszentségnek és a házasság szentségének köszönhető, hogy a keresztény család nemcsak "házi szentélye" az Egyháznak. A maga módján részesül küldetésében is: vele és benne jele s eszköze az üdvözítés művének a világ számára. Ez egy különösen fontos és jelentős mozzanat. Nemcsak azért, mert határozott felhívás a keresztény családok felé, hogy aktívan legyenek jelen az Egyházban, s szenteljék magukat Isten országának építésére a történelemben, hanem mindenekfelett azért, mert hangsúlyozza Krisztus szeretetének rendkívüli hatékonyságát. Annyira szereti az Egyházat, hogy az üdvösség közösségévé teszi. Az Egyház tudatában van és élvezi, hogy Krisztus s egyedül csak Ő váltotta meg. Az Úr megváltó szeretete oly hatékony, hogy Egyháza közreműködhet az üdvözítés munkájában, amit Krisztus folytat és hajt végre a történelemben. Érvényes ez a keresztény családra is: Krisztus megváltotta, és mint közösséget küldi az üdvözítés munkájába: "... a keresztény hitvestársak szentségi házasságukkal látható jelei és részei is a titoknak: Krisztus és az Egyház egységének és termékeny szeretetének; a házasság szakramentális erejével pedig kölcsönösen életszentségre segítik egymást a házáséletben,... ezért életük állapota és szerepük alapján saját ajándékuk van az Isten országában" (*Lumen gentium*, 11).

"Emiatt nem csupán befogadják Krisztus szeretetét, amikor üdvözített közösséggé válnak, hanem arra is meghívást kapnak, hogy továbbadják testvéreiknek Krisztus szeretetét, és így üdvözítő közösséggé alakuljanak. Ily módon tehát a keresztyén család – az Egyház természetfölötti termékenységének gyümölcse és bizonyossága – szimbólummá válik, amely tanúsítja az Egyház anyaságát és részesedik benne" (Familiaris consortio, 49).

Itt fel kell hívnunk a figyelmet arra, hogyan lehet az oltáriszentség a keresztyén család apostoli és misszionáriusi tevékenységének fő forrása. Az oltáron bemutatott áldozat s szentség – miközben biztosítja a család és a házaspár tagjai közötti bensőséges kommuniót, létrehoz és táplál egy mások felé irányuló "nyitottságot" is. Az eukarisztikus szeretet, amely "egy szívvé és egy lélekké" teszi őket, sürgeti a házastársi és családi egységet, hogy "közel kerüljön" az embertársak minden lelki és anyagi szükségéhez. Mondhatjuk tehát, hogy az oltáriszentség minden apostolkodás lelke! Hallgassuk meg még egyszer az apostoli buzdítás, a "Familiaris consortio" egyik részletét: "Krisztusnak az Egyházért felajánlott szeretet-áldozatát megjelenítő eukarisztia a szeretet forrása. Az eukarisztikus ajándékban találja meg a keresztyén család életének alapját és közösségének valamint küldetésének lelkét: az eukarisztikus kenyér ugyanis a családi közösség különböző tagjaiból egy testet alkot, amely az Egyház egységének megnyilatkozása és belőle való részesedés. Így Krisztus átadott testében és kiontott vérében való közösség a keresztyén család apostoli és missziós tevékenységének kimeríthetetlen forrása lesz" (57).

Nem térhetünk ki most részletesen arra, hogy a keresztyén család hogyan vehet részt – különböző módokon – az Egyház lelkipásztori küldetésében. Talán elegendő lesz emlékeztetni néhány főbb pontra: az evangelizálás, a liturgikus élet, az imában való részesedés, a hittestvérek iránti szeretet, az emberekre, különösképp az "utolsókra" irányuló odaadó szeretet, az Egyház szolgálatának különböző módjai, az emberségesebb társadalom építésének formái stb. Mindezt egyetlen alapvető követelményben lehet összegezni: Legyünk a "közösség", a kommunió tanúi és hordozói. Az igazi közösség szeretetből születik és szeretettel növekszik. Avagy a szeretet nem a házastársi és családi élet "szíve"? S emiatt a házaspárok és a családok nemde első számú és felelős főszereplői a "szeretetközösségnek", amely alapját és gyökerét képezi a társadalmi életnek, az emberi

együttélésnek, mind a civil társadalomban, mind az Egyházban?

A keresztény házaspárok képesítést és küldetést nyernek a közösségi szeretetre a házasság szentségéből, amely olyan felbonthatatlanul köti őket össze, mint Jézus Krisztus, a Vőlegény és menyasszonyának, az Egyháznak a kapcsolata. A házastársi szeretet-közösség az oltáriszentségben, az új és örök szövetség áldozatában fedezi fel igazi forrását, példáját és törvényeit. II. János Pál pápa így ír erről apostoli buzdításában: "Az új és örök szövetség ezen áldozatában találják meg a keresztény házastársak a forrást, amelyből házassági szövetségük fakad, benne találják meg a mintaképet és belőle merítik az életet" (*Familiaris consortio*, 57). Manapság a házaspárok és családok szeretet-szövetségge nyilvánítja ki, éli meg és képviseli a világ előtt a szeretet szövetségét Isten és népe között. Ez az örömhír, evangélium, amelyet az emberiség szívesen hallgat, mert a szeretet élte.

Az emberiség élni, növekedni akar, és terjeszteni kívánja az életet. Így a házaspárok és családok feladata a "világ humanizálásában" pótolhatatlan: küldetésük a "szeretet őrzése, kinyilatkoztatása és közlése" (*Familiaris consortio*, 17). Ez elsősorban akkor történik, amikor valaki életével tesz tanúságot, mielőtt bármi közelebbit is cselekedne mások megsegítésére. Nincs olyan család – még a legszegényebb vagy legkimerültebb sem –, amely ne birtokolná magában a szeretet mindent elsöprő erejét. Éppen ezért egyetlen család sem érezheti felmentve magát a világ "humanizálásának" őrási feladata alól, melyet egyedül e szeretet ereje valósíthat meg. Ezt a feladatot teljesítheti hétköznapi apróságokban, amennyiben azokat a szeretet ösztönzi, támogatja és gazdagítja. Az eukarisztiából és a "saját" szentségükből áradó szeretet sodorja a keresztény házaspárokat és családokat a Krisztussal és az Egyházzal való közösségbe. Tertullianus, a jelentős afrikai egyházatya sorai méltán híresek. Körvonalazza a Krisztus szeretetében megélt házaselet nagyságát. Ha újraolvassuk, szívesen gondolunk sok keresztény házaspárra, akik a mi hazánkban éppúgy, mint Afrikában korszerűvé teszik szövegét:

"Honnét lehetne elegendő erőnk ama házasság boldogságának ecseteléséhez, melyet az Egyház kötött egybe, melyet az áldozat erősít meg, az áldás pecsétel meg, az angyalok hirdetnek és érvényesnek tekintik az Atya?... Mily

nagyszerű az iga, amelyet a hívő pár visel. Egy a reményük, egy a fegyelmük és ugyanaz a szolgálatuk. Testvérek ők mindketten, szolgatársak mindketten, sem testben, sem lélekben nincsen különbség közöttük. Valóban ketten egy testben élnek ők. Ahol egy a test, egy a lélek is. Együtt imádkoznak, együtt borulnak térdre, együtt böjtölnek. Tanítják egymást kölcsönösen. Buzdítást adnak egymásnak. Egymás irányában egyformán türelmesek. Hasonló módon viselkednek az Isten házában, hasonlóképpen az Isten lakomáján, egyazon lelkülettel a szorongatásokban, az üldözések idején s a verőfényes napok nyugalmán. Egyik sem titkolózik a másik előtt, nem kerülik egymást, életük párjának terhére nincsenek. Szabadon látogatják a beteget és segítik a szegényt. Keserves gyötrelmek nélkül adják az alamizsnát, aggályoktól nem kínzottan mutatják be az áldozatot, és senki sem akadályozza a mindennapi jámborkodást. Nem lopva vetik a keresztet, nem aggodalmasan kívánnak szerencsét és nem lélekben mondják csak az áldás igéit. Mindkét szájon felcsendül a zsoltár és himnusz, s kölcsönösen versenyre kelnek, hogy ki énekeljen szebben Istennek. Örül Krisztus, ha lát és hall ilyeneket, s békéjét küldi rájuk. Ahol ketten vannak, Ő is ott van, s ahol Ő van, ott gonosznak helye nincsen" (Feleségemhez, II. IX. – Ókeresztény írók, XII., Szent István Társulat, 1986. 225. o.).

ÍME, HITÜNK SZENT TITKA

Nemeshegyi Péter

AZ ÚR VACSORÁJA

Jézus felment Jeruzsálembe. Tudta, hogy ez utolsó útja. A hatalmasok már eldöntötték, hogy végeznek vele. Jézus egy ideig rejtőzködött előlük, tanítványai kis csoportjával. De a dolog nem maradhatott ennyiben. Ő nem azért jött, hogy egy kis szektát alapítson. Az ő hívása mindenkinek szól. Az egész népnek. Az egész világnak. Ezért most felmegy Jeruzsálembe. Utoljára. Messiásként fogadja az ujjongó nép. De Jézus nem használja ki az alkalmat, hogy a tömeg erejével megdöntse ellenségei hatalmát. Tanít egy fél napig, aztán megint visszavonul pár tanítványával. A szeretet védtelenné teszi az embert. Jézus nem tud mit kezdeni kardokkal. A tömeg szétszótlott; maradt a hatalmi pozíciókba besáncolódott ellenség. Már a tanítványok kis körébe is befurakodott a métely. Jézus tudja ezt és borzasztóan fáj neki. Hiszen úgy szereti ezt a Júdást is. De tehetetlen. Nem tud furfangoskodni, alakoskodni, propagandát csinálni. De nem tud elfutni sem. Csak szeretni tud és kitartani az útján mindvégig. Ma vagy holnap rávetődik a háló. Biztos. De még egyszer együtt akar vacsorázni kedves tanítványaival. Egy búcsúvacsorát. Az "utolsót".

Sok mindenről folyt a beszéd ezen az "utolsó vacsorán". Jézus úgy igazából kiöntötte a szívét. De a sok közül egy dolog volt, ami úgy belevésődött a tanítványok szívébe, hogy soha egy percig sem tudták többé elfelejteni. Négyyszer is le van írva a Szentírásban. Nem is csoda, hiszen nemcsak a tanítványok, hanem az ősegyház hívei valamennyien felidéztek emléket minden vasárnap, sőt egyes helyeken naponta. Mi volt hát ez a felejthetetlen esemény?

Forrásaink

A négy szentírási szöveg, amely beszámol erről az eseményről, két csoportra osztható. Pál (1Kor 11,23-25) és

Lukács (22,19-20) alkotja az egyik csoportot, Márk (14,22-25) és Máté (26,26-29) a másikat. A korintusiakhoz írt levelet Pál 57 körül írta Efezusban. Az Úr vacsorájának eredetéről kétségtávol Antiochiában hallott az ottani keresztényektől a negyvenes években, sőt már Damaszkuszban, közvetlenül megtérése után, 33 körül. Amikor, mint ahogy a galatáknak írja, Jeruzsálemben járt, hogy Pétert lássa és két hétig beszéltek egymással az evangéliumról, biztosan kikérdezte Pétert, hogy hogy és mint folyt le ez az emlékeztetés vacsora. De minthogy Pál szövege nagyon közel áll az Antiochiában honos Lukácséhoz, feltehetjük, hogy mind Lukács szövege, mind Pálé közvetlenül az antiochiai egyház "úrvacsorájának" szövegén alapszik. A görög szövegben mindenütt áttetszik még az arám eredeti. Ez természetes is, hiszen az arám nyelven beszélő jeruzsálemi egyházból jutott Antiochiába ez a történet.

Máté szövege teljesen Márk szövegétől függ; Márké viszont független a Pálnál és Lukácsnál található szövegtől. Márk szövegén is áttetszik még az arám eredeti. Ha megfontoljuk, hogy a hagyomány szerint Márk evangéliuma Rómában íródott, feltehetjük, hogy a római egyház "úrvacsora"-szövegét találjuk nála. Rómába is Jeruzsálemből jött a történet és a Rómában prédikáló Péter garantálta hitelességét. A két szövegtípus természetesen közös forrásra megy vissza. Ez a közös forrás nem lehet más, mint az arám nyelven imádkozó jeruzsálemi ősegyház mindennapi "úrvacsora"-szövege. Akik Jeruzsálemben a harmincas, negyvenes években ezt ismételték, nem voltak mások, mint a 11 apostol, azok, akik résztvettek Jézussal az utolsó vacsorán. Alig van tehát szöveg a Szentírásban, amely – pusztán történetileg is – annyira biztos információt nyújtana a lefolyt eseményekről, mint az utolsó vacsoráról szóló beszámoló.

Arról, hogy a négy szöveg közül melyik áll legközelebb Jézus eredeti szavaihoz, máig is vitatkoznak a szentírástudósok. Annyi biztos, hogy ami közös bennük – és alapértelmük teljesen közös –, az Jézus cselekedetein és szavain alapszik. Hogy pedig különböző megvilágításban hozzák a cselekedeteket és szavakat, az számunkra óriási segítség. Hisz oly végtelen mélységek rejtőznek Jézus cselekedeteiben és szavaiban, hogy csupán egy szöveggel lehetetlen volna kifejezni. A Szentlélek dolgozott itt és segítette az első keresztényeket, és általuk bennünket, hogy mélyebben beláthassunk Jézus titkaiba.

Az utolsó vacsora

Húsvét volt a zsidók nagy emlékünnepe. Megemlékeztek a szövetség Istenének dicső tetteiről, ki atyáikat megszabadította Egyiptom rabságából; az áldozati bárány elfogyasztásával szent asztaltársaságba kerültek az élő Istennel, és együtt várták az Úr Szabadítójának diadalmas eljövetelét. Jézus utolsó vacsoráján is ilyen gondolatok foglalkoztatták az apostolokat. Vacsora előtt szokás volt asztali áldást mondani. Jézus tehát fogta a kenyeret és áldást mondott, magasztalván az Istent. Eddig még nem történt semmi rendkívüli: a tanítványok mind hallgatták Jézus hálaadó imáját; ott feküdt az asztalon mindegyikük előtt egy-egy darab, nagy, puha, lapos kenyér. Jézus is egy ilyen kenyeret tartott kezében. De egyszer csak megtöri azt és odanyújtja tanítványainak. Ez nem volt szokás. Itt valami új dolog történik. És Jézus megszólal: "Vegyétek, egyétek, ez az én testem, értetek." A tanítványok megdöbbenve vették magukhoz ezt a különleges kenyeret, de talán még nem egészen értették, hogy mit is akar az Úr. Megkezdődött a vacsora. Jézus beszélt nekik szeretetéről, beszélt nekik Atyjáról, beszélt a Szentlélekről és meghagyta nekik, hogy szeressék egymást, mint ahogy ő szerette őket. Már lassan véget ért a vacsora, amikor megint különös dolog történt. Jézus most borral telt kelyhét fogta kezébe. Persze mindenkinek volt saját kupája: nem volt szokás a zsidóknál egy kupából inni. De Jézus megint az ő egy kelyhét nyújtja nekik, hogy mind abból igyanak. És meg is mondja, hogy miért: "Ez a kehely az Új Szövetség az én véremben. Ezt tegyétek az én emlékezetemre."

Mi történt itt? Mit jelentenek e gesztusok, e szavak? Kétezer éve gondolkodnak, elmélkednek erről keresztények milliói. Nincs emberi tett, nincs emberi szó, melyet annyian és annyiszor ismételtek volna kétezer éven át, mint Jézus e tetteit, szavait. Nincs tapasztalat, melyben annyian osztoztak volna a világtörténelemben, mint az Úr vacsorájában. És mégsem tudtuk még kimeríteni titkát. Mert ez a titok végtelen. Végtelen, mint maga az Isten, mint Jézus szeretete. Az a pár gondolat, amelyet itt papírra vetünk, csak dadogó kísérlet. De mégis beszélnünk kell e titokról, ha tudjuk is, hogy elégtelen minden szó. Mert életünk belőle fakad. Ot lépésben próbáljuk megközelíteni az Úr vacsorájának titkát. Csak ha megtettük mind az öt lépést, rajzolódik majd ki a kép, amely talán megsejteti velünk a kincset.

Közös estebéd

Az utolsó vacsora először is közös estebéd. Egy család jött össze itt egy közös asztalnál. Egy kenyéren osztozkodnak, egy kehelyből isznak. Testvérek. Ki ne tapasztalta volna már meg a közös családi vacsora melegségét. Amikor családtagok, barátok együtt esznek, együtt isznak, egymást kínálják, beszélgetnek, énekelnek, – egyszer csak megtapasztalják, hogy összeforrt a szívük. Borzasztó árulás, ha az kel fel ellenünk, aki velünk együtt "nyújtja kezét a tálba". Együtt ettünk, együtt tápláltuk életünket, életünk egy: együtt élünk, egymásért élünk. Ez Jézus életmódja: ő sohasem volt magányos, elzárkózott. Mindig vele van Atyja és ő mindig Atyjával van. És most velünk van, emberekkel. Együtt eszik, iszik a bűnösökkel. Szabadító tett ez: benne befogadott bennünket az Isten. Jézus velünk van, értünk van. És ebből az odaadottságból és nyíltságból új egység születik meg közöttünk is: nem vagyunk már csigaházukba húzódó magányosok, kis énjüket őrző félénkek, másokat félreértő gyanakvók, önelégült önteltek. Bocsánatot nyert bűnösök vagyunk, akiket Jézus által befogadott házába az Isten. Így most már ő az, akire rábízhatjuk életünket, terveinket, birtokunkat, jónevünket, mindenünket. Akit így házába fogadott az Isten, annak oly szabad lesz a szíve, hogy van ideje és ereje másokat meglátni, másokat szeretni, másokért élni, másokért lenni. Mind együtt, egy asztal körül, egy szívvel, egy lélekkel. Mert családja vagyunk Krisztusnak, mert mi vagyunk az Isten házanépe.

Az Úr szolgálja

De Krisztus vacsorája nem Krisztus családjának testvéri estebédje csupán. Végtelenül mélyebb a titka. És ez a titok teljesen Jézus személyére összpontosul. "Ez az én testem, (mely) értetek (adatik)." "Ez a kehely az új szövetség az én véremben (mely értetek kiontatik)." Ezek Jézus szavai Pál és Lukács szerint. A próféták hagyománya éri el itt csúcspontját. Jézus tette prófétai tett: nem más, mint hivatásának kihirdetése: "Én vagyok az Úr szolgálja, akiről Izaiás könyve beszél: akit az Isten azért küldött, hogy odaadja életét sokakért a bűnök bocsánatára."

Az "Úr szolgájáról" szóló négy ének (Iz 42,1-9; 49,1-6; 50,4-11; 52,13-53,12) az ószövetségi tradíció drágagyöngye. Az "Úr szolgája", akit Isten küldött mint szelíd és alázatos prófétát, feláldozza életét, hogy megváltsa népét és kibékítse Istenével. Áldozat ez, de nem bikák és tulkok áldozata, hanem egy emberéleté: vértanúság. Nem ceremóniáról van szó, hanem véres valóságról. Egy életben és egy halálban kifejezni, hogy mit jelent az abszolút szeretet.

Jézus nem egyszer adott kifejezést meggyőződésének, hogy őbenne teljesedik be az "Úr szolgájának" hivatása (Mk 1,11; 10,45; Lk 4,21; 22,37). Ezt az utat "kell" megjárnia, az Atya akarata szerint. "Adatik", "kiontatik": a tiszteletet kifejező szenvedő igék az Istenre utalnak mint az események végső alanyára. Maga az Atya adta oda Fiát a világ üdvösségéért. Jézus itt az utolsó vacsorán prófétai tettel kifejti, hogy ő elvállalja ezt a sorsot, ezt a hivatást. Nem az áru-ló tanítvány, nem a papság dorongos pribékjei, nem a fufangos főpap, nem a gyáva Pilátus, nem a kegyetlen hóhér-sereg indítja meg a passió drámáját. Még mielőtt ők megjelennének a porondon, Jézus már felajánlotta életét, már megrajzolta halálát. "Senki el nem veszi életemet. Én adom oda." Ahogy Jézus kezébe vette a kenyeret és a kelyhet, ahogy kimondotta azokat a súlyos szavakat, megpecsételő-dött sorsa. Az igazi próféta tette és szava biztosan beválik. Jézus másnap meg fog halni. Ez elkerülhetetlen bizonyos-ság. "Meg fogok halni értetek."

És így lesz maga Jézus, ahogy Izaiás könyvében írva van, "a nép szövetségévé" (Iz 42,6). Ő maga testté lett "szövetség" Isten és ember között. Mert ez a szövetség nem más, mint egység, találkozás, hűség, szeretet. Jézusban egy az Isten Fia és az Ember Fia. Egy az Isten emberszeretete és az ember istenszeretete. Ő az "új szövetség", amelyről Jeremiás és Ezekiel énekel (Jer 31,31-34; Ez 36,23-32; 37,23-28), amelyben az Isten Lelke tölti be az ember szívét és a tör-vény már nem kőtáblákra vésett parancs, hanem ember-szívbe oltott isteni szeretet. Jézus szavai, ahogy Lukács és Pál hozza őket, elsősorban nem az ószövetségi állatál-dozatok terminológiáját idézve beszélnek Jézus "testéről" és "véréről" (bár ezt az értelmet sem zárják ki), hanem mind a két szó a magát vértanúként felajánló "Úr szolgáját" jelenti. A "test" szó halandó, szenvedő, esendő embert jelent. Az ember Jézust adta oda az Atya "értetek", a "sokak" megiga-zulására. És a kehely bora nem más, mint maga az Új Szö-

vetség. Mert az Új Szövetség maga Jézus, az "Úr szolgálja". Hogy ő "új szövetség", vagyis az Isten és ember végleges találkozásának helyévé lehessen, hogy teljesen áttetsző legyen benne az Isten szíve és valóságos legyen az ember szeretete, ki kell ontania vérét, az utolsó cseppig. Ezért "ez a kehely az új szövetség az én véremlében", vagy inkább – mert a görög névelő valószínűleg a tágabb értelmű arám szó szerinti fordítása – "az új szövetség az én vérem á l t a l". Vérem kiontatása, életáldozatom által leszek én az "új szövetség": új és egyetlen találkozhelyévé Istennek és az egész emberiségnek, az új "templommá", amelynek élő kövei a hívek, amelyben az Isten lelke lakik és amelyben az Atyának kedve telik. Mint ahogy az izaiási "Úr szolgálja" hol egyéni vonásokat mutat, hol az egész közösséget jelent, úgy Jézus is "egy és mindenki": ő a "közösségi egyén" (corporate personality), az új "tér", amelybe bele illeszkedhetik most már az egész emberiség. Őbenne, az Ő lelke által járulhatunk mindnyájan k ö z v e t l e n ü l az Atya elé.

A szövetségi áldozat

Menjünk most egy lépéssel tovább és bízzuk magunkat Márk és Máté vezetésére. Ők így idézik Jézus szavait: "Ez az én testem". "Ez az én vérem, a szövetségé, mely sokakért kiontatik (a bűnök bocsánatára)." E szavakon is átszeng ugyan az izaiási jövendölés – a "sokakért" szó idézet Izaiás 53,11-ből –, de a közvetlen szentírási háttér mégis inkább az Exodus 24. fejezete: a mózesi szövetséget megpecsételő áldozat. Míg Pál és Lukács az ószövetség p r ó f é t a i hagyományának csúcspontját rajzolta meg, Márk és Máté az ószövetségi p a p i hagyomány beteljesedését mutatja. Eggyé lesz a kettő Jézusban.

Mikor az Isten kinyilatkoztatása szerint, Mózes közvetítésével, a Sinai-hegy lábánál megkötötték az ószövetséget, Izrael legényei bikákat öltek le, Mózes a vért tálba fogta, felét az oltárra önti, másik felével meghinti az összegyűlt népet, és így kiált: "Ez a szövetség vére!" (Kiv 24,8.) Jézus szavai Márk és Máté szövegében ugyanígy hangzanak. Csak az egy birtokos névmás van beillesztve, ami persze döntő jelentőségű: "ez az én vérem". Mint ahogy a bikák áldozata és vérük hintése által lett érvényes az ószövetség, úgy lesz majd Jézus életáldozata és vére által érvényes az új.

A márk-mátéi szöveg tehát, bár egy másik őszövetségi hagyomány keretében értelmezi Jézus cselekedeteit és szavait, végeredményben ugyanazt mondja, mint a pá-lukácsi szöveg: Jézus meg fog halni és halála áldozat, amellyel új szövetség születik. Jézus maga kétségtől mind a két őszövetségi hagyományt be akarta teljesíteni saját személyében: új szövetséget kötő új Mózesnek tudta magát és az új szövetséget önsorsában megtestesítő "Úr szolgájának". Így jön el benne végleg az "Isten országa".

"Egyétek, igyátok"

Az eddig mondottakkal azonban még távolról sem merítettük ki az Úr vacsorájának értelmét. Ha Jézus csak egy prófétai képben akarta volna apostolai szeme elé állítani halála értelmét, kifejezőbb eszközöket választott volna, mint kenyeret és bort. Jézus magyarázó szavából értjük ugyan, hogy a kenyér halálnak szánt testet jelent és a bor kiontott vért, de magában véve kenyér és bor nem idézi fel a halál képét. Jézus a kenyeret és bort azért választotta, mert a kenyér étel, a bor meg ital. Vagyis Jézus nemcsak mutatni akart valamit tanítványainak, hanem a d n i. Ezért töri meg a kenyeret, hogy mindenkinek jusson, ezért nyújtja kelyhét, hogy mindenki igyék. Ezért ismétli: "Vegyétek", "vegyétek és egyétek", "igyátok mindnyájan". Ezért hangoztatja Márk: "Ittát mindnyájan". Ami itt történik, nem csupán oktatás, hanem részesedés.

Az apostolok jól értették ezt. Zsidók voltak ők. Számtalanszor vettek részt áldozati lakomákon. Számtalanszor ették a "béke-áldozatok" húsát, minden évben fogyasztották a húsvéti bárányt. Tudták, hogy egy ilyen szertartás mit jelent: az áldozati állat Isten szent tulajdona lesz. Vérért az oltárra öntik, zsíráját elégetik, de húsát visszkapja az áldozó, hogy szent lakomát üljön meg vele. Aki így az oltár áldozatában részesül, a szövetség Istenének lesz asztaltársa, részesedik a szövetség kegyelmében. Megújul a szövetség, elmélyül a hűség köteléke. Így volt ez az őszövetségben. De az őszövetségnek most vége. Jézus új szövetségről beszél. És ebben az új szövetségben már nem bikák, tulok, bárányok, kenyérlepények és tömjénmagok szerepelnek mint áldozat. Egy áldozat van csupán, és ez nem más, mint az "Úr szolgája", Jézus. A zsidókhoz írt levél részletesen kifejti

ezt a témát, de már az evangéliumokon is világosan átszöng e gondolat: maga Jézus az új szövetség, ő az egyetlen közvetítő, az egyetlen pap, az egyetlen váltság, az egyetlen áldozat.

Itt jutottunk el az utolsó vacsora értelmének központjához. Jézus új szövetséget alapít és az új szövetség kegyelmét (pontosabban: az ebben való részesülés zálogát) azáltal akarja tanítványainak adni, hogy áldozati lakoma formájában együtt egyék az új szövetséget megkötő áldozatot. De az új szövetség áldozata csupán egy: maga Jézus. Ha tehát Jézus az új szövetség áldozatának vétele által akart tanítványainak részt adni e szövetség kegyelmében, csak egy módja volt rá: isteni erejével önmagát kellett étellé, itallá tennie. És Jézus pontosan ezt teszi. Szava tett. Szavának erejével a kenyérforma gyökeres valósága ő maga lett. A borforma gyökeres valósága is ő maga. Őt eszik, őt isszák a tanítványok és őbenne az új szövetséget.

Hogy Jézus ezt meg tudja tenni, ahhoz Isten egyszülött Fiának kell lennie. Mert Isten Fia szeretetének nincs lehetetlen. Jézus szava teremő erejű. Hisz ő a teremő Ige, "amely által minden lett". "Legyen világosság: És lőn világosság." Ilyen az isteni Ige ereje. És Jézus emberi életében is: szavai "mőködnek", mint a mindenható szeretet. Jézus mondja: "Effeta", és hall a süket. Jézus mondja: "Légy tiszta", és eltőnnek a leprás fekélyei. Jézus mondja: "Talítakum", és felkel a halott. Jézus mondja: "Lázár, jőjj ki", és kijön Lázár a sírjából. Nem hiába mondta Szent Ambrus: "Vide quam operatorius est sermo Christi – Nézd csak, milyen hathatós Krisztus szava!" Ez a teremő, mőködő szó hangzik el az utolsó vacsorán – és azóta minden misén – is: "Ez az én testem, ez az én vértem". És testté lesz a kenyér, vérré a bor. Mert szólt az Isten Fia.

De hogy Jézus e szavakat ki tudja mondani, nemcsak Isten Fiának kellett lennie, hanem az Ember Fiának is: a szerető, az önmagát a végletekig odaadó Ember Fiának. Nincs önzetlenebb valami, mint az étel és ital. Önmagát feloldva válik vérünkkel, táplálja életünket. Jézus egész életében készült e szavak kiejtésére. Egész élete nem volt más, mint odaadottság. Nem tart fenn a maga számára semmit: sem pénzt, sem hírnevet, sem rokonokat, sem lakást, sem párnát, sem titkot, sem hatalmat, sem időt: semmit. Min-

denét mindig csak adni tudja. És holnap oda fogja adni utolsó szál ruháját, utolsó csepp véré, életét, mindenét. Csak egy ilyen ember fejezheti ki létét úgy, hogy étellé, itallá teszi magát. Minden más embernél ez hazugság lenne. Csak nála, az egészen odaadottnál, fenséges igazság.

Jézus mint áldozatot nyújtja oda magát tanítványainak. Még vére nem hull, még teste nem vonaglik a halál kínjában, de – mint szavai világosan mondják – a kenyér halálra szánt testének jele, a bor kiontott vérének. E jelekben van jelen ő maga; e jelekben fejezi ki szívének följajlását. Egyedülálló, "szentségi" (sacramentalis) áldozat ez: benne Krisztus keresztye, az életadó kereszt ragyog fel a szentségi jelekben, amelyekben maga Krisztus van jelen és fejezi ki léte egész értelmét.

Kenyér és bor... Jézus nem a húsvéti bárányt választotta az új szövetség áldozatának megvalósítására. Nem a jeruzsálemi templom szövényes szertartásait örökölte meg. Messzebbre nyúl vissza. A titokzatos sálemi király, Melkizedek alakjáig. Melkizedek kenyeret és bort nyújtott Ábrahámnak és megáldotta őt. Jézus sokszor gondolt a 110. zsoltárra: "Mondá az Úr az én Uramnak: Jobbom felől foglalj helyet... Megesküdött az Úr és nem bánja meg: Pap vagy mindörökké, úgy mint Melkizedek" (vö. Mt 22,42-46). Nem komplikált, csak egy bizonyos kultúrkörnek való szertartást rendel el Jézus: a legegyszerűbbet választja. A mindennapi kenyeret, a családi ünnepkor mindenkinek kijáró bort. Családi vacsora ez: az Isten házanépének vacsorája. Azoké, akiket Isten mint fiait szeret. Azoké, akiknek nem kell feszengetniük, szertartásoskodniuk Atyjuk jelenlétében. Néhány filéren vett kenyér és bor, néhány egyszerű szó: és megvalósul a legfönségesebb áldozat. Jól mondta Ágoston: "Quam facile sacrificium: Mily egyszerű ez az áldozat!" Egyszerű, mint minden, ami igazán isteni.

Jézus mondja: "Igyátok, ez az én vérem." E szavakon biztosan megütköztek az apostolok. Áldozat húsát enni, ezt még meg tudták érteni valahogy. De vért inni!? Szigorúan tilos volt ez a zsidóknak. A vér az élet forrása. Az élet pedig Istené. Embernek ezért vért fogyasztania nem szabad. Még ha titokzatos szentségi bor alakjában történik is. Megdöbbenő volt Jézus kívánsága. Elfelejtkezett talán az ószövetségi szigorú tilalomról? Szó sincs róla! Ellenkezőleg, éppen azt akarja tettevel megtapasztaltatni, hogy mi is igazán az Újszövetség kegyelme. Igen, az élet is-

teni tulajdon, isteni dolog. De az Új Szövetségben épp ezt adja nekünk az Isten: életet, mégpedig az ő szent életét. János evangéliumában hangzik el világosan a szó: "Amint engem küldött az élő Atya és én az Atya által (és az Atyáért) élek, úgy aki engem eszik, az majd énáltalam (és értem) él" (6,57). Az Isten élte, amely az élő Atyától a Fiúba áramlik, amely a megtestesülés által a világba jött: ez az élet áramlik belénk a szentáldozással. "Azért jöttem, hogy életük legyen és bőségesen legyen" (Jn 10,10). "Aki eszi az én testemet és issza az én véretem, annak örök élete van" (6,54): már most örök élete van, mert benne él az Atya, a Fiú és a Szentlélek. Jézus az út, amely az Atyához vezet. Ebbe a "visszatérésbe" vonja bele tanítványait az utolsó vacsorán. Az Atyától jött ő és az Atyához tér vissza. És őáltalá, ővele és őbenne térünk vissza mi is hozzá. Az Eukarisztia lényege: út az Atyához.

"Emlékezetemre"

De hogy az utolsó vacsorán történeteket igazán megért-sük, Jézusnak még egy utolsó szavát kell megfontolnunk. Ha ugyanis csak az lett volna Jézus szándéka, hogy tizenegy tanítványának (Júdás valószínűleg már nem volt jelen) nagypéntek előestéjén részt adjon az újszövetség kegyelmében, nem volna érthető, hogy miért választott reá ilyen rendkívüli, csodálatos módot. Jézus azonban nemcsak a tizenegy tanítványra gondolt ezen az estén. Gondolata átöleli valamennyi nemzedéket: "Ezt cselekedjétek az én emlékezetemre."

Jézus e szavainak is mély gyökere van az ószövetségben. A zsidók minden ünnepe, minden áldozata "emlékezet" volt. A húsvéti bárány áldozata pedig egész különösképpen. Izrael élete három dimenzióban folyik le: e három a múlt, jelen és a jövő. Emlékeznek az Isten elmúlt dicsőséges tetteiről, szövetségéről, ígéreteiről. Megemlékeznek az Istenről, aki hűséget esküdött Ábrahámnak, az Istenről, aki kivezette Atyáikat Egyiptomból, az Istenről, aki megígérte, hogy "velük lesz". Nem pusztá elmerengés ez egy dicső múlton, hanem a múlt újjáéledése a jelenben. Az emlékezetből tett folyik. Az emlékező ember felidézi hivatását, újra átéli szerepét az Isten előtt. És megemlékezik Isten is. Mert ez az Isten nem múlt el a múlttal: az örök Isten ő, az élő Isten, aki ma is hűséges adott szavához. Ővele kötnek

szent egységet ma is a megemlékezők. De ez az Isten nemcsak volt és van, hanem jön is. A mi Istenünk a jövő Istene, a megváltó Isten. Izrael, mikor emlékünnepeit ülte, egyben táplálta reményét az Isten szabadító eljövételében. Ha jönni fog az "Úr Napja", mi akik róla emlékezünk, vele leszünk a diadalban.

Az ószövetség emlékünnepe a húsvéti báránycsora. Minden évben meg kell ülni, amíg az ószövetség tart. De Jézus keresztségével az ószövetség véget ér. És kezdődik az új szövetség. Ahogy az ószövetségnek emlékünnepe volt, úgy van az új szövetségnek is. Ezt ünnepeljük a világ végezetéig. Ezt hívjuk misének.

Itt emlékezünk az új szövetséget megalapító isteni tettere: hogy az Atya úgy szerette a világot, hogy egyszülött Fiát adá. Emlékezünk Jézus halálára, feltámadására. Emlékezünk, hogy – mert Egy meghalt mindenkéért – az élők már nem maguknak kell hogy éljenek, hanem annak, aki értük meghalt és feltámadott. És ez a Krisztus tegnap, ma és örökké ugyanaz. Ő az élő, feltámadt Úr. Ő az, aki ma is összegyűjti testvéreit asztalához, hogy ott – amint az isteni Bölcsesség ígerte (Péld 9) – önmagával táplálja őket. Őbenne részesülve egy testté leszünk és egy Lélek tölt el: Krisztus Lelke, az Isten Lelke, amely isteni, krisztusi szeretetet önt szívünkbe (Róm 5,5).

De ez a Jézus jönni is fog, hogy mindent betöltsön és mindent átadjon Atyjának. E nap felé, a bárány végső lakomája felé épül az egyház az eukarisztia által: "Aki eszi az én testemet és issza az én véretem, azt feltámasztom az utolsó napon" (Jn 6,54).

Szent Pál egy mondatban fejezi ki e három dimenziót: "Valahányszor e kenyeret eszitek és e kehelyből isztok, az Úr halálát hirdetitek, amíg el nem jön" (1Kor 11,26). "Az Úr (Kyrios!) halála": ez Jézus halálát és feltámadását jelenti, az egyszeri, történelmi, döntő isteni tettet. "Hirdetitek": ez a jelenben való meghirdetés, a mise cselekedete, szava: általa fejt ki erejét és érvényességét az egyszeri üdvözítő tett az itt és most összegyűlt hitközség számára. Az Egyház legmélyebb lényegében nem más, mint az úrvacsora közössége: minden misén önmagát valósítja meg. "Amíg el nem jön", pontosabban fordítva: "amíg el nem érjük a célt, hogy eljöjjön": az eukarisztia által alakul Krisztussá a világ, míg meg nem érik a vetés és jöhet az aratás Úra, hogy begyűjtse a gabonát örök magtárába.

A szentmise az Úr vacsorája. A Kyrios, a feltámadt Krisztus van közöttünk. Az ő öröme tölt el. Az ő élete életet. De a jelek, amelyekben nap mint nap kinyilatkoztatja és adja magát, nem a dicsőség hideg szimbólumai; nem arany, nem ezüst, nem gyémánt; hanem kenyér és bor: életet adó étel, örömet adó ital. És amint mindenható szavai mondják, a kenyér és bor odaadott testet, kiontott vért jelent. Ilyen formában maradt velünk valóságosan az Úr, mert ez legnagyobb dicsősége. Ezért viseli mint kimondhatatlan titkot sebhelyeit örökké. A világ központja, mágnese a Megsebzett. A szentáldozás gyümölcse az, hogy velünk marad, bennünk él, valóban és igazán, feltámadott istenemberi létével, és vezet bennünket, együtt, a kereszten át, az Atyához.

Peter Henrici

"EZT CSELEKEDJÉTEK AZ ÉN EMLÉKEZETEMRE!"

Krisztus és a hívők áldozata

Eukarisztikus ünnepünk az ősegyház gyakorlatán túlra, magához Krisztushoz vezet, aki megparancsolta: "Ezt cselekedjétek az én emlékezetemre!"

Közelebbről szemlélve ezek a szavak a leghomályosabb részét képezik annak, amit Jézus az utolsó vacsorán kiejtett. Mit akart mondani például az "ezt" szóval? Általában Jézus utolsó vacsorai cselekvésére vonatkoztatjuk, amit szertartásosan ismételnünk kell. De vajon kimeríti teljes egészében ez a rituális értelmezés Jézus elgondolását? Az a tény és mód, ahogy Ő ünnepelte az utolsó vacsorát már több volt a zsidó húsvétnál, a pászka szertartásos ismétlésénél; az már kifejezetten elővételezte saját keresztáldozatát.

1. Az alapítási parancs

Jézusnak az utolsó vacsorán mondott szavai négy megfogalmazásban maradtak ránk: a három szinoptikus evangéliumban és a Korintusiakhoz írt első levélben. Ez utóbbi a legrégebbi szöveg, s ma is meghatározza liturgiánkat. Kétszer is kifejezetten közli a parancsot, hogy tegyük azt, amit Krisztus tett. A kenyéرنél: "ez az én testem, melyet értetek adok. Ezt tegyétek az én emlékezetemre" (1Kor 11,24). A bornál pedig: "Ez a kehely az újszövetség az én véremben. Ezt tegyétek, valahányszor isztok belőle, az én emlékezetemre" (uo. 25).

Lukácsnál lényegében ugyanazt a megfogalmazást találjuk. Jóllehet a kehelynél az ismételésre felszólító parancs hiányzik, a többi szinoptikussal egyetemben kifejezetten hozzáfűzi: "amelyet értetek ontok" (Lk 22,20). Márknál és Máténál valamivel egyszerűbb megfogalmazást olvashatunk. Hiányzik az ismétlési parancs és a kenyéرنél az "értetek" szó. Ugyanakkor Jézus kifejezetten mondja náluk: "Vegyétek és egyétek" (Mk 14,22; Mt 26,26), és "Igyatok ebből mindnyájan" (Mt 26,27); míg Márk magyarázóan hozzáteszi: "Mindnyájan ittak belőle" (14,23). Márknál a kifejezés még világosabb: "Ez az én vérem, a szövetségé, amelyet sokakért kiontanak" (14,24). Máté ismét magyarázatként megtoldja: "a bűnök bocsánatára" (25,28). Mind a négy szöveg kifejezetten említi a kenyér megtörését.

Ez a szövegekre vonatkozó rövid áttekintés elvezet az első következtetéshez: Jézusnak a megismétlést előíró parancsa – kétségtelen – nem pusztán szavainak újrakiejtését célozza, hanem egész cselekvésére vonatkozik. Pontosabban a megtörésre és az odanyújtásra, valamint (és mindenekelőtt!) a vételre, az evésre és ivásra. Pusztán a teljes, az egész cselekvés képes tehát kifejezni azt, amit Jézus mondani akart az utolsó vacsorán. Az adás és vevés, a törés és evés dinamikájában jelenik meg közöttünk – szentségileg – Jézus valóságos teste és vére. Vagy pontosabb megfogalmazásban: Mivel a szentségben Jézus valóságos teste és valóságos vére van jelen, azért lehet kiosztani, s ezért kell magunkhoz venni, fogyasztani. Erre az összefüggésre utal Máté a rövid "mert" szóval. Ő ezt a borral kapcsolatban említi, a római liturgia azonban a kenyéرنél is használja: "mert ez az én testem". Fogyasztásra nyújtják a kenyeret és bort, mert test, "amelyet értetek" ad Jézus, és vér, "amelyet értetek" ont (vö. Lk 22,19-20).

Amit Jézus az utolsó vacsorán cselekszik, az elővételezése halálának, teljes önátadásának a tanítványokért, sőt minden emberért (a "sokak" Márknál és Máténál). Szenvedése és halála ezáltal lesz igazán áldozattá. Megszívlelendő, hogy ez az önátadás pusztán az utolsó pillanatban – s akkor is csak az emberekhez való forduláson keresztül – irányul az Atyára. Így kapja meg a szenvedéstörténeten vezérfonalként végighúzódo passzív jellegű kifejezés – "az emberek kezére adják" (Mt 17,22; 20,18; 26,48; 27,26) – az aktív, "önmagát átadó" értelmet, amelynek utolsó mozzanata a kereszten történik: "kilehelte lelkét" (Jn 19,30). Csattanós s szinte lefordíthatatlan összefoglalását találjuk ennek a cselekvő-szenvedő átadásnak az úrnapi zsoltosza reggeli dicséretében: "In mortem a discipulo/suis tradentus aemulis/prius in vitae ferculo/se tradidit discipulis" (Mikor halálra adta őt a hűtlen tanítvány bűne, magát ő adta át előbb s lett a tanítványok kenyere. Himnuszok. Farkasfalvy Dénes fordítása, Szent István Társulat, Budapest, 1984, 272-273. o.).

Találóan és hasonlóképpen szól a II. eukarisztikus imádás: "Ő, mielőtt önként átadta magát a szenvedésre..." Ebben a cselekvővé vált szenvedésben nyilvánul meg a szeretet – mintegy megelőzve – átitatván az emberek bűncit (akik elvetik a Messiást s elítélik az ártatlant), és éppen ezáltal kifejezésre juttatja Isten megbocsátó készségét és üdvözítő akaratát. A Fiú engesztelő s az emberek bűnét fölülmúló önátadásával teljesíti be engedelmes áldozatát az Atya felé (vö. Mk 14,36 és Zsid 5,7; 10,5-10).

Itt tehát az Ószövetségtől s a nem keresztény vallásoktól eltérően, nem az emberek mutatnak be Istennek áldozatot, hanem maga az Isten "áldozza fel magát" az emberekért Fia személyében. A vallási cselekvés ilyenén átalakulására már az Ószövetség utal. Ebben az értelemben hirdeti Nátán próféta Dávidnak, hogy nem a király épít házat az Istennek, hanem az őneki (2Sám 7,5-11). A későbbi próféták pedig körusban vallják Isten elégedetlenségét az áldozati adományokkal. Nyilvánvalóan nemcsak a becsúszott visszaélések miatt beszélnek így (Oz 6,6; Iz 1,10-17; Jer 7,21-23). A régi áldozatok helyébe a "hódolati áldozat" (Zsolt 50,23) lépjen (az Istentől kapott adományokért), s igazságosság a szegényekkel szemben (Iz 1,17) s mindennekelőtt az irgalmas szeretet (Oz 6,6), amely – amint az Újszövetségből kitűnik – végeredményben maga az isteni irgalom (Mt 9,13; 12,7).

Amikor tehát Jézus azt a parancsot adta tanítványainak, hogy "ezt" cselekedjék, nyilvánvalóan egész működésére utalt: nem csupán az utolsó vacsorán szimbolikusan végrehajtott gesztusra (amit liturgikusan lehet és kell is érteni), hanem az Atya iránti engedelmségből vállalt s az embereknek magát kiszolgáló áldozati magatartásra. A cselekvési parancsnak ilyen, maximális kifejtését követeli meg a Szent János evangéliumának párhuzamos szövege.

2. A lábmosás

Köztudomású, hogy János nem írja le az eukarisztia alapítását. Helyette a lábmosásról beszél. A behelyettesítés nem lehet a véletlen műve, annál is inkább, mert az élet kenyeréről tartott beszéd már kifejezetten utal az eukarisztiára (Jn 6). A lábmosás még határozottabban megparancsolja, hogy utánoznunk kell a Mester viselkedését, cselekedetét: "Példát adtam, hogy amit én tettem, ti is tegyétek meg" (Jn 13,15). Ennek ellenére a keresztyény közösségek sohasem gondoltak arra, hogy ezt az ismételésre felszólító parancsot liturgikusan félreértelmezzék. Igen ritkán találjuk jelét annak, hogy a lábmosását "szentelménynek", vagy éppenséggel "szentségnek" tekintették volna. A latin egyház csak a nagycsütörtöki liturgiában ismétli meg a lábmosást, amikor már a szenvedésre való emlékezés szertartásos "utójátékká" kezd válni. A legtöbb pap még ezen az estén is mellőzi ezt a számára és a közösség részére is idegen rítust. Milyen vérszegény engedelmség ez egy általános és határozott ismétlési parancsra!

A János-evangélium olvasói nyilvánvalóan kezdettől fogva csupán szimbolikus jelentőséget tulajdonítottak Jézus lábmosási gesztusának: egyszeri s meglepő foglalata nyilvános működésének valamint halálának, "Hisz az Emberfia nem azért jött, hogy szolgáljanak neki, hanem hogy Ő szolgáljon és életét adja váltságul" (Mk 10,45). Jézusnak a szinoptikusoknál megtalálható mondata is kifejezett ismétlési parancshoz kapcsolódik: "Ha valaki közületek ki akar tűnni, legyen a szolgátok, és ha valaki közületek első akar lenni, legyen mindenkinek a szolgálója" (Mk 10,43-44). Érdekes módon ezeket a szavakat Lukácsnál az eukarisztia alapítása után találjuk (Lk 22,26). A lukácsi szöveg a lábmosás szinoptikus emlékeztetője lehet. Bárhogyan is értelmezzük ezt a jézusi mondást, tagadhatatlan, hogy a lábmosás pusztán rituális

ismétlésével éppen az menne veszendőbe, amit az Úr a tanítványoknak mint követésre méltót ajánlott: az áldozatos magatartás, az önzetlen s magáról megfélelmező szolgálat. Az ismétlési parancs rituális értelmezésében hiányozna az utánzandó tartalom.

János úgy védekezik a ritualisztikus félreértés ellen, hogy a lábmosás parancsát mind a búcsúbeszédben, mind első levelében "új" parancsként értelmezi, amit Jézus adott tanítványainak. A szeretet nevezője a lábmosás: "mivel szeretete övéit, akik a világban maradtak, mindvégig szeretete" (Jn 13,1). A búcsúbeszédben még világosabban olvashatjuk: "Az az én parancsom, hogy szeressétek egymást, amint én szerettelek benneteket. Senki sem szeret jobban, mint az, aki életét adja barátaiért" (Jn 15,12-13). Az első jánosi levél szerint pedig: "A szeretetet arról ismertük fel, hogy életét adta értünk. Nekünk is kötelességünk életünket adni testvéreinkért" (1Jn 3,16). Előírja itt a hívőknek, hogy utánozzák Krisztus életáldozatát, – jóllehet nem történik említés az eukarisztiáról. Ez a Krisztus-követés nem szükségszerűen megy vérre, s ennél fogva nem jelent mindenképpen halált, amint azt a következő mondat meg is magyarázza: "Hogyan marad meg az Isten szeretete abban, aki – bár bőven van neki a világ javaiból – mégis, amikor látja, hogy testvére szükséget szenved, elzárja előle a szívét" (uo. 17). Az istentisztelet ünnepélyességéből János a mindennapi keresztény életbe vezeti vissza a Krisztus-követés parancsát, vagyis a testvéri osztozás egyszerűségébe: Krisztus életáldozatának utánzása legyen a keresztény számára mindennapi magatartás, s mutakozzék meg hétköznapi viselkedésben. Így egyrészt világossá válik, hogy Jézus életáldozata nem csupán egyszer megtörtént esemény, hanem "egyszer s mindenkorra" (Zsid 7,18) alapja és tartóoszlopa a keresztény életnek. Másrészt Krisztus keresztáldozatának mindennapi-vá válása által kap áldozati jelleget a keresztény hétköznapija: nincs semmi, ami ne válhatna áldozattá.

3. A keresztények áldozata

Szent Pál levelci elvezetnek a keresztény hétköznapiok velejéhez. E levelcek rendszerint két részből állnak: a tanító részből, amely a címzettek mindenkor helyzetének szempontjából magyarázza Krisztus üdvözítő tervét; és a buzdító részből, amely az előző fejtegetésekből von le gyakorlati

következtetéseket a keresztény életre vonatkozóan. Már ez a felépítés is tanúskodik arról, hogy Pál szerint a keresztény élet Krisztus életművének követése. Annál meglepőbb, hogy milyen hétköznapi dolgokkal foglalkozik intelmeiben: szorgalmas munka (levél a tesszalonikiakhoz), rendezett családi élet (levél a kolosszeiekhez és az efeszusiakhoz), engedelmesség az állami vezetőkkel szemben (levél a rómaiakhoz), főleg pedig egység a keresztény közösségben. Ezeket az intelmeket a Római levél így vezeti be: "Testvérek, Isten irgalmára kérlek benneteket: Adjátok testeteket élő, szent, Istennek tetsző áldozatul. Ez legyen szellemetek hódolata" (Róm 12,1). A rákövetkező sorok kifejtik, hogy közelebbről miben is áll ez a hódolat, vagy ahogy Farkasfalvy fordítása mondja: "ez a lelki istentisztelet" (vö. Farkasfalvy Dénes: A Római levél, Prugg Verlag, Eisenstadt, 1983, 154. o.). Utalások ezek a közösségi életre mind a keresztény, mind pedig a tágabb, pogány társadalom keretein belül. Szent Pál tehát magát a közösségi életet tekinti áldozatnak és istentiszteletnek, Krisztus keresztáldozata utánzásának.

Még világosabban láthatjuk ezt a Filippiekhez írt levélben. Ott Szent Pál az egységre vonatkozó intelmét figyelemztetéssel zárja: "Ugyanazt a lelkületet ápoljátok magatokban, amely Krisztus Jézusban volt" (Fil 2,5). Közvetlenül utána pedig a Krisztus kiüresedését, haláláig tartó engedelmességét és felmagasztalását hirdető ismert himnusszal megmagyarázza, hogy milyen is ez a lelkület. Az apostol hasonló értelmet tulajdonít saját életének, ezért állítja követendő példaként az összes keresztény elé, mint Istennek tetsző áldozatot (vö. 1Kor 4,16; 11,1; Fil 3,17). Így válik a levélírás is "papi szolgálattá", hogy "a pogány népek (is) a Szentlélektől megszentelt kedves áldozati ajándékká legyenek" (Róm 15,16). Szent Pál különösképpen missziós munkájának fáradozásait és szenvedéseit tekinti Jézus életáldozata folytatásának és beteljesítésének. "Akik Krisztus Jézushoz tartoznak, keresztre feszítették testüket szenvedélyeikkel és kívánságaikkal együtt" (Gal 5,24). "Örömmel szenvedek értetek, és testemben kiegészítem, ami Krisztus szenvedéséből hiányzik, testének, az Egyháznak a javára" (Kol 1,24). Ezek után érthető, hogy Pál saját halálát áldozati kiszolgáltatottságnak tekinti: "Az én véretem ugyanis nemsokára kiontják áldozatul, eltávozásom ideje közel van" (2Tim 4,6). Az áldozattá válás azonban nem rendkívüli és nem csak az apostolra vonatkozó sors. Általános jellemzője a keresztény életnek, ezért a kettőt egy lélegzetvétellel lehet

említeni: "Sőt, ha hitetek szent szolgálataért áldozatként vére-
met ontják is, örülök, együtt örülök mindnyájatokkal" (Fil
2,17). Pál néhány sorral lejjebb ugyanavval a görög szóval
"(Isten) tiszteletének" és "szép áldozatnak" nevezi a közös-
ség pénzadományát is (vö. uo. 2,25-30 és 4,18-19). Követ-
kezésképpen a felebarát felé forduló minden szeretetteljes
tett lehet "áldozat", és "istenszolgálat". Sőt, "istenszolgái"
(leiturgoi) még a pogány állam szolgái és az adóbehajtók is,
amennyiben a keresztény őket is Isten helyetteseinek tekin-
ti (Róm 13,6).

Szent Pálra korlátozott megjegyzéseinket kiegészíthet-
nénk egyéb, általános jellegű megfigyelésekkel. Az Újszö-
vetség – ha eltekintünk a zsidó illetve a pogány isten-
tisztelést érintő utalásoktól – az áldozatra vonatkozó kife-
jezéseket (thysia, prosphora, leitourgia) csak Jézusra illetve
a keresztények mindennapi életére alkalmazza. A mai érte-
lemben vett "istentiszteletről" csak az Apostolok Cselekedet-
ének 13. fejezete (2. vers) tesz említést. Hasonló jelenséget
figyelhetünk meg az "áldozati papság", vagyis a hieresz szó
használatánál. Ezt a fogalmat is csak Krisztusra (Zsidókhoz
írt levél) illetve Isten népére (1Pét 2,5 és Jelenések könyve)
alkalmazza az Újszövetség. S végül áll ez a "templom" szóra
is: vagy Jézust érti a fogalmon (Jn 2,19-21; Jel 21,22) vagy a
keresztény közösséget (1Kor 3,16; 2Kor 6,16; Ef 2,21-22
stb.), amely Krisztus új, egyházi testét alkotja (Ef 1,23; 4,12-
13).

Az egész kérdésben külön helyet foglal el a Zsidókhoz
írt levél – a Jelenések könyvével s talán Péter első levelével
együtt –, ami az Újszövetség egyetlen "liturgikus irata".
Jézus önátadó életét az ószövetségi templomi kultusz
keretébe helyezi, s így kifejezetten áldozatnak tekinti. En-
nek középpontjában a fiúi engedelmesség áll, ami által Jé-
zus mindenekelőtt pappá lesz (Zsid 5,5-19; 10,2-12). Fejte-
getései végén azonban a szerző nyomatékosan sürgeti, hogy
vegyünk részt Krisztus eme áldozatában: "Menjünk ki tehát
hozzá a táboron kívülre, és vállaljuk gyalázatát, hiszen nin-
csen itt maradandó hazánk. ...Általa mutassuk be az Isten-
nek szüntelenül a dicséret áldozatát: az őt megvalló ajkak
gyümölcsét. A jótékonyságról és az adakozásról ne feled-
kezzetek meg, mert az ilyen áldozat kedves az istennek. En-
gedelmeskedjétek előljáróitoknak, kövessétek őket, mert ők
vigyáznak rátok, abban a tudatban, hogy számot adnak lel-
ketekről" (Zsid 13,13-17). Ez a "liturgikus levél" is megerősí-
ti tehát eddigi megállapításunkat: A keresztény felszólítást

kap, hogy kövesse és teljesítse be Krisztus szenvedését, mégpedig mindennapjaiban. A keresztény tulajdonképpeni istentisztelete a napi élet.

4. Az egész Krisztus áldozata

Milyen következtetések adódnak az eukarisztikus áldozat mélyebb megértésére a fenti szövegek magyarázatából? Elsősorban az, hogy Krisztus alapítási parancsa valóban az egész keresztény életre vonatkozik. Utánoznunk, ismételnünk kell Jézus belső, szerető és szolgáló önátadását. Ez átjárja az egész keresztény életet, főleg a mindennapokat, s így igazi áldozattá és istentiszteletté alakítja azokat. Kétségtelen, nem állhatunk meg pusztán a belső magatartásnál. Ahogy Krisztus valóságosan szenvedett és meghalt, úgy a keresztények áldozati magatartásának is valós cselekedetekben kell kiállni a próbát. A pusztán rituális-kultikus cselekvés nem egyeztethető össze sem Krisztus keresztdózatának realizmusával, sem a gyakorlati keresztény életre vonatkozó jelentőségével.

Másodsorban pedig érvényes az az igazság is, hogy Krisztus parancsának a mindennapi életben való teljesítése nemcsak nem zárja ki, hanem magába foglalja az utolsó vacsora rituális cselekvését. János azért írhatta le a lábmosást az oltári szentség szerzése helyett, mert az élet kenyeréről szóló beszédben mindent kizáró világossággal rámutatott az eukarisztikus evés és ivás jelentőségére (Jn 6,51-57). Szent Pál magától értetődőnek tartja, hogy a közösségek ünneplik az eukarisztiát (1Kor 10,16-22; 11,20-32), ezért található visszhangra figyelmeztetése, hogy életünk legyen áldozat. Ha az utolsó vacsorán elhangzott parancs: "ezt cselekedjétek" az egész keresztény életre vonatkozik, új és nélkülözhetetlen helyet kap maga az eukarisztia. Világosan elénk állítja és megjeleníti azt, amit tennünk, utánoznunk kell. Szoros értelemben véve az eukarisztiát, az ugyanis nem utánzás, hanem maga az Utánzandó, a Példakép, akinek a követésére törekszik minden keresztény és amiből pezsgő élet-erőt merít, mert "a liturgia az a csúc, amelyre az egyház tevékenysége irányul: ugyanakkor az a forrás is, amelyből fakad minden ereje" (Sacr. Cons. 10).

Ha így tartjuk az eukarisztiát a keresztény élet központjának, akkor megértjük két sajátos, minden más isten-

tiszteleti cselekvéstől megkülönböztető jegyét: realizmusát, az átlényegülést és Istent hirdető jellegét. Csak azért ünnepelhetjük ismét és ismét az eukarisztiát, mert az igazi Krisztus az, aki a kenyér és bor színében saját testét és saját vérét adja táplálékkul híveinek. A pusztán szimbolikus cselekvést nem ismételhetjük végnélkül, a majmolás ugyanis nevetségessé tesz. Így például a lábmossa nevetségessé válna, ha ugyanúgy akarnók megismételni, mint az eukarisztiát. Ha azonban az eukarisztia maga az utánzandó valóság – *"imitamini quod tractatis"* –, akkor érdemes és elengedhetetlen, hogy szertartással is megünnepeljük. Akkor a keresztény életkiteljesedés ténylegesen az eukarisztikus önátadás realizmusára támaszkodik. A parancs: "tegyétek ezt az én emlékezetemre" a jelenben is érvényes és teljesíthető, mert csak így s ez által lesz a gyakorlatban egyre inkább, valóban és ténylegesen követendő a "Vegyétek és egyétek, ez az én testem" is. Azaz több és másabb az eukarisztia, mint a csupán moralizáló példaképek, például ahogy a lábmossát lehetne értelmezni. Az egész keresztény élet alakul át a létet adó őskép mintájára. Létet adó, mert az élet ténylegesen ettől az ősképtől válik kereszténnyé (Fil 2,5-7). A szentségek teológiájánál használt "anyag" és "forma" fogalmát továbbfejlesztve úgy jellemezhetjük ezt a viszonyt, hogy a mindennapi keresztény élet az előbbi (anyagot) szolgáltatja, ami Krisztus egész testének áldozatává válik Jézus eukarisztikus önátadásának "formája" által. Így a "forma" betölti kettős, s elválaszthatatlan szerepét (éppen e kettőssége miatt használható igazán a "forma" fogalma): kifejezi annak az értelmét, ami ténylegesen történik; és lehetővé teszi, hogy valóban megtörténhessék az, amit kifejezünk.

Fényt kap az eukarisztikus ünnepség második ismertető jele is, amit Szent Pál, valamint a mai, megújított liturgia hangsúlyoz: "Valahányszor ugyanis a kenyeret eszitek és a kehelyből isztok, az Úr halálát hirdetitek, míg el nem jön" (1Kor 11,26). Megkísérthet az a gondolat, hogy ellentétet állítsunk fel az eukarisztia hirdető feladata és az átlényegülés realizmusa között. A szimbolikus cselekvés ugyanis inkább látszik kizárólag hirdető jellegűnek, mint az Úr testének csupasz, érzékeinkkel nem tapasztalható jelenléte. A hirdetés elsősorban a keresztényekre vonatkozik, mert ki más értheti meg igazán, ha nem az együttünneplők? S tulajdonképpen mit hirdetünk? Azt, hogy Jézus halála tartja fenn és alakítja a keresztények életét, s várakozásteljes

feszültséggel tölti meg Krisztus eljöveteleig. Az eukarisztiát ünneplők éppen azért teszik érthetővé maguknak és másoknak azt, miért is élnek, hogy el- és befogadják az önmagát adó Krisztust. Tanúsítják, hogy életük nem saját erejükből, hanem Krisztus halálából válik dicsőítő áldozattá és istentiszteletté. A szertartásban kivilágító érthetőség által alakulhat át az egész keresztény élet Isten tiszteletévé és hirdetésévé: az Úr halálát hirdeti, míg csak el nem jön. Megvilágítja az életet átfogó eszkatologikus feszültség értelmét és kiindulópontját (vö. 1Kor 7 és a Tesszalonikiakhoz írt levelek).

Kiegészítő szempontból találunk még egy megfontolandó pontot: a keresztény közösség nélkülözhetetlen szerepét az eukarisztiában. Igazában csak ez igazolja, hogy az eukarisztia áldozat. A keresztény közösségen kívül ugyanis nem létezhet eukarisztia. A teljesen egyedül miséző pap is ebben a közösségben cselekszik, s szándéka, könyörgései által annak jelenlétében marad, s főleg azzal képez szerves egységet vele, hogy az Egyháztól jóváhagyott szertartásokat végzi, nem pedig saját magánajtatosságát rögtönzi.

Ha ezek után kifejezetten azt kérdezzük, hogy miképpen működik közre a keresztény közösség jelenléte az eukarisztia létrejöttében, elsőként azt mondhatjuk: azzal, hogy együtt cselekszik Krisztussal, s mintegy szakramentális, szentségi jelét alkotja áldozatának. Az együtt ünneplő keresztények az eukarisztián való részvételükkel Krisztushoz hozzák el a mindennapok áldozataival megvalósított hitüket. Ez az értelme az "actuosa participatio", a tevékeny részvétel kifejezésnek, amely a liturgikus megújulás vezérfonalaként vonul végig a Mediator Dei enciklikától a II. Vatikáni Zsinatig. A hívek mindennapi fáradozásait helyettesíti a kenyér és a bor, "a föld és az emberi munka gyümölcse", amit az oltárra tesznek. Ők építették és rendezték be az istentiszteleti termet (ezért ecsetelik oly kimerítően az evangélisták az utolsó vacsora termének előkészítését!). Igazában csak egybeszeréglésükkel jöhet létre egy közösség, amely egyáltalában lehetővé teszi, hogy eukarisztiát ünnepelhessünk. Imájuk és énekük nélkül nincs ünnep.

Az említett együtt-cselekvésnél azonban fontosabb az, hogy a közösség engedelmeskedik Krisztus parancsának és magához veszi testét és véré. Ezért van az, hogy az új Egyházi Törvénykönyv 917. kánonja megszünteti azt a visszás helyzetet, miszerint a szentmise aktív résztvevői nem

járuhattak újból a szentáldozáshoz, ha aznap már egyszer áldoztak. Így fejezi ki minden kétséget kizáróan és szakramentálisan: Az eukarisztia mindenekelőtt Krisztus áldozata, nem pedig a híveké, akik Istennek bemutatják. Nem mi áldozzuk fel Őt az Atyának, hanem Ő adja magát érettünk. Láttuk már, hogy a kereszten sem egy "privát", csak az Atyát és Őt érintő kapcsolatban áldozta fel magát, hanem "sokakért", akikért és akiknek (bűnös!) keze által életét adta. Ha figyelmesen olvassuk a Zsidókhoz és a Filippiekhez írt leveleket, láthatjuk, hogy Jézus tulajdonképpen már megtestesülése, azaz a bűnösökkel való szolidaritása által "formálisan" engedelmes lett, s ezért a Fiúnak az Atyához való isteni kapcsolatát inkább más szavakkal kellene kifejeznünk. Krisztus akkor imádkozza az engedelmesség zsol-tárát, "amikor a világba lép" (Zsid 10,5). Engedelmességet tanult a szenvedésből, "annak ellenére, hogy Ő volt a Fiú" (Zsid 5,8). "Megalázta magát (görögül genómenos) és engedelmeskedett mindhalálig" (Fil 2,8). Szenvédsékor az apostolok helyettesítették a "sokakat", akikért s akik által engedelmességet tanult: bűnösök (Júdás, Péter s az alvó vagy menekülő tanítványok) s egyszersmind kegyelemben részesülők (az összes apostol az utolsó vacsora termében és János a keresztt alatt); az eukarisztiánál pedig a hívő közösség tölti be ezt a helyettesítő szerepet. Átvéshi a kegyelem ajándékait, ugyanakkor újra és újra beismeri bűnös voltát. Nemcsak az ünnep kezdetén (a keresztséget és gyónást megújító rítusban), hanem – s még kifejezettebben – az áldozás előtt többször is megismétli, kezdve a Miatyántól ("bocsásd meg a vétkeinket"), az "Isten bárányán" keresztül egészen az "Uram, nem vagyok méltó"-ig. Bűnösségének beismerésével a hívő közösség mintegy alkalmat nyújt Krisztusnak, hogy újra és újra a bűnösök kezébe adhassa magát.

Ennek ellenére az eukarisztiában más a helyzet, mint a szenvedéskor. Nemcsak azért, mert most a megdicsőült Krisztus szenvedésre már képtelen, megdicsőült testét nyújtja a bűnösöknek, hanem azért is, mivel ezek is megvannak kereszttel és így megigazultak. Alapvetően tehát Jézus oldalán állnak. Képletesen úgy is mondhatjuk: Máriával, Jánossal és Magdolnával állnak a keresztt tövében, s így Krisztussal és őbenne hozhatják meg életáldozatukat. Együtt mutatják be tehát az áldozatot – a szó teljes értelmében –, amint ezt a keresztt mellett egyedül Mária, a minden bűntől mentes megtehette. Innét van az, hogy az eukarisztia adásában és vevésében, amely első pillanatra

lakomának látszik, igazából együtt mutatunk be áldozatot: az egész Krisztus, mert a "Fő és a test egy Krisztus" (Szent Ágoston).

Joseph Ratzinger

KRISZTUS VALÓSÁGOS JELENLÉTE AZ OLTÁRISZENTSÉGBEN

Jézus így beszélt: " Én vagyok az élet kenyere. Atyáitok mannát ettek a pusztában, mégis meghaltak. Ez a mennyből alászállott kenyér, aki ebből eszik, nem hal meg. Én vagyok a mennyből alászállott élő kenyér. Aki e kenyérből eszik, örökké él. A kenyér, amelyet adok, a testem a világ életéért.

Erre vita támadt a zsidók közt: Hogy adhatja ez a testét eddelül. Jézus ezt mondta rá: Bizony, bizony, mondom nektek, ha nem eszitek az Emberfia testét és nem isszátok a véré, nem lesz élet bennetek. De aki eszi az én testemet és issza az én vére, annak örök élete van, s feltámasztom az utolsó napon. A testem ugyanis valóságos étel, s vérem valóságos ital. Aki eszi az én testemet és issza az én vére, az bennem marad, én meg benne. Engem az élő Atya küldött, s általa élek. Így az is élni fog általam, aki engem eszik. Ez a mennyből alászállott kenyér nem olyan, mint az, amelyet atyáitok ettek és meghaltak. Aki ezt a kenyeret eszi, az örökké él. Ezeket mondta, amikor Kafarnaumban, a zsinagógában tanított" (Jn 6,48-59).

Aquinói Szent Tamás úrnapi prédikációjában Mózes ötödik könyvének egy mondatára hivatkozik, amelyben kifejeződik Izrael öröme kiválasztása, a szövetség titka miatt. A mondat így hangzik: "Mert hát hol van olyan nagy nép, amelyhez istenei oly közel volnának, mint hozzánk az Úr, a mi Istenünk?" (MTörv 4,7) Érezni lehet, hogyan csendül föl Tamásnál a diadalmas öröm, hogy az Ószövetségnek ez a szava az Egyházban, Isten új népében teljesedett be mindenestül. Mert ha Izraelben Isten a szavával hajolt be Mózeshez és így került közel népéhez, akkor most ő maga öltött testet, ember lett az emberek között, és köztük is maradt, annyira, hogy az átváltozott kenyér titkában kezünkbe és szívünkbe adja magát. Így lettünk igazán "Isten népe", olyan közel van hozzánk Isten, hogy közelebb már nem is

lehetne. Ennek öröméből született meg a 12. században Úr-napjának ünnepe, mint egyetlen nagy hálahimnusz ezért az eseményért.

De tudjuk mindannyian, hogy az, ami igazából öröme ok, vagy legalább annak kellene lennie, egyszersmind botránykő, kritikus pont is, mégpedig kezdettől fogva. Hallottuk a János-evangélium olvasmányából, hogyan morogtak és lázadoztak az emberek már az Eukarisztia első meghirdetésekor. Ez a zúgolódás azóta is tart, végig a századokon, és éppen a mi nemzedékünk egyházát mélyen megsebezte. Egyáltalán nem akarjuk, hogy Isten ilyen közel legyen, ilyen kicsi, ilyen leereszkedő. Legyen csak nagy és távoli. Így aztán olyan kérdések vetődnek fel, amelyekkel be szeretnénk bizonyítani, hogy ekkora közelség lehetetlen. A következő elmélkedésben néhány ilyen kérdést szeretnénk meggondolni. Nem azért, hogy problémázásban éljük ki magunkat, hanem azért, hogy ismét mélyebben megtanuljuk a hit "igen"-jét, ismét befogadjuk örömét, és így újból megtanuljunk imádkozni és az eukarisztia titkába behatolni. Főleg három kérdés merült fel az Úr valósága jelenlétébe vetett hittel szemben. Az első: Mondja-e ezt tulajdonképpen a Biblia? Megköveteli-e tőlünk, hogy higgyünk, – vagy talán csak egy későbbi kor naív félreértéséről van szó, amely a kereszténység magas, szellemi lényegét lehúzza a kicsinyesbe, az egyház keretébe? A második kérdés így hangzik: Lehetőséges-e, hogy egy test minden helyen és minden idő számára közli magát? Nem mond-e ez egyszerűen ellent a testtel lényegileg velejáró határnak? A harmadik pedig: Nem tetete-e a mai természettudomány mindazzal, amit a "lényegről" és az anyagról mond, jóvátehetetlenül elavulttá az egyház dogmáit, úgyhogy a tudomány világában végleg sutba hajlíthatjuk őket, mindenestül összeegyeztethetetlenek a mai gondolkodással?

Nézzük az első kérdést: Mond-e ilyet a Biblia? Tudjuk, hogy a 16. században szenvedélyes viták folytak egyetlen szó, a latin "est" körül, amit (amit persze magyarra le sem fordítunk): "Hoc est corpus meum... hic est calix sanguinis mei." "Ez az én testem, ez az én vérem." Csakugyan a testi jelenlét teljes erejét jelzi ez az állítmány? Vagy csak egy jelképre mutat, úgyhogy így kellene értelmezni: "Ez jelenti az én testemet és véretem?" Időközben a tudósok agyonvitták ezt a szót, és megértették, hogy egyetlenegy, összefüggéséből kiragadott szó körüli disputa csakis zsákutcába vezethet. Mert amint a dallamban a hangnem csak az

egésznek a szerkezetétől kapja meg jelentését és csak csak belőle érthető, éppen úgy egy mondat szavait is csak abból a teljes értelmi összefüggésből érthetjük meg, amelybe beleilleszkednek. Az egész után kell kérdeznünk. Ha ezt tesszük, akkor a Biblia felelete nagyon világos. Hisz éppen most hallottuk Krisztus drámai, felülmúlhatatlanul világos szavait a János-evangéliumból: "Ha nem eszitek az Emberfia testét és nem isszátok a vérét, nem lesz élet bennetek... A testem valóságos étel..." (6,53.55) Amikor a zsidók morgolódni kezdtek, Jézus könnyen lecsillapíthatta volna az ellenkezést azzal, hogy biztosítja őket: "Barátaim, ne izgassátok magatokat; csak képes beszéd volt; az étel csak jelenti a testet, de nem valósággal az!" Az evangéliumban azonban semmi ilyesmi nincs. Jézus nem tompítja szavait, csak új nyomatékka mondja, hogy ezt a kenyeret valóságosan enni kell. Azt mondja, hogy az emberré lett Istenbe vetett hit a testet öltött Istenben hisz; és hogy ez a hit csak akkor lesz igazi, teljes hitté, egyesüléssé, ha ő maga is testet öltött, ha szentségi cselekmény, amelyben a testet öltött Úr megragadja testi létünket. Pál a férfi és nő közti testi egyesüléssel hasonlítja össze azt, ami a szentáldozásban történik, hogy kifejezze ennek az összeolvadásnak egész erejét és valóságát. Az eukarisztia megértésére a teremtés történet szavaira utal: "Ketten (férfi és nő) egy testté lesznek" (Ter 2,24). És hozzáteszi: "Aki az Úrral egyesül, egy lélek vele" (azaz: egyetlen új lét a Szentlélekből) (1Kor 6,16).

Ha ezt halljuk, már egyben felfogunk valamit abból, hogyan kell érteni Jézus Krisztus jelenlétét. Nem valami önmagában nyugvó állapot, hanem hatalom, amely kiárad ránk, magába akar venni, utat nyit magába. Szent Ágoston mélyen megértette ezt a szentáldozás átélésében. Amikor megtérése előtt küzdött a kereszténység testi oldalának felfogásáért – ez a platóni idealizmus oldaláról teljességgel hozzáférhetetlen volt számára –, látomás-félében egy hangot hallott: "Én vagyok az erősek Kenyere, egyél engem! De nem te változtatsz át majd magadba engem, hanem én változtatlak át téged magamba." (Vallomások VII. 10,16.) A közönséges evés esetében az ember az erősebb. Bekebelezi a dolgokat, és azok beléje asszimilálódnak, úgyhogy saját lényege egy részévé válnak. Lényévé alakulnak, testi létét építik. De Krisztushoz való viszonyunkban fordítva van: ő a közép-pont, ő az igazi Létező. Ha igazán áldozunk, az annyit jelent, hogy kiszakadunk saját magunkból, beléje asszimilálódunk, egy leszünk vele és őáltala a testvérek közösségével.

Ezzel már elérkeztünk második kérdésünkhöz: Lehetséges-e egy testnek úgy közölnie magát, hogy sok-sok ostyában jelen van, hely és idő korlátain túl mindig ugyanaz a test? – Mindenekelőtt feltétlenül tisztában kell lennünk vele, hogy ezt egészen soha meg nem értjük, mert ami itt történik, az Isten világából és a feltámadás világából való. Mi pedig nem a feltámadás világában élünk, hanem a halál határán innen. Ha például elképzelnénk egy olyan képződményt, amelynek nem három dimenziója – hosszúsága, szélessége, magassága – van, hanem csak kettő, csak síkban létezik, akkor az ilyen lény sohasem lenne képes felfogni a harmadik dimenziót, egyszerűen mert nincs meg neki. Legföljebb megpróbálhatná, hogy gondolatban túlemelkedjék saját határain, de igazából nem tudná sohasem kiszínezni, a maga valósága szerint felfogni a tőle különbözőt. Éppen így áll a dolog mivelünk is. A halál világában élünk; belegondolhatunk innen a feltámadás világába, próbálhatjuk megközelíteni: de megmarad másnak, soha egészen föl nem foghatónak. Hiszen a halál határán túl fekszik, amely minket bezár, amelyen belül élünk.

Megközelíteni mégis próbálhatjuk. Ilyen megközelítés, ha meggondoljuk, hogy a "test" kifejezés ("Ez az én testem") a Biblia nyelvén nem egyszerűen a testi szervezetet jelenti, mondjuk a szellemmel ellentétben. A Biblia nyelvén a test inkább az egész személyt jelenti, amelyben test és lélek elválaszthatatlanul egy. Tehát a kijelentés: "Ez az én testem", ezt jelenti: Ez az én testben jelenlévő teljes személyem. És hogy milyen ez a személy, azt megtudjuk a következő kijelentésből: "Amelyet értetek adok." Vagyis ez a személy másokért létezik. Legbenső lényege önmagának kiosztása. Mert személyről van szó, és mert ez a személy belső lényegénél fogva tárt, önmagát adó, azért lehet kiosztani.

Egy kicsit még saját testi mivoltunk tapasztalatából is megérthetjük ezt. Ha arról gondolkodunk, mit jelent számunkra a test, észrevevessük, hogy bizonyos ellentétes jelleget hordoz. Egyfelől a test az a határ, amely elhatárol másoktól. Ahol ez a test van, nem lehet másik. Ha ezen a helyen vagyok, ugyanakkor nem tartózkodom másutt. Így hát a test a határ, amely elválaszt bennünket egymástól; ezért vele jár, hogy valamiképpen idegenek vagyunk egymásnak. Nem láthatunk bele a másikba: testi mivolta elfödi belsejét, rejtve marad előttünk. Sőt emiatt még önmagunknak is idegenek vagyunk. Saját magunkba, saját mélyünkbe sem tudunk belátni. Ez tehát a dolog egyik oldala: A test határ,

amely egymás számára átlátszatlan, áthatolhatatlan, tesz, egymás mellé állít, és megtiltja, hogy egymás bensejét lássuk és megérinthessük. De ugyanakkor egy másik tény is érvényes: A test híd is. Mert a testen át találkozunk egymással, általa osztozunk a teremtés közös anyagában; általa látjuk egymást, érezzük egymást, kerülünk egymás közelébe. A test mozgulataiban válik nyilvánvalóvá, kicsoda-micsoda a másik. Ahogyan néz, ránk tekint, cselekszik, adja magát, abban látjuk meg egymást, az vezet egymáshoz. A test egyszerre határ és közösség. Ennélfogva az ember különbözőképpen élheti meg önmagát, testiségét: inkább az elzárkózás vagy inkább a közösség irányában. Megélheti testiségét és abban önmagát olyannyira a bezárulás, az önzés irányába tartva, hogy már-már csak a határ marad meg, és nem nyílik út találkozásra a másikkal. Akkor az történik, amit Albert Camus ecsetel egyszer, mint az emberek tragikus helyzetét egymás között: Mintha két embert egy telefonfülke üvegfa választana el egymástól. Látják egymást, egészen közel vannak, mégis ott a fal, amely elérhetetlenné teszi őket egymásnak. Sőt olyan, mint a tejüveg, amely csak körvonalakat sejtet. Az ember tehát élhet testiségére összpontosulva; úgy elzárkózhat egoizmusába, hogy a test már csak elválasztó határ, amely minden közösséget kizár; senkivel sem találkozik már igazából, senkit sem enged zárt bensejéhez érni. De testi mivoltunkat fordított irányban is lehet élni: mint megnyílást, mint az önmagát közlő ember kiszabadulását. Mindannyian tudjuk, hogy ilyen is van; hogy határainkon túl bensőleg megérintjük egymást, közel kerülünk egymáshoz. A telepátiának mondott jelenség csak határeseteké annak, ami csekélyebb mértékben valamennyiünk között megvan: énünk középpontjából rejtve érintkezésbe jutunk egymással, a távolban is közel vagyunk egymáshoz. A feltámadás valójában egész egyszerűen azt jelenti, hogy a test megszűnik határ lenni, viszont megmarad az, ami benne közösség. Jézus azért támadhatott fel, azért támadt fel valósággal, mert mint Fiú, mint szeretetében keresztre feszített, egészen kiosztotta önmagát. Feltámadott állapotban lenni annyit tesz, mint közölhetőnek lenni: nyitottnak, önmagát elajándékozónak. Innét kiindulva érthetjük meg azt is, hogy Jézus a Jánostól ránk hagyományozott eukarisztikus beszédben együtt említi az eukarisztiát és a feltámadást, és hogy az egyházatyák mondása szerint az eukarisztia a halhatatlanság orvossága (Antióchiai Szt. Ignác levele az efezusiakhoz, 20,2). Aldozni annyit jelent, mint Jézus Krisztussal közösségbe lépni; általa, aki egyedül tudta

legyőzni a határt, a nyitottság birodalmába jutni, és így ővele, az ő erejében saját énünkben is képessé válni a feltámadásra.

De ebből már egy további is adódik. Amiben itt részesülünk, az nem egy darabka test, nem tárgy, hanem ő maga, a Feltámadott; személyében közli magát velünk a kereszti megjárt szeretetével. Ez azt jelenti, hogy áldozni mindig személyes folyamat. Sohasem egyszerűen közösségi szertartás, amelyet úgy bonyolítunk le, mint bármi más közösségi rendezvényt. Áldozáskor behatolunk az Úrba, aki közli magát velem. Ezért a szentségi áldozásnak mindig lelki közösségnek is kell lennie. Emiatt tér át a szentmise liturgiája áldozás előtt a liturgikus "mi" használatáról az egyesszám első személyre. Itt rám személyesen van szükség. Nekem kell elindulnom, eléje mennem, hozzá fordulnom. Az egyház eukarisztikus közössége nem olyan kollektíva, amelyben a közösség azáltal jön létre, hogy az ember a legkisebb nevezőre süllyed, hanem éppen azáltal válik közösséggé, hogy teljesen önmagunk vagyunk. Nem az én kioltásán, kollektivizálásán nyugszik, hanem úgy jön létre, hogy valóban teljes énünkkel útnak indulunk, és belépünk az Úrnak ebbe az újfajta közösségébe. Csak így különbözik ez a közösség a névtelen kollektivitástól; csak így jön létre igazi, az ember gyökeréig, mélyéig, magasáig hatoló kölcsönös viszony. És mert ez így van, azért az áldozáshoz hozzátartozik a személyes odalépés Krisztus elé, az egyesszám első személyű ima; utána pedig a csendesség ideje, amelyben egészen személyes módon beszélgetünk a jelenlévő Úrral. Az utóbbi évtizedekben talán valamennyien túlságosan elszoktunk ettől. Újjonnan fölfedeztük a gyülekezetet, a liturgiát mint közösségi ünnepet, és ez nagy dolog. De azt is újjonnan föl kell fedeznünk, hogy a közösség megkívánja a személyt. Újból meg kell tanulnunk ezt a csendes imádságot a szentáldozás előtt, és a hallgatag egyesülést az Úrral, önmagunk kiszolgáltatását neki.

És ebből végül teljesen önként folyik még valami. Azt mondtuk, hogy amit magunkhoz veszünk, az személy. De ez a személy az Úr Jézus Krisztus, egyszerre Isten és ember. Korábbi századok eukarisztikus áhítata a szentáldozáskor valószínűleg túlságosan megfélemedezett az ember Jézusról, túlságosan csak Istenre gondolt. Mi viszont az ellenkező vesztélyben forgunk: hogy már csak az ember Jézust látjuk, és közben elfelejtjük, hogy őbenne, aki testi valósággal nekünk ajándékozza magát, egyben az élő Istent érintjük meg.

Mivel pedig így van, azért a szentáldozás mindig imádás is. Már minden igazi emberi szeretetben is benne rejlik a meghajlás a másiknak, Isten képmásának Tőle kapott méltósága előtt. Már az igazi emberi szeretet sem jelentheti azt, hogy a másikat bekebelezzük, birtokunkba vesszük: benne van, hogy áhítatos tisztelettel elismerjük a soha egyszerűen birtokba nem vehető másik személy nagyságát, páratlan voltát, meghajlunk előtte, és így egyesülünk egymással. A Jézus Krisztussal való közösségben ez a tény új magaslatra emelkedik, mert itt szükségképpen túlemelkedünk az emberi partnerségen. Amikor az Úrról mint "partnerünkről", társunkról beszélünk, ez a kifejezés ugyan megmagyaráz egyet-mást, de még többet eltakar. Hiszen nem ugyanazon a szinten állunk. Ő az egészen-más, az élő Isten fölsége jön vele felénk. Vele egyesülni annyi, mint meghajolni, és ezzel megnyílni nagyságának. Minden időben kifejezésre is jutott ez az áldozók áhitatában. Ágoston egy beszédében ezt mondja egyszer az áldozóknak: Senki sem áldozhat megelőző imádás nélkül. Szíriában működő kortársa, Mopszuesztiai Theodorosz elbeszéli, hogy a szent adomány vétele előtt minden áldozó az imádás egy-egy szavát mondta. Különösen megragadó, amit az 1000 körül Clunyben élő szerzetesekről jegyeztek föl. Amikor szentáldozáshoz járultak, lehúzták a cipőjüket. Tudták, hogy az égő csipkebokor van itt, az a titok van jelen, amely előtt Mózes térdre roskadt. A formák változnak, de meg kell maradnia az imádás szellemének, mert csak az jelenti igazán a kilépést önmagunkból, a közösséget, az önmagunktól való megszabadulást, és így éppen az emberi közösség megtalálását is.

Térjünk át a harmadik és utolsó kérdésre: Nem cáfolta-e meg már régen, nem tette-e elavulttá a természettudomány a Krisztus valóságos eukarisztikus jelenlétéről szóló tanítást? Az egyház "átlényegülésről", transzsubstantiációról beszél. Nem láncolta-e magát ezzel a lényegfogalommal messzemenőleg egy alapjában véve primitív és elavult, ma már tarthatatlan tudományos felfogáshoz? Nem tudjuk-e pontosan, hogy az anyag összetett: atomokból áll, ezek pedig elemi részecskékből? Hogy a kenyér nem "lényeg", ennélfogva az összes többi sem lehet igaz? – Az ilyen kifogások végső soron nagyon felületesek. Nem vizsgálhatjuk meg most őket egyenként, és bizonyára nem is szükséges, hogy minden egyes ember mindig végiggondolja mindazt, ami szellemi küzdelmet az egyház ezen a téren vívott. A fontos csak az, hogy a gondolkodás állványzata meglegyen, és

segítsen félelem nélkül, derűsen élni a hit benső magvát, amelyet támogat. Elégedjünk meg tehát néhány utalással.

Az első: Az egyház a "lényeg" szóval éppen azt a naív felfogást szüntette meg, amely a foghatóhoz és mérhetőhöz tartja magát. A 12. században éppen az a veszély fenyegetett, hogy az eukarisztia titka mintegy kettéhasad két csoport között, amelyek – mindegyik a maga módján – eltévesztették a helyes középutat. Egyeseket teljesen eltöltött a gondolat: Jézus valósággal itt van. De számukra a "valóság" csak testi jellegű volt. Következésképpen erre a mondatra lyukadtak ki: Az eukarisztiában az Úr testét (húsát) "rágjuk". Ezzel azonban gonosz tévedés áldozatául estek. Mert Jézus feltámadt. Nem emberi húst rágunk a szentáldozásban, mint az emberek tennék. Ezért mások jogosan ellenük szegültek, védekezve az ilyen primitív "realizmus" ellen. De az utóbbiak is zsákmánya lettek ugyanannak az alapvető tévedésnek, hogy ti. csak az anyagot, a foghatót, a láthatót tartották valóságnak. Azt mondták: Minthogy Krisztus nem lehet itt "megrágható" testi mivoltában, azért az eukarisztia csak jelkép; a kenyér csupán jelentheti a testet, de nem lehet maga a test. – Az egyház ebben a vitában úgy segített magán, hogy elmélyítette a "valóság" fogalmát. Nehéz küzdelem árán eljutott a fölismerésre: Nemcsak az "valóságos", amit mérni lehet. Nemcsak a "kvantumok", a mennyiségi dolgok valóságosak; éppen ellenkezőleg: ezek mindig csak megjelenései a voltaképpeni lét rejtett titkának. Itt azonban, ahol Krisztus találkozik velünk, erről a "voltaképpeniről" van szó. Pontosan ezt fejezték ki a "lényeg" (szubsztancia) szóval. Nem a kvantitást, hanem a lét mély, igazi alapját. Jézus nem mint egy darab hús van itt, nem a mérhetőnek, a mennyiségnek a területén. Aki így közeledik a valósághoz, az tévesen fogja fel a tényt és vele önmagát is. De akkor helytelenül is él. Tehát ez nem tudósok vitája, hanem rólunk magunkról van szó. Hogyan kell szembe állnunk a valósággal? Mi "valóságos"? Milyennek kell lennünk nekünk magunknak, hogy megfeleljünk az igazságnak? Az eukarisztiára vonatkozólag a tanítás ez: A lényeg – vagyis a lét igazi alapja – átváltozik. Erről van szó, nem a felszínről, amelyhez minden mérhető és fogható tartozik.

Ezzel a meggondolással ugyan egy jó lépésnyit előre jutottunk, de még nem vagyunk a végén. Mert most már ugyan tudjuk, miről nincs szó, de megmarad a kérdés: miről van szó igazából? Megint csak néhány utalásra

szorítkozhatunk, mert látóköörünk határoltsága csak annyit enged meg, hogy tapogatózzunk a titok felé.

a) Először is: ami az egyháznak mindig fontos volt, az az, hogy itt valóságos átváltozás történik. Az eukarisztiában csakugyan történik valami. Új keletkezik, ami azelőtt nem volt. Az átváltozás tudata az eukarisztikus hit legősibb adottságainak egyike. Ezért nem lehet úgy, hogy Krisztus teste még hozzájárul a kenyérhez, mintha a kenyér és Krisztus teste két egyforma jellegű valóság lenne, két "lényeg" módjára ugyanúgy egymás mellett állhatna. Ha Krisztus teste, vagyis a feltámadott Krisztus jön, akkor ő nagyobb, ő más, nem egyenlő a kenyérrel. Átváltozás történik, ami világunk dolgait magasabb rendbe veszi föl, lényegükben éri és változtatja meg, ha ez nem is mérhető. Amikor anyagi dolgokat táplálékul veszünk föl testünkbe, illetőleg amikor általában az anyag egy élő szervezet részévé válik, akkor megmarad ugyanannak, és mégis – mint valami újnak a része – maga is átalakul. Hasonló megy végbe itt is. Az Úr hatalmába keríti a kenyeret és bort, mintegy kiemeli sarkaiból megszokott létüket, bele egy új rendbe; még ha pusztán fizikailag ugyanazok is maradnak, mélyükben megváltoztak.

Ebből valami fontos következik, ami egyben újból megvilágítja, miről van itt szó: Ahol Krisztus jelenvaló lett, ott nem maradhat minden úgy, mintha semmi sem történt volna. Ahová ő a kezét teszi, ott új keletkezik. Ez viszont arra utal, hogy a kereszténység maga átváltozás, hogy megtérésnek kell lennie, nem pedig a megszokott élet külső díszének. A mélybe markol és a mélyből újítt meg bennünket. Minél gyökeresebben újulunk meg, annál jobban meg tudjuk érteni az átváltozás titkát. Végsősoron a dolgoknak ez az átváltozási képessége észreveteti velünk, hogy a világ maga átváltoztatható, hogy egyszer majd egészében új Jeruzsálem, Isten jelenlétének temploma, edénye lesz.

b) A második: Ami az eukarisztiában lejátszódik, az magát a dolgot érintő objektív történés, nem pedig olyasvalami, amire nézve mi emberek csupán egytétünk egymással. Ha az utóbbi lenne, akkor az eukarisztia csak egyezmény lenne közöttünk, fikció, hogy "ezt" "valami másnak" tekintjük. Játék lenne csupán, nem valóság. Megülése színjáték-jellegű lenne. Az áldozati adományokat csak időlegesen "át-funkcionálnánk", istentiszteleti célokra alkalmazzánk. Ezzel szemben az igazság az, hogy ami itt történik, az nem szerep-változtatás, hanem igazi átváltozás az egyház átlényegülés-

nek nevezi. Olyan vitát érintünk ezzel, amely a hatvanas években nagy port vert föl. Azt mondták, hogy az eukarisztiát ilyenformán kell értenünk: Képzeld el, hogy van egy darab vásznunk, amelyből nemzeti zászló vagy ezredzászló lesz. Mint vászon ugyanaz maradt; de mivel ez a vászondarab most a nemzet vagy egy ezred jelképe, le kell vennem előtte a kalapomat. Nem lett más, de valami mást jelent. Később múzeumokban fogják őrizni, de magában hordja majd a kor egész történetét. A vászon így végbe ment változását transsignificatio-nak, magyarul jelentésváltozásnak, "átértelmezésnek" hívták.

Nos, valamennyire még ez a példa is segíthet bennünket egy darabon annak megértésében, hogy egy új összefüggésbe való beillesztés változást hoz létre. De a példa nem kielégítő. Ami az eukarisztiában a kenyérrel és borral történik, az sokkal mélyebbre nyúlik; több, mint átértelmezés. Az eukarisztia túllépi a funkcionálisnak a területét. Korunknak éppen az a baja, hogy már csak funkciókban gondolkodunk és élünk, magát az embert is funkcionális értéke szerint soroljuk be, és mindnyájan már csak funkciók és funkcionáriusok tudunk lenni, a lét megtagadásával. Az eukarisztiának, mint a hit szentségének jelentősége éppen abban áll, hogy kivezet a funkcionális területéről a valóság talajára. Az eukarisztia világa nem színjáték; nem megköött és visszavonható egyességeken nyugszik, hanem a valóságról van benne szó, annak legmélyebb alapjáról. Ez a sarkpontja annak, hogy az egyház mint elégtelent elutasítja a pusztá átértelmezést (transsignificatio-t), és ragaszkodik az "átlényegüléshez": Az eukarisztia valóságosabb, mint a dolgok, amelyekkel mindennap bánunk. Itt van a legigazibb valóság. Itt a mérce, a középpont; itt találkozunk azzal a valósággal, amelyből kiindulva meg kellene tanulnunk minden más valóság mérését.

c) Ebből egy utolsó következmény adódik: Ha így áll a dolog, vagyis ha a kenyeret és bort nem mi értelmezzük át, hanem az egyház hívó imájá által az Úr maga cselekszik és hoz létre újat, akkor ez azt jelenti, hogy jelenléte megmarad. Minthogy megmarad, azért imádjuk az Urat az osztá alakjában. Ez ellen kifogások merülnek föl. Azt mondják: az első évezredben nem csinálták. Erre mindenekelőtt egyszerűen meg kell jegyezni, hogy az egyház a történelem folyamán növekszik és érik. Hozzá kell tenni, hogy mindig megőrizte a szent színeket, hogy elvihesse a betegekhez. Ez az eljárás annak tudatán alapult, hogy az Úr jelenléte meg-

marad. Ezért vette körül mindig is áhítatos tisztelettel a szent színeket.

Egy második kifogás: Az Úr kenyér és bor színe alatt adta magát. Ezek ennivalók. Ezzel elég világosan megmutatta, mit akar és mit nem. A kenyér nem arra való, hogy nézzük, hanem hogy megegyük, – mondták ennek megfelelően. Alapjában véve ez helyes; a Trentói Zsinat is így mondja. (Vö. Denzinger-Schönmetzer 1643.) De emlékezzünk csak vissza: Mit jelent az Urat magunkhoz venni? Ez nemcsak testi folyamat, mintha megeszem egy darab kenyeret. Ezért nem lehet pillanatnyi történés sem. Krisztust befogadni annyit tesz, mint feléje menni, imádni őt. Ezért magunkhoz vétele túlterjedhet az eukarisztia megülésének pillanatain, sőt túl is kell terjednie. Minél inkább belenőtt az egyház az eukarisztikus titokba, annál jobban felfogta, hogy az áldozási közösség megünneplését nem fejezheti be a mise korlátozott perceiben. Csak amikor meggyújtották a templomokban az örökmécset és felállították a tabernákulumot hordozó oltár mellett, akkor pattant föl mintegy a titok bimbója, és ismerte el az egyház teljességében az eukarisztikus titkot. Az Úr mindig itt van. A templom nemcsak olyan hely, ahol reggel valami történik, a nap többi részében pedig nincs szerepe, üres. A templomon belül mindig "egyház" van, mert az Úr ajándékozza magát, mert az eukarisztikus titok megmarad, és mert mi, amikor közeledünk hozzá, állandóan bele vagyunk zárva az egész hívő, imádkozó, szerető egyház istenszolgálatába.

Mindnyájan tudjuk, mekkora a különbség egy átimádkozott és egy múzeumká vált templom között. Ma nagyon is abban a veszedelemben forgunk, hogy templomaink múzeumok lesznek, és aztán úgy járnak, mint a múzeumok: ha nincsenek bezárva, kifosztják őket. Nem élnek többé. A templom eleveenségének, belső nyitottságának mértéke abban mutatkozik meg, hogy nyitva tudja tartani az ajtaját, mert imádkozott templom. Ezért szívből kérem valamennyiüket, igyekezzünk újult erővel erre. Emlékezzünk meg újból arról, hogy az egyház mindig él, hogy az Úr benne állandóan felénk tart. Az eukarisztia és annak közössége annál telibb, minél jobban előkészülünk rá a szentségileg jelenlévő Úr előtt végzett csendes imában, és így az áldozásban valódi közösségre lépünk vele. Az ilyen imádás mindig több, mint valami általános beszélgetés Istennel. Különben joggal emelhetnék ellene a mindig újból fölmerülő kifogást: Imádkozni az erdőben, a szabad természetben is tudok.

Kétségtelenül. De ha csak erre volna mód, akkor az imában a kezdeményezés csakis a mienk lenne. Akkor Isten gondolkodásunk posztulátuma lenne, és nyitott kérdés maradna, hogy fele-e, tud-e, akar-e felelni. Az eukarisztia azt jelenti, hogy Isten valóban felelt; az eukarisztia Isten mint felelet, mint választ adó jelenlét. Az Isten és ember közötti viszony kezdeményezése most már nem rajtunk áll, hanem őrajta, és csak így válik igazán komollyá. Ezért az ima az eukarisztikus imádás terében egészen új szintre emelkedik; csak most kétoldalú, és így csak most fordul komolyra. Sőt nem is csak kétoldalú, hanem mindent magába záró. Ha az eukarisztia jelenlétében imádkozunk, sohasem vagyunk egyedül. Mindig együtt imádkozik velünk az egész eukarisztiát ünneplő egyház. Imádságunk meghallgatást talál, mert a halál és feltámadás birodalmában imádkozunk, tehát ott, ahol teljesül a minden kérésünkben benne rejlő legigazibb kérés: a halál legyőzéséért való esedezés, a szeretet kérése, amely erősebb, mint a halál. Ebben az imában többé már nem valami kigondolt Isten előtt állunk, hanem olyan Isten előtt, aki csakugyan nekünk adta magát; az előtt az Isten előtt, aki közösséget vállalt velünk, értünk, és így önmagunk határai közül kiszabadít a közösségre és elvezet a feltámadásra. Ilyen imára kell újból törekednünk. A böjti idő gyümölcseinek annak kellene lennie, hogy imádkozó egyházzá és ezzel nyitott templommá válunk. Csak az imádkozó templom nyitott. Csak az él, az hívogatja az embereket; egyszerre ajándékoz meg a közösséggel és a csend terével.

Mindabból, amit meggondoltunk, még egy záró megfontolás következik. Az Úr testileg nekünk ajándékozza magát. Ezért nekünk is testi feleletet kell neki adnunk. Ez mindenekelőtt azt jelenti, hogy az eukarisztiának túl kell érnie a templom határán, az emberekért és a világért végzett sokféle szolgálat alakjában. De jelenti azt is, hogy vallásosságunk, imádságunk is megkívánja a testi kifejezést. Mivel az Úr mint a testben feltámadott adja magát, nekünk is lelkünkkel és testünkkel kell válaszolnunk neki. Testünk minden szellemi képessége szükségszerűen hozzátartozik az eukarisztia megüléséhez: ének, beszéd, hallgatás, ülés, állás, térdelés. Azelőtt talán túlságosan elhanyagoltuk az éneket és a beszédet, és csakis hallgattunk egymás mellett. Ma megfordítva az a veszély, hogy a hallgatást felejtsük el. Pedig csak mind a három – ének, beszéd, hallgatás – együtt az a felelet, amelyben szellemi testünk teljességében meg-

nyílik az Úrnak. Ugyanez áll a három testi alapmagatartásról, az ülésről, állásról és térdelésről is. Megint csak: azelőtt talán nagyon is elfelejtettük az állást és részben az ülést is, mint a fesztelen odafigyelés kifejezését, és túlságosan csak térdeltünk; ma a fordítottja fenyeget. Pedig itt is szükséges mind a háromfajta tartás a maga sajátos kifejező erejével. Hozzá tartozik a liturgiához, hogy ülvé, elmélkedve hallgatjuk Isten szavát. Hozzá tartozik, hogy a készenlét kifejezéséül állunk, ahogyan Izrael állva ette a húsvéti bárányt, hogy tudtul adja készségét a kivonulásra Isten igéjének vezetése alatt. Ezen felül az állás Jézus Krisztus győzelmének is kifejezője: a párviadal végén ő maradt állva győzőként. Innen kapja meg jelentőségét az a tény, hogy István vértanúsága előtt állni látja Krisztust az Isten jobbján (Csel 7,56). Amikor tehát evangéliumhoz állunk, akkor nemcsak Izraellel osztjuk meg az exodus magatartását, hanem ezen túl ott állunk a Feltámadott mellett, megvalljuk győzelmét. Végül a térdelés is lényeges: mint az imádás testi mozdulata, amelyben éberén, készen, rendelkezési állományban maradunk, de ugyanakkor meghajlunk az élő Istennek és az ő nevének nagysága előtt. Maga Jézus Krisztus Szent Lukács tudósítása szerint a szenvedése előtti végső órákban térdelve imádkozott az Olajfák hegyén (Lk 23,41). István térdre rogyott, amikor vértanúsága előtt nyitva látta az eget és benne ott állni Krisztust (Csel 7,60). Előtte térdel le, az Álló előtt. Péter térdén állva imádkozott, hogy kisdje Istentől Tabita feltámasztását (Csel 9,40). Pál az efezusi presbiterek előtt tartott nagy búcsúbeszéde után (mielőtt elmenne Jeruzsálembe, a fogságba) térdelve imádkozott velük (Csel 20,36). A legmélyebbre ezen a téren a filippi levél Krisztus-himnusza vezet (Fil 2,6-11), amely Jézus Krisztusra viszi át az izajási ígéretet, hogy Izrael Istene előtt világszerterte térdén állva fognak hódolni: Ő az "a név, amelyre minden térd meghajlik a mennyben, a földön és a föld alatt" (Fil 2,10). Ebből a szövegből nemcsak azt tudjuk meg, hogy az ősegyház térdel Jézus Krisztus előtt, hanem az okát is: Ezzel nyilvánosan hódol neki, a Megfeszítettnek, úgy, mint a világ Úrának, akiben beteljesedett az ígért Izrael Istenének világuralmáról. Ezzel a zsidókkal szemben arról a hitéről tesz tanúságot, hogy a törvény és a próféták, amikor Isten "nevét" említik, Jézusról beszélnek. A császárkultusz, a hatalom teljes kisajátítási igénye ellenében pedig ragaszkodik Krisztus új világuralmához, amely határt szab a politikai hatalomnak. Igent mond ezzel Jézus istenségére. Térdelünk Jézussal együtt; térdelünk az ő tanúival – Istvántól,

Pétertől, Páltól kezdve – Jézus előtt. Mindez, mint a hit kifejezése kezdettől fogva nélkülözhetetlen volt az ősegyház számára: így tett látható bizonytságot a világban Krisztushoz és Istenhez való viszonyáról. Az ilyen térdelés testi kifejezése Jézus Krisztus valóságos jelenlétére mondott igenünknek, aki jelen van közöttünk mint Isten és ember, testével és lelkével, húsával és vérével.

"Hol van nép, amelyhez istenei oly közel volnának, mint hozzánk a mi Istenünk?" Kérjük az Urat, ébressze fel bennünk újra közellétének örömét, tegyen minket újra imádoívá. Imádás nélkül nincs átváltozás a világban.

Ámen.

Alszeghy Zoltán

SZENTSÉGIMÁDÁS?

"Az eukarisztikus jelenlét elsődleges célja a történés: az engesztelő áldozat bemutatása és gyümölcseinek kiosztása az eukarisztikus lakomán". De "Jézus teljes mivolta szerint van jelen az eukarisztiában", és "Jézust Istennek járó tisztelet vagy imádás illeti meg" (Előd István, Katolikus dogmatika, Budapest 1983, 518-519.o.). Ez az Egyház tanítása, ami életünk kapuján zörget. Feladatunk, hogy ne csak elfogadjuk a tanítást (ahogy egy elvont állítást igaznak tartunk), hanem hogy magunkévá is tegyük (megértjük és ízleljük). Ennek az írásnak az a célja, hogy segítsen az Egyház teljes tanításának helyes befogadására.

1. A történelmi fejlődés

Az első keresztény évezredben nem volt szokásban, hogy imádják a misén kívül is az eukarisztiában jelenlevő Krisztust. Az eukarisztia tiszteletének ez a másodlagos formája a második évezred újítása. De ez az újítás nem kívülről, idegen hatásra tör be a keresztény életbe, hanem az elidegeníthetetlen, mindig tudatos lényegből belső szükségességgel feltörő növekedés eredménye. A fejlődés első csíráját az "eukarisztikus tartalék" megőrzésében fedezzük fel.

Legalább a második századtól szokás, hogy a misében nem csak annyi kenyeret és bort változtatnak át, amennyi a szentmisén résztvevők áldoztatásához szükséges. A többletet megőrzik, hogy alkalom adtán a szentmisében való részvételben megakadályozott hívők – különösen a betegek, a foglyok – részesülhessenek az eukarisztiában. Ez a szokás csak úgy érthető, hogy az ősegyház tudatában volt annak: Krisztus Urunk a szentmise végeztével is jelen van a kenyér és bor színe alatt.

A "szent tartalék" körül azzal kezdett rügyezni a "szent-ségimádás" magatartása, hogy egyes hívek házukba vitték az eukarisztiát, nem csak azért, hogy szükség esetén magukhoz vehessék, hanem mint Isten oltalmának a zálogát is. Még később, a VI. századtól kezdve, az Egyház fokozatosan tudatára ébred, hogy a "szent tartalékot" megbecsült, tiszteletet kifejező és sugalló helyen kell megőrizni. Lassanként elterjed, sőt, a IX. század folyamán, általánossá válik a szokás, hogy az eukarisztikus színek előtt mécseset égetnek. Ebben a korban az eukarisztiát leginkább az oltáron őrizték; térdet hajtottak előtte, különösen a szerzetes közösségekben.

A IX. századtól kezdve a fejlődés meggyorsult. Ebben külső körülmények is szerepet játszottak, mint például az eukarisztikus jelenlét körül zajló elméleti vita. A második évezredben három áramlat is tagadta ezt a dogmát. Az első hullám a IX. században Paschasius Radbertus egyik teológiai tanulmányából indult ki. A második hullám a XI. század terméke; legismertebb szerzője a toursi Berengár volt. A harmadik, a XVI. században a protestantizmus alaptanításainak a logikus következménye. A katolikus közvélemény számtalan kezdeményezéssel felelt ezekre a tanításokra, és meglepő találékonysággal egész sor új módot fedezett fel arra, hogy a hívők közössége szeretettel és imádatással gyűljön a misén kívül is jelenlevő eukarisztikus Krisztus köré.

A XIII. században, az "úrnapja" bevezetésével egyidejűleg, általánosan elterjed az átváltoztatás után az "úrfelmutatás". Ugyancsak a XIII. századtól kezdve szentségtartókat készítenek, "monstranciákat", melyek a XVI-XVII. században kapják meg ma szokásos, a sugárzó napot ábrázoló formájukat. A szentséggel adott áldás is a XVI-XVII. században vált általánossá. A XVII. századból számos adatunk van arra, hogy buzgó hívek hosszabb időt is töltenek imádságban az eukarisztikus színek előtt ("szentségimádás"). Nagyon sokan természetesen érzik, hogy napjában többször

is rövid imába merülnek ott, ahol az eukarisztikus színeket őrzik ("szentséglátogatás"). Ezeknek a gyakorlatoknak az elterjesztésében különösen Ligouri Szent Alfonznak volt nagy érdeme (+1787). A XVI. századtól kezdve, Milánóból kiindulva, Rómán keresztül az egész világot meghódítja a "negyven óras" ünnepélyes szentségimádások megszervezése. Ennek során egy-egy egyházmegyében minden nap más helyi egyház imádja szüntelenül az ostya színe alatt rejtőző Üdvözítőt. 1881-től kezdve rendszeresen váltják egymást az "eukarisztikus világkongresszusok", amelyek a hívők szélesebb rétegeiben is felébresztik az oltáriszentség iránti áhítatot.

Mindez természetesen nem kizárólag a hittagadásra való felelet követelménye volt, egész sor más hatás is érvényre jutott az eukarisztikus áhítat elterjedésében. Alighanem a Grál-monda számtalan változata is előmozdította, hogy az eukarisztia tisztelete nem kizárólag a szentmisében való részvételben és a szentáldozásban jutott kifejezésre. A "szent Grál" irodalma nyomán elterjedt a meggyőződés, amit a hívő közösségek tapasztalata megerősített, hogy az eukarisztia látása is természetfölötti élmények forrása. A cisztercita lelkiség a XII. századtól kezdve terjesztette a "várakozást": aki élő hittel nézi az átváltoztatott eukarisztikus színeket, abban fokozott módon működik a színek alatt rejtőző Istenember. A ferences lelkiség is elejétől fogva felkarolta az oltáriszentségben jelenlévő Krisztus iránti tiszteletet. Szent Ferenc, aki még a templomok felszerelésében is annyira sürgette a szegénységet, szorgalmazta az oltárok díszítését az oltáriszentség körül. Szent Klára képe, aki a monstranciával a kezében megfutamította a pogány kalózoikat, jelképes értelemben is kifejezi a Szentség erejét, mivel szétszórja az üdvösség akadályait. A XIV. századtól kezdve számos szerzetesrend intézményesen is előírja a több órás, néha szakadatlan szentségimádást. A katolikus megújulás egyik fontos tényezője volt a "Confraternitas SS. Sacramenti", mely a laikusok lelki életét ébresztgette az eukarisztia imádását követelve. Ez lett, különösen a XVI. században, az egyik legfontosabb katolikus mozgalommá. A XVII. században a Jézus-Szíve-tisztelet új indításokat adott a szentségimádás szokásának és az engesztelés szempontjával gazdagította. Ebben az összefüggésben a Jézus Társaságának is jelentős szerepe volt az ájtatosság elmélyítésében és elterjesztésében. A XIX. században alapított szerzetesrendek mind nagy erőforrást láttak a szentségimádásban, és nem

egy közülük fő feladatának tartotta az oltáriszentség tisztelét. Legismertebb köztük az Eymard Szent Péter Júlián (+ 1856) alapította "Congregatio Presbiterorum SS. Sacramenti". Az oltáriszentség tisztelétét szorgalmazó rendek közé tartoznak az "Engesztelő Szűz Máriáról" nevezett apácák. Üllői-úti templomuk annyi szívben élesztette az oltáriszentség szeretetét.

Összefoglalva azt mondhatjuk, hogy a második keresztény évezred folyamán egységes fejlődés képe alakul ki szemünk előtt. Ahogy az ószövetségi zsidóság vallásosságában egyre nagyobb fontosságot nyert a meggyőződés, hogy a szövetség Istenével a jeruzsálemi szentélyben lehet találkozni, úgy a katolikus lelkiség egyre jobban elmélyítette azt a gondolatot, hogy a feltámadt Jézus jelenléte az Egyházban, kiváltképpen az eukarisztikus színek alatt való jelenlétben mutatkozik meg.

Csakhogy a keresztény élet fejlődése a teljessége felé ritkán halad mindig ugyanabban az irányban. Ahogy az inga ellentétes kilengéseken keresztül éri el az egyensúlyt, a hit megértése és gyakorlata is legtöbbször az általánosító állítások és részleges tagadások során küszöböli ki a félreértéseket és túlzásokat. Így nem botránkozunk meg azon, hogy a XX. század folyamán jóakarató emberekben is aggályok merültek fel a "szentségimádás" immár hagyományossá vált gyakorlata láttára. Helyes dolog azt mondani, hogy az eukarisztia tisztelétének két módja van, az egyik a szentmisen való részvétel és az áldozás, a másik a Valóságos Jelenlét imádása? Nem aggasztó dolog, ha valaki úgy beszél az oltáriszentség imádásáról, mintha ez fontosabb lenne, mint a szentséghez való járulás? Nem tolódik el a figyelem központja arról, amiről a Szentírás beszél és amire a szentatyák gondoltak, a felé, ami későbbi fejlemény? Ha lelki életünkben elsősorban arra ügyelünk, hogy Krisztus Urunk az oltáriszentségben van jelen, nem homályosul el annak jelentősége, hogy Ő bennünk lakik a hit által, és hogy a Szentháromság is ott lakik annak a lelkében, aki a kegyelem állapotában él?

A vélemények és áramlatok ellentétes hullámmozása között a hívő ember keresi az utat, miképpen hasonulhat gondolkozása az élő Isten gondolatához. A II. Vatikáni Zsinat megmutatja, hogyan gyarapszik az Egyházban a kinyilatkoztatott valóságok és szavak megértése. Az első mód a "hívő értelem" mérlegelése és tanulmányai. A második a "hitér-

zék", mellyel Isten az őt kereső emberek szívét a hit helyes megértésére vezeti. A harmadik az "apostolok utódainak a tanítása", akik a Szentlélektől küldetést és kegyelmi segítséget kapnak arra, hogy a hívőket az igazság útján vezessék. (A "Dei Verbum" kezdetű dogmatikai határozat az isteni kinyilatkoztatásról, 8. sz.) Ezt a három utat használhatjuk, hogy megítéljük a szentségimádás szokását.

2. Az egyházi tanítás

Elsőnek azt vesszük szemügyre, amit a zsinat a harmadik helyen említ: a tanító egyház szavát.

A középkor elejétől kezdve ismételten felmerült a gondolat, hogy Krisztus Urunk csak "dinamikus" értelemben van jelen az eukarisztiában; azaz a kenyér és bor vétele révén egyesül ugyan a hívővel, de nem "ontológiai" értelemben, vagyis a kenyér és bor nem válik Krisztussá. Ezt a véleményt egész sor részleges zsinat vizsgálta meg és ítélte el: Kirsy, Arras, Vercelli, Firenze, Róma, Párizs, London, Oxford, Róma... Egyetemes zsinatok is: a IV. Lateráni, a lyoni, a konstanzi, a firenzei megerősítették a helyiek, részlegesen döntését. Alig telt el fél század anélkül, hogy az Egyház pásztorai valahol ne foglaltak volna állást a "valóságos jelenlét" és annak tisztelete mellett. A legteljesebb és legkifejezettebb döntés 1555-ben a Trentói Zsinat műve volt (XIII. ülés) Ezek a zsinatok nem ugyanazt az állítást ismételték gépiesen. A tanítás egyre elmélyült, haladt az "átlényegülés" kifejezett állításáig.

A tanfejlődés a IV. Lateráni Zsinaton és a Trentói Zsinaton érte el a tetőpontját. Ugyanakkor a hitigazság elméleti kifejtése egybefonódott a hívő gyakorlat irányításával. Az Egyház vezetői védelmükbe vették, tanácsolták, előírták az oltáriszentség imádását a szentmisén és az áldozáson kívül is. Az "ortodoxiának" és az "ortopraxisnak" ez az egysége szintén a Trentói Zsinaton kapta meg végleges formáját, azért is, mert itt az Egyház teljes mértékben latba vetette tekintélyét arra vonatkozóan, hogy a hívők közössége hogyan gondolkodjék és viselkedjék a kenyér és bor színe alatt jelenlévő Istenemberrel szemben. A Trentói Zsinat után a pápák egész sor nyilatkozata magyarázta a zsinati tanítást. Hangsúlyozták, hogy a trentói határozatban az Egyház hittételt hirdetett meg (IV. Pius pápa 1564-ben,

Benedek 1743-ban, VI. Pius, különös nyomatékkal, 1794-ben, IX. Pius 1875-ben, XIII. Leó 1887-ben). Egy szorgalmas teológus, D. Bertetto rendbe szedte XII. Pius pápának a különböző okmányokban és beszédekben elszórt tanítását az eukarisztiáról. Könyvében egész "traktátussá" jegecesedett a pápa intő szava.

Az utolsó századokban is szakadatlanul folyt a szentségimádás különböző formáinak jóváhagyása, búcsúkkal való ellátása, ajánlása. A II. Vatikáni Zsinat ismét felhívta a papság figyelmét arra, hogy a papoknak legyen "szívügye" (*corde sit*) az oltáriszentség látogatása és személyes tisztelete (*visitatio, cultus personalis*). (A "Presbyterorum ordinis" kezdetű határozat a papok szolgálatáról és életéről, 18. sz.) VI. Pál Pápa "Mysterium fidei" kezdetű, 1965-ben kibocsájtott körlevele és az azt követő "Eucharisticum mysterium" kezdetű használati utasítás, – melyben a 49-65. szám szabályozza az "állandóan fennmaradó szentség" (*sacramentum permanens*) imádását – megmutatja, hogy az Egyház főpásztora akarja a szentségimádást és miként kívánja gyakoroltatni. Az új Egyházi Törvénykönyv szerint is "ajánlatos", hogy azokban a templomokban és kápolnáknban, "amelyekben őrizhetik a legszentebb eukarisztiát", legyen évente megfelelő ideig tartó, még ha nem is megszakítás nélküli ünnepélyes szentségkitétel, hogy a helyi közösség az eukarisztikus misztériumot nagy áhítattal átélje és imádjá" (941. és 942. kánon). A "legszentebb eukarisztia iránti tisztelet tanúságaként", különösen Úrnapján, "tartsanak az utcákon körmenetet" (944. kánon). II. János Pál pápa "Dominicae cenae" kezdetű levele 1980-ban ismét sürgeti, hogy Krisztus Urunk imádása találjon kifejezést a "személyes imádságban a Legszentebb előtt", az oltáriszentség előtt tartott szent órákban, rövidebb vagy hosszabb ideig tartó szentségkitételben, a "negyven órási" szentségimádás gyakorlatában, a szentségi áldásokon, körmenetekben, eukarisztikus kongresszusok tartásában, az Úrnapja ünnepélyes megülésében stb. (3.sz.). Lélektanilag érthető, hogy valaki elveszíti a hitét és elhagyja az Egyházat; de az már csakugyan érthetetlen, hogy valaki hú akarjon maradni az anyaszentegyházhoz, és mégis azt állítja, hogy a szentségimádás alaptalan vagy éppen helytelen eljárás.

Az Egyház nem csak azt hirdeti, hogy a szentségimádás helyes dolog, hanem azt is megmondja, hogyan kell a szentséget imádni. Mikor az eukarisztia előtt folyó személyes imádságról beszél, azt nem választja el élesen az áldozatban

való részvételtől és az eukarisztia szentségi vételétől, hanem egyetlen személyi állásfoglalás két egymást feltételező és kiegészítő oldalaként írja le. Az imádás és a méltó áldozás szempontjai már a Trentói Zsinat XIII. ülésének határozataiban is összefonódnak, de egységük különösen az 1965-ös "Eucharisticum mysterium" kezdetű utasításban jut kifejezésre. "Mikor a hívők az oltáriszentségben jelenlevő Krisztust imádják, emlékezzenek arra, hogy ez az isteni jelenlét az áldozatból ered és a szentségi és egyben lelki áldozás felé irányul" (50. sz.). A Szentség előtt való imádás felkészít arra, hogy kellő áhítattal ünnepeljük az Úr emlékvacsoráját, és gyakran és illő módon vegyük az Atyától adott kenyeret (u. o.). Azonban kell, hogy a szentségimádás külső lefolyása ki is fejezze az állandóan fennmaradó szentségnek a szentmisével való egységét. Mindent el kell kerülni, ami elhomályosíthatná a Krisztus felé való vágyakozást, aki az eukarisztiát elsősorban (praecepit) azért alapította, hogy mint táplálék legyen orvosszerünk és segítségünk. Az a szentségimádás tehát, amit az Egyház sürget, nem helyettesíti a szentséghez való járulást, nem a szentáldozástól független, azzal párhuzamos magatartás, hanem út arra, hogy helyesen, állandóan, mélyebben éljünk Istennek étel és ital módjára való jelenlétével. A teológiai megfontolás feladata, hogy kidolgozza a szentségimádásnak áldozati és lakomajellegét.

3. A hitérzék jelentősége

A hitérzék tanúsága a második út, amin a II. Vatikáni Zsinat szerint a hívő közösség halad az evangélium teljesebb megértése felé. Maga az Üdvözítő mutatta meg ezt az utat, mikor megmondotta, hogyan ítéld meg, hitelt érdemel-e egy-egy tanító. "Gyümölcseikről ismeritek meg őket" (Mt 7,15-20). Az igazság mindig együtt jár a helyes étellel. Az a tanítás igaz, mely Krisztus követéséből virágzik ki, és melynek gyümölcse Krisztus követése. A Krisztusba való öltözés ugyanis nem csak emberi erőlködés eredménye, hanem – s elsősorban – a Szentlélek műve. A Szentlélek pedig az igazságban működik, belső teremtető jelenléte mintegy pecsét, mely hitelesíti a tanítást, aminek megfelel a Szentlélekből való élet. Ez a meggyőződés volt az alapja az apostolok ítéletének, mikor elfogadták, hogy a keresztséghez bocsássák a mózesi törvényt meg nem tartó pogányo-

kat. "A Szentlélek is, mi is úgy láttuk jónak..." (ApCsel 15,28). Honnan tudták az apostolok, hogy mit tartott jónak a Szentlélek? Szent Péter megmondja: "Maga az Isten is a javukra döntött, aki ismeri a szíveket, hisz nekik is megadta a Szentlelket, épp úgy, mint minekünk" (ApCsel 18,8). Elfogadjuk a tanítást, ami Krisztus Urunkkal egyesült életre vezet, mert az élet tanúsága által maga az Isten dönt a tanítás javára. Természetesen nem elég bizonyíték, ha a hitéletnek csak egy-egy elszigetelt szempontja, csak kis csoportokban, csak pillanatnyilag lángol fel. Ilyen epizódyszerű heves, de egyoldalú vallásos élmények nélkül a nagy tévtanok se terjedtek volna el. Akkor mondjuk, hogy "az Isten ujja van itt", ha az egész hitélet, a maga organikus összefüggésében, tartósan és tág körökben gyarapszik.

Már most a szentségimádás szokása éppen a hitéletnek ilyen fellendülésével jár. Az "állandóan fennálló szentség" (sacramentum permanens) tisztelete különböző helyeken és időpontokban, de mindig intenzív természetfeletti életet élő tűzfészekből indult ki. Gondoljunk a clunyi reformtól érintett monastorokra, a lüttichi Szt. Juliána körül virágzó lelkiiségre, Bayloni Szent Paszkál és Borgia Szent Ferenc alakjára, a paray-le-moniali Alacoque Szent Margit szentségimádásából kiinduló Jézus-Szíve-tiszteletre, Soubiran Szt. Mária Terézia és Eymard Szent Julián virágzó szerzetesrendjeire stb. Mikor az intenzívebb lelki életre vágyó hívők serege a keresztény létnek ezekben a formáiban évszázadokon keresztül a bennük feszülő vágnak megfelelő lelkiséget ismeri fel, és mikor az Egyház szentnek tiszteli ezen életformáknak a képviselőit, a tények biztosítanak arról, hogy helyes az útjuk.

Még fontosabb, hogy a szentségimádás különböző formái a keresztény élet virágzását mozdítják elő. Ahogy XII. Pius pápa a "Mediator Dei" kezdetű, a liturgiáról szóló körlevelében megállapítja: "Ezek az áhítatgyakorlatok csodálatos módon gyarapították a földön küzdő Egyház természetfölötti életét..." (AAS 39 1947, 570). Miben áll ez az éltető hatás? A kegyelem eszközei az egész életet táplálják, de mindegyik egy-egy sajátos szempontból. A szentségimádás jellegzetes gyümölcse a személyes szemlélődő imaélet fejlődése, és ezen keresztül a hit és a szeretet teljessége. Avilai Szent Teréz egy ízben arról beszél, hogy a szemlélődő imádságnak az útja, Krisztus Urunk emberségének imádása. Ebben az összefüggésben felkiált: "Companero nuestro en el Santissimo Sacramento!" (Önéletrajz, 22. fejj.).

Valóban, az oltáriszentségben meglátszik, hogy az egész Krisztus a szó legteljesebb értelmében társunk (utitárs, munkatárs, bajtárs, élettárs...). Az istenség Jézus emberségében lesz láthatóvá, ez az istenséggel lényegileg egyesült emberség pedig számunkra (itt és most) jelenlevő valóságként, főként az eukarisztikus színek fátyola alatt nyilatkoztatja ki magát, beszél hozzánk a kegyelem belső indításaival és az érzékek tökéletlen benyomásai alkalmával. A szem előtt fekvő kenyér és bor látható záloga annak, hogy az Isten nem csak a múltban lett egyszer emberré, hanem most is az. Az Istenember nem csak valami tőlem távoli mennyei létsíkon él, hanem számomra van jelen, felém fordul, bennem működik, reám sugározza az életben való részesülést.

Mikor szemlélődő imádságról beszélünk, nem csak néhány kivételes választott kiváltságára gondolunk. A szemlélődés magva ott szunnyad mindenkiben, aki kegyelmi életet él; minden igazi imádságnak van valamelyes szemlélődő dimenziója. Ezt a csírárt keltegeti, fejleszti ki az eukarisztiával való kapcsolat. Lenyűgöző látvány megállni kora reggel egy katolikus templomban, és megfigyelni, hány egyszerű ember tér be egy pillanatra, letérdel, leteszi maga mellé a csomagját, és az oltáriszentség elé helyezi élete terhét. Minden nagyobb városban van néhány örökimádásos templom, ezekben mindig vannak hívők, akik rövidebb-hosszabb ideig imádságba merülnek. Alighanem láttunk egykor katolikus templomokat, melyeket később más egyházak vettek birtokba, de a művészet iránt való tiszteletből megtúrték bennük a képeket, szobrokat, egész nap megcsodálhatják őket a turisták. Ezek a templomok az istentiszteleten kívül rideg, süket múzeumnak látszanak. Hasonlítsuk össze őket egy-egy külvárosi szükségképpennél, ahol ki van téve az oltáriszentség. Milyen élők, valóságosak, mennyire a jelen mindennapi életbe gyökereznek ezek az egyébként talán csúnya betontermek! Éppen a napokban láttam egy ilyen hullámbádoggal fedett garázst, az oltár előtt pár összehajtott pokróc volt elhelyezve, azon kuporgott négy-öt fiatal. "Egész nap egymást váltják, beosztották maguknak az órarendet", mondotta a vezetőm. Huysmans valamikor a nagy katedrálisok leírásán keresztül jutott el a megtérésig; ezekben a lüktető életet élő helyiségekben nagyobb csoda van. A Kegyelem Szerzője, az Úr Jézus, igaz Isten és igaz ember műveli bennük tanítványainak az üdvösséget.

Ez természetesen nem jelenti, hogy bármely szertartás vagy gyakorlat egyként életfakasztó, ha az oltáriszentséggel

van kapcsolatban. A keresztény élet gyakorlatai annál helyesebbek és annál gyümölcsözőbbek, minél elevebben megéltetik a lelkiség minden részének összefüggését az üdvösség misztériumának középpontjával. Ahol ez az összefüggés elhomályosul, nincs emberi igyekvés, aminek igazán éltető, üdvösséges hatása volna. A történelem mutatja, hogy az eukarisztia tiszteletében is megesett, hogy ez az összefüggés kevésbé maradt tudatos. Ilyen elferdülés, amikor Krisztus Urunk jelenlétének szemlélése közben gyakorlatilag megfeledkeztek arról, hogy Krisztus Urunk étel és ital módjára akart köztünk jelen lenni. Volt aki olyan elvontan gondolkodott a "valóságos jelenlétről", mintha az Üdvözítő akár valami drágakövet vagy ritka kristályt is választhatott volna jelenlétének jelül és fátylául, és az átváltoztatás akár a kereszthaláltól függetlenül is létrejöhett volna. Az ilyen helytelen eukarisztikus áhítat magában álló, a megtestesülést a megváltástól elszigetelő magatartás, és ezért nem torkollik természetszerűen a szentmisén való részvételbe és a szentáldozásba. Néha külső megvalósulásban is megmutatkozott ez a felfogás. Abban pl., hogy a szentostyát hozzáférhetetlen magasságba tette ki, mintha nem asztalon, hanem magas trónuson volna a helye. A XVII. században a janzenizmus és a racionalizmus hatására volt ilyen hibáztható formája a szentségimádásnak. Ez aztán inkább csak fagyos, sőt rettegő imádatot, nem pedig meleg, bizalomteljes szeretetet gerjesztett a hívőkben. Milyen más az a szentségimádás, mely a szentek élményéből fakadt, amit az Egyház pásztorai ajánlottak! Előttünk van pl. Jean Crasset (+1692) egykor igen elterjedt könyve, mely a hét minden napjára ajánl anyagot a szentségimádásra, és mindig egy-egy evangéliumi lakomának a szemléléséből indul ki: a kánai menyegző, vacsora Mária és Márta házában, a vámosok és a bűnösök vendégsége; a feltámadt Üdvözítő megjelenése, mikor együtt eszik az apostolokkal stb. Felhívja a figyelmet arra, hogy a szentségimádó akkor is lakomázik valami módon, amikor nem veheti magához a szent ostyát.

4. A hívő értelem mérlegén

A harmadik mód, ahogy a hívők közössége ítélni lehet egy-egy magatartás értékéről, a hittől megvilágított értelem használata. A hívő gondolkodásnak úttörő szerepe volt az állandóan fennálló szentség tiszteletében. Ez tűnik ki Előd

professzor tömör mondataiban, melyeket tanulmányunk elején idéztünk. De a teológia nem csak azt mutatja meg, hogy a szentségimádás helyes dolog, hanem azt is megvilágítja, hogyan illeszkedik be az eukarisztikus színek előtt való ima az üdvömsztérium szerves egészébe.

A lelki élet egységének kidomborítása mindig fontos feladata a megértést kereső hitnek; de különösen fontos, amikor olyan szokást kell megítélnünk, amit az első keresztyén évezred nem ismert. Természetesen nem lehet érv egy gondolat vagy eljárás ellen, hogy új. A hívők közössége él, tehát változik, halad, növekszik. De az új elemek mindig homogén fejlődéssel a régiből fakadnak. Hiszen Krisztus Urunk mindent megadott Egyházának, hogy tanítványai élhessenek, még hozzá egyre teljesebben. Hol van tehát az egyszer s mindenkorra ránk bízott kezdeti "hitletéteményben" az az elem, amiből a szentségimádás kifejlődött?

Izrael kezdettől meg volt győződve arról, hogy Isten táplálja népét. "Nézd, az Úrnak szeme az igazakon nyugszik, azokon, akik bíznak kegyelmében, hogy lelküket a halálból kimentse és táplálja éhségükben" (Zsolt 33,18-19). De Isten nem csak teremtet javakat ad ("Nem csak kenyérrel él az ember"- MTörv 8,3), hanem magát ajándékozza népének. "Hol van olyan nagy nép, amelyhez istenei oly közel volnának, mint hozzánk az Úr, a mi Istenünk?" (MTörv 4,7). Isten népe közepette lakik. Nem csak azért "a nép Istene", mert a nép tiszteli, hanem még inkább azért, mert a népnek adja magát, a népé lesz, úgy ahogy a nép is Isten népe, az isten birtoka.

Mind a két téma (a népét tápláló Isten és a magát odaajándékozó Isten témája)szerves része az Újszövetség istenképének, sőt tovább is fejlődik és egybeolvad, mikor Krisztus Urunk kijelenti: "Az az Isten kenyere, aki alászállt a mennyből és életet ad a világnak" (Jn 6,33). "Én vagyok az élet kenyere" (Jn 6,34.48.51).

A megtestesült Ige kenyér, és a mienk, a mi kenyérünk, mert bennünk erősödik; műveli, hogy éljünk, és azzal életet, hogy saját életét közli velünk. Beléje öltözhetünk, Lelke életet bennünket, benne leszünk fiai az Atyának; beléje merülve (vö.Róm 6,3) nyercjük el teljes mértékben azt az életet, aminek kiolthatatlan vágyát az ő szabad irgalma ültette belénk. Jézus egész valóságában, isteni emberségének minden mozzanata révén önmagával táplál minket. Már azzal is, hogy a megtestesülésben testvérünk lett; azzal, hogy nyilván-

nos életében hozzánk intézte szavát, csodavető erejével hív a megtérésre, teremtő szóval rendel követésére; azzal, hogy kereszthalála és feltámadása által újjászületésünket műveli (1Pt 1,3.19).

A minket saját magával tápláló, önközléssel üdvözítő Isten jelenlétére csak egy helyes felelet lehetséges! Az, hogy esszük és isszuk őt egész létünkkel. Azaz szabadon átadjuk magunkat kegyelmi hatásának, szavának, tanúságtételének. Az élő hit által megújulunk lélekben és érületben, s magunkra öltjük az új embert, aki istenhez hasonlóvá alkotott, megigazult és valóban szent teremtmény (Ef 4,23). A szeretetben tevékenyebbé váló hit – egész mivoltában és minden megnyilatkozásában – nem pusztán emberi jótettek sorozata, hanem az Isten irgalmas önközlésének bizalomteljes és engedelmes befogadása.

Hitünknek ez az alapvető misztériuma az eukarisztiában találja meg középpontját, betetőzését, legteljesebb megnyilatkozását.

Ismét emlékezetünkbe idézzük, hogy az eukarisztia elsősorban történés, áldozatban és lakomán való részvétel. Ez a történés mindenekelőtt szabad állásfoglalás, megtérés, mely által a személy átalakul. Az Isten egyszülött Fiával való egységben egyre jobban Isten gyermekévé válik. A szentségi történés, az "ostya-evés", ennek a belső történésnek gyümölcse, forrása és megnyilatkozása. Gyümölcse, mert nincsen igazi áldozás anélkül, hogy a megkeresztelt ember alkalmasabbá ne váljék az Úrral való találkozásra a hit, a bizalomteljes vágy által. Forrása, mert Isten a szentségi jelek által akarja egyre inkább újjá teremteni gyermekeit. Megnyilatkozása, mert a szertartás és érzékek révén is észrevehető történésen keresztül kifejezi azt, amit Isten a lélekben rejtett művel. Most már a személyiség megélt minőségi változása rendszeresen nem ugrásszerű, hanem folyamatos, többé-kevésbé huzamos fejlődés keretében valósul meg. Az ember anyagban létező szellem, és ezért földi életének elidegeníthetetlen dimenziója az idő. Isten természetfölötti működésében is alkalmazkodik teremtményének természetéhez, melyet ő maga alkotott. A Trentói Zsinat kifejtette, hogy maga a megigazulás csodálatos újjászületése is szervesen beleilleszkedik a megtérés fokozatosan haladó lélektani folyamatába, melynek során a bűnös hisz, fél, remél, vágyakozik, elhatározásokat tesz, míg végre kiárad rá a Szentlélekben az Isten szeretete. A belső eukarisztia-történéshez

is időre van szükség. Azért van, hogy az Egyház az átváltoztatás szavait az olvasmányok, imák, jelképes cselekmények huzamosan tartó összefüggésében mondja ki. Ezért van az is, hogy a keresztény nép belső kegyelmi ösztöne bevezette az áldozás után a "hálaadás" szokását, ami nem az Egyház eukarisztiájához csatolt magán-eukarisztia, hanem az egyetlen krisztusi "hálaadás" személyes, tehát időt igénylő teljesebb megélése. De még az sem volna egészen helyes, ha a teljes (szentségi és lelki) eukarisztia-történet napunknak csak egy elszigetelt időtartamát venné igénybe. Egész életünknek kell folytonos eukarisztiává válnia, minden munkánkban, örömünkben, szenvedésünkben kell hálásan befogadnunk Isten fokozatos önközlését.

Éppen erre segít az ima az eukarisztikus színek előtt.

Eszter könyve leírja a szegény izraelita vágy-álmát, Achasvéros király hét nap és hét éjjelen tartó lakomáját (Esz 1,5-8). A nép beléphet a tüneményesen szép királyi kertekbe, kézbe foghatja a kincset érő edényeket, betelhet italokkal és ételekkel. De ha a lakoma hét napig tart, ez természetesen nem jelenti, hogy az egész nép 168 órán keresztül szakadatlanul eszik és iszik. A lakoma sokrétű élményszakasz, amelyhez hozzátartozik a sétáló-heverésző népsokaság, a munkaszünet, a válogatott ételek és italok, és mindennek a háttérében ott csillog a király hivalkodó bőkezűsége. Ez a vágy-álom valósul meg természetfölötti életünk rejtett mélységeiben az eukarisztikus étellel. Legalább ezt hisszük. De a misztérium boldogító valóságának ellentmond érzékeink tapasztalata. Lakománk verejtékes fáradalmak és keserű szenvedés színe alatt folyik. Segítségre van szükségünk, hogy folytonosan emlékezetben tarthassuk, megérthessük, milyen nagy, mindent felülmúló a szakadatlanul élénk táruló jótétemény. Ez a segítség, végső fokon, a szentségi jelben adatik meg nekünk. A szentségi jel a szimbólumok nyelvén beszél hozzánk, ahogy az édesanya suttog a beteg gyermekéhez. De még fontosabb: a szentségi jel a benne jelenlevő élő Krisztus erejével reánk árasztja a Szentlelket, aki belső kegyelmével megvilágítja értelmünket és megindítja akaratomkat, hogy a kinyilatkoztatást elfogadjassuk. Ez a szentségi jel természetesen nem állhat abban, hogy szüntelenül a szentáldozáshoz járunk, valódi evéssel és ivással fogadjuk be az élet kenyerét és borát. De nem is kell csak azzal megelégednünk, hogy emlékezzünk rá, miszerint reggel a szentáldozásban részesültünk és holnap ismét tehetjük azt. Újra és újra belemerülünk a szentségi jelbe,

mikor úgy járulunk az eukarisztiához, ahogy lehet: "látogatjuk", "imádjuk" a kenyér színe alatt reánk váró Üdvözítőt. Testi jelenlétünk felidézi, meghosszabbítja, újra megvalósítja szentáldozásunkat. Úgy ahogy Szúza városának szegény népe között ott folyt a lakoma, mikor a király szolgálai körülhordták a fejedelmi fogásokat, akkor is, amikor senki sem nyújtotta utánuk a kezét.

Ez a megfontolás megérteti velünk, miért gondoljuk, hogy az Üdvözítő hatékonyabban dolgozik bennünk, mikor az oltáriszentség előtt imádkozunk. Távol áll tőlünk az a téves gondolat, mintha az átváltoztatott kenyérhez való térbeli közelségünk növelné a kegyelmi hatást, úgy ahogy a tűz jobban melegít, ha közelebb lépünk hozzá. Jelenlétünkben nem az a lényeges, hogy a fizikai távolság csökken köztünk és az oltáriszentség között, hanem az, hogy "ott-létünk" új, személyes viszonyt teremt és fejez ki köztünk és a között, akihez megyünk. Azt lehetne mondani, hogy a szentségi színek előtti jelenlétünk az "eukarisztiához való járulás" kevésbé tökéletes, csak analóg, de bizonyos mértékben mégis valóságos formája. Ezzel némileg, ahogy lehet, esszük az Úr Jézus testét és isszuk az ő vérét. A szentséglátogatás valamennyire (lényegesen tökéletlen módon) szentségi jele a magát velünk étel és ital módjára közlő Isten életében való részesedésnek. Az eukarisztikus színek előtt való imádság révén másodlagos, de mégis valós értelemben beteljesedik bennünk az ígélet: "Aki hozzám jön, többé nem éhezik, s aki bennem hisz, nem szomjazik soha" (Jn 6,35).

Ha elfogadjuk, hogy a szentségimádás a szentséghez járulás tökéletlen, de mégsem hatástalan formája, eloszlik az a félreértés, mintha az oltáriszentség előtt folyó magános ima csupán magánügy, egyéni vállalkozás volna. Krisztus Urunk mindenét (szavát, kegyelmi hatását, testét és vérét) az Egyház közvetítésére bízta, azért az eukarisztia vétele az Egyház lakomája. A benne való részesedés feltételezi, hogy az Egyház élő tagjai vagyunk, szentségi hatása még elevebben részesít az Egyház életében. Ha csak analóg módon is, de némileg áll mindez arra a nem teljes, de nem is csak képzelt szentáldozásra, melyben bár nem ajkunkkal, mégis legalább jelenlétünkkel részesedünk. Az Egyházzal való közösségem teszi lehetővé, hogy elmerüljek Krisztus testének és vérének misztériumában. Ez az imádó-vágyó elmerülés még inkább egyesít az Egyházzal. Nem véletlen, hogy a hívők természetfeletti ösztöne, és később az Egyház törvényhozása megakadályozta, hogy az "állandóan fennmaradó

szentséget" magánházakban őrfzzük. Az eukarisztikus Krisztus a hívők közösségének székhelyén és látható szimbólumában, a templomban vár bennünket. Ahogy ő a titokszerű test életet sugárzó feje, úgy eukarisztikus teste is templomaink középpontjában találja természetszerű székhelyét. A szentséglátogatás tökéletessége megköveteli, hogy ne csak lépteink vezessenek, és ne csak a kövekből épített templomba, hanem élő hitünk is mindjobban elfogadtassa velünk az Egyházzal való közösséget.

Elmélkedésünk befejezésül számot adhatunk róla, miért írtuk cikkünk címében kérdőjellel: "Szentségimádás?" Távolról sem akartuk kétségbe vonni, hogy "az eukarisztikus Krisztust imádás illeti meg". De ez a mondat, akár milyen igaz is, mégsem zár ki minden félreértést. Azt is gondolhatná valaki, hogy az eukarisztikus jelenlét önmagában nyugvó, üdvösségünk titkától független ott-lét; imádását úgy érthetnék egyesek, mintha Krisztus Urunk érdeke volna, hogy alá vessük magunkat neki. Valahogy úgy, mint ahogyan valami ókori kényúr megkövetelte, hogy alattvalói arcra boruljanak előtte. Az igazság az, hogy az Üdvözítő azért marad köztünk a kenyér és bor színe alatt, hogy kimondhatatlanul bensőséges módon, de mégis érzékekhez kötött természetünk igénye szerint, látható jel által ajándékozhasa magát nekünk és így üdvözítsen. A mi imádatunk pedig nem neki ad valamit, hanem abban áll, hogy fenntartás nélkül magunkba fogadjuk őt: "Így növekszik a test, és építi fel saját magát a szeretetben" (Ef 4,16).

III. EUKARISZTIA ÉS A FIATALSÁG

Pedro Arrupe S. J.

EUKARISZTIKUS ÉLETTAPASZTALATOK

Olaszországban működik az "Eukarisztikus Ifjúsági Mozgalom". Korosztályok szerint négy csoportból áll: Emmausz (9-10 évesek), Új ifjúság (11-13 évesek), Közösség (14-16 évesek) és Tanúk (17 évesnél idősebbek)

A mozgalom 1979-ben Assisiben tartotta évi találkozóját. A két idősebb csoportból kereken 1400 fiatal gyűlt össze a Szent Ferencről elnevezett templom alsó bazilikájában. P. Pedro Arrupe a jezsuiták baszk származású generálisa beszélt az eukarisztiával kapcsolatos élményeiről. Szavaiból nyilvánvalóvá válik, hogy honnan is veszi az erőt és az indítatást egy olyan ember, aki – az Egyházon belül – nagy felelősséget hordoz.

1. Helyzetképek, avagy: mit vár a mai ifjúság az élettől?

Nemrégiben, hosszú utazás közben egyedül ültem a vonaton. Három, körülbelül 18 éves fiatal jött a fülkémbe. Fiatal férfi kísérte őket, akiről bizonyos idő múlva kiderült, hogy tornatanár a fiúk iskolájában. Fáradtak voltak, s miután néhány megjegyzést tettek egy futballmérkőzésen aratott győzelmükre, egyik a másik után elaludt. Pár órával később felébredtek, s miközben narancslevet és húsított iszogattak, ismét beszélgetni kezdtek. Élénken csevegtek, s újra meg újra rám pillantottak, mintha kérdezték volna: Kicsoda is tulajdonképpen ez a pap? Nem vettem részt a beszélgetésben, mivel készülnöm kellett egy előadásomra, amely rögvést megérkezésem után volt esedékes.

Amikor a fiúk kifogytak a beszédtemákból, megkérdezte a tanár: "Hamarosan befejezitek az iskolát. Utána mit csináltok?" Az egyik, anélkül, hogy sokat gondolkodott volna, azt válaszolta: "Nem tudom. Várom, hogy az apám meg-

mondja. Semmi elképzelésem sincs. Egyáltalán tudhat ilyesmit valaki? Nehéz ügy. Remélem, majd csak kiderítik, hogy milyen pályát válasszak. Különben is, azt kívánom leginkább, hogy hagyjanak békén."

Ekkor megszólalt a másik: "Sokat töprengtem már ezen, és még nem tudom, hogy kereskedőnek menjek-e, vagy inkább böرزézzek. Még nem világos előttem, hol kereshetek több pénzt kevesebb munkával. Mindenekelőtt nyugodt és kényelmes életet akarok, másegyéb nem érdekel."

Úgy tűnt, valami gátolta a nyilatkozatban a harmadikat, mert ő nem akart beszélni. A másik kettő csalódottan nézett rá, s végül is a tanár kérdezte meg: "Nos, Franco, te mit akarsz csinálni?"

"Még én sem tudom biztosan. Arra gondoltam, elmegyek néhány évre a harmadik világba, és ott megismerkedek a nyomorral. Talán segíthetek néhány rászorulótn."

A másik kettő nagy szemeket meresztett, mintha kérdezni akarták volna: "Még vagy te húzatva?" A tanár azonban tovább kérdezett: "Hogy jutott ilyesmi az eszedbe?"

"Nem tudom pontosan" – válaszolta Franco. Néhány hónapja motoszkál ez a fejemben. Azt gondolja talán, hogy bolond ötlet?"

"Nem bolond, csak szokatlan. ...De hidd el Franco, csodállak."

Nem tudtam magamat tovább türtőztetni, és kimondtam, amit gondoltam: "Brávo Franco, nagyszerű! Kövesd a szíved! Aranybányára bukkantál."

Mind a négy utas rámnézett, és ismét a futballról kezdtek beszélgetni. Én sem folytattam a témát, de eszembe ötlött, hogy ezek a fiatalok éppen azt a három magatartásformát testesítik meg, amelyekkel manapság az ifjúság körében találkozunk:

Vannak, akik nem gondolkoznak; egyszerűen csak engedik, hogy sodródjanak az árral. Nem bonyolítják az életüket: miért is? Hisz az ember jobban él, ha nem úszik árral szemben.

Másoknak viszont az az egyetlen gondjuk, hogy a lehető legkevesebb megerőltetéssel jussanak a legtöbb pénzhez. Egoisták: Járom az utamat, a többiek pedig gondoljanak, amit akarnak! Úgy vélik, hogy a pénz boldogsággal jár. A

látszattal csalatják meg magukat; a reklámok ígéreteivel és a szórakoztató ipar varázslataival.

Végül vannak olyanok is, akiknek nemes a szíve. A szenvedőkön akarnak segíteni, még nagy, személyes áldozatok árán is.

2. A forrás

Kedves Barátaim! Szívesen részt vennék ünnepségeiken, hogy ott mindegyikötökkel egyenként is elbeszélgethessek életterveitekről. Vajon olyasvalakire vártok, aki majd megmondja, mit kell tennetek? Sok pénzt akartok keresni, hogy így legyetek boldogok? Vagy testvéreiteket akarjátok szolgálni? Közületek talán még senki sem foglalt állást egyértelműen, de mindegyikötök valamilyen módon ezen három csoport egyike felé hajlik. Egész egyszerűen elmondanám nektek, akik tele vagytok kérdésekkel és választ vártok, hogy mit éltem át, amikor találkoztam Krisztussal.

Néhány hete, a szokásos pápai kihallgatás után egy csoport fiatal jött hozzám látogatóba. Az egyik minden bevezetés nélkül, nyíltan rámkérdezett:

- Miért lett jezsuita?
- Meg voltam győződve, hogy ez az én hivatásom.
- Hogyan jött rá?
- Megéreztem, hogy Isten hív.
- És miért hívta? Mire?
- Nos, Isten azt akarta, hogy eggyel több ember szentelje magát Neki, és engem választott ki.
- Mire gondolt akkor?
- Arra, hogy milyen nehéz földadni orvosi életpályámat, amire éppen készültem. Azonban azt is láttam, hogy jezsuitaként többet tehetek másokért. Nemcsak a testet, a lelket is gyógyíthatom.

Egy másik félbeszakított:

- Úgy hallottam, hogy nemrégiben jópár jezsuitát meggyilkoltak. Úgy látszik, veszélyes hivatás az öné.

– Igaz. Hat jezsuitát Rhodésiában, négyet Libanonban, egyet Csádban, hármat pedig Dél-Amerikában öltek meg.

– Miért nem védekeznek? Miért nincs fegyverük?

– Egyáltalán nem gondolunk ilyesmire; különbségtétel nélkül akarunk segíteni. Azért élünk, hogy szolgáljunk, és ha szolgálatunk miatt ölnek meg, az számunkra dicsőség.

– De ha tudják, hogy gyűlölik magukat, és ezért meg is ölhetik, ennek elviseléséhez jókora bátorságra van szükségük. Hol találhat erre erőt az ember?

– Igazad van, nem könnyű dolog. De az Isten megadja az erőt. Érte dolgozunk és Őtőle jön az erő.

A fiútól csak egy hosszúra nyúlott "úúgy"-ra tellett, s az arcáról leolvashattam, hogy ezt már nem érti. Ugyanezt a benyomást keltették a többiek is, akik csendben figyeltek.

Megpróbáltam tisztázni a dolgot:

– Figyeljete csak! Mi szerzetesek lettünk és Jézus Krisztus iránti szenvedélyes szeretetünkől fakadóan meg is maradunk annak, mert érte és mások javáért akarunk dolgozni. Ő senkit sem hagy elveszni, aki szolgálatába áll. Jézus Krisztus abszolút hűséges. Kétezer éve élt, de él ma is: az eukarisztiában és a szívünkben.

A fiúk egyike kirobbant:

– Hát ez meg micsoda? Most még kevésbé értem, mint az előbb!

Mindnyájukból kitört a nevetés.

Szerintem ez az egyszerű és őszinte beszélgetés olyan kérdések, magatartásmódok és vélemények egész sorára hívja fel a figyelmet, amelyek a mai fiatalok körében mindennaposak. Bizonyos vagyok abban, hogy ti – akik már valamilyen módon bizalmas viszonyban vagytok Jézussal – inkább megértetek, mint az a fiú, aki a "Hát ez meg micsoda?" felkiáltással szakított félbe. Biztos vagyok benne, hogy értitek.

3. Az Evangélium és az eukarisztia Jézusa

Valóban, az eukarisztikus Jézus az energia forrása mindenki számára: nekünk szerzeteseknek, nektek fiataloknak,

mindenkinek, mivel Jézus jelen van és él az eukarisztiában. Barátunk, példaképünk, erőnk és utunk. Meg kell ismeretek Jézus Krisztust. Minél jobban ismerjük, annál jobban szeretjük, mivel Ő, – azonfelül, hogy Isten – tökéletes, s éppen ezért egyszerű és rokonszenves ember is.

A történelem folyamán újra és újra voltak olyan egyéniségek, akik különböző világszemléletet képviselve, meg akarták nyerni maguknak az embereket. Még ma is így van ez. Különböző vezérek megkísérlik, hogy meggyőzzenek minket arról: érdemes őket követni és céljaik szolgálatába szegődni. Csakhogy senki sincs, akit Jézus Krisztussal még csak messziről is össze lehetne hasonlítani. Mert akiknek volt vele dolguk, azok azt mondták: Még ember így nem beszélt, mint Ő! – Nálad vannak az örök élet igéi! – Követni akarjuk és nála akarunk nyugvást találni. – "Érte mindent elvettem, sőt szemétnek tekintettem, csakhogy Krisztust elnyerhessem és hozzá tartozzam" (Fil 3,8).

De mit is tehetünk azért, hogy Krisztust egyre jobban megismerjük? Nagyon egyszerű. Az Evangéliumban hű képet találunk a történelmi Jézusról, úgy, ahogy Ő Palesztinában élt. Az eukarisztiában ajándékba kapjuk Jézust, úgy, ahogyan ma közöttünk él. Amikor az Evangéliumot, az örömhírt olvassuk, érezzük, hogy az a Jézus, aki kétezer évvel ezelőtt élt, ma is él és közel van hozzánk. Mintha csak ma is úgy élné, mint egykor Názeretben. Ugyanakkor az eukarisztia a feltámadt Krisztus teste és vére. Él és jelen van, még ha a kenyér és bor színe alá rejtetten is. Szól hozzánk, lelkesít és erőt ad.

Ha egyesítjük a kétfajta szemléletmódot – az Evangéliumét és az eukarisztiáét – tiszta képet kapunk Jézusról: arról, aki volt és arról, akit ma számunkra jelent. Valójában meg akarjátok ismerni Jézust? Valóban akarjátok, hogy átalakítson benneteket? Akkor olvassátok az Evangéliumot a tabernákulum előtt, fogadjátok be Krisztust szívetekbe az áldozásban. Mondjátok neki, amit a tanítványok is mondtak: "Uram, taníts minket. Uram, nem értjük, amit mondasz, magyarázd meg nekünk".

Így kaphat mindegyikünk helyes képet Jézusról, jóllehet ő maga kezdettől fogva összehasonlíthatatlan teljesség birtokosa. Ugyanakkor senki sem képes Jézust egészen fölfogni, magának kisajátítani vagy kizárólagosan utánózni. Mindegyikünk másként érti Őt, és Urunk személyének bizonyos vonásait kísérli meg követni. Mindegyik szent megpróbált Jézus-

hoz hasonlóvá lenni és mégis mindegyikük különböző. Szent Pál különbözik Pétertől és mind a kettő ugyancsak más, mint Szent János. Assisi Szent Ferenc nem hasonlítható össze Szent Domonkossal és emez is különbözik Szent Ignációl. Szent Ignác is különbözik Bosco Szent Jánostól.

Mindenesetre, meg kell próbálnunk képet alkotnunk Jézusról és amennyire lehetséges, föl kell fedoznunk személyiségét. Életutunknak el kell vezetnie a vele való találkozáshoz; egy valóságos találkozáshoz, amikor is magunkat egyre jobban átadjuk neki, az evangélium és az eukarisztia Jézusának. Ő egy és ugyanaz a Jézus, aki föltámadt, szeret és keres minket, ahogy keresi a világ minden emberét is.

Jézus engem is hív és misszióba küld

Hogy jobban megértsetek, elmondom nektek az eukarisztiával kapcsolatos személyes tapasztalataimat: azokat az élményeimet, amelyek révén Isten keze felismerhetővé vált életemben és amelyek megmutatták nekem, hogy Isten vezetett és vezet még mindig. Biztos vagyok benne, hogy hasonló tapasztalataitok nektek is voltak – és még lesznek az Úrral.

Első eukarisztikus élményem jezsuita hivatásommal kapcsolatos. Lourdes-ban, az eukarisztikus körmenet alatt, a bazilika előtti téren egy csoda tanúja voltam. Néhány héttel előtte halt meg édesapám, és családunk Lourdes-ba utazott, hogy ott töltsük el a nyarat nyugodt, barátságos és valóságos légkörben. Egész hónapra ott maradtunk. Mivel már orvosstanhallgató voltam, külön engedéllyel rendelkeztem, hogy a gyógyulást kereső betegeket közelebbről megfigyelhessem.

Egyik napon éppen nővéreimmel álltam a bazilika előtti téren. Nem sokkal az oltáriszentség tiszteletére rendezett körmenet megkezdése előtt egy rokkantkocsit toló, középkorú asszony haladt el előttünk. Egyik nővérem felkiáltott. "Nézzétek azt a szegény fiút a tolókokcsiban!" Egy körülbelül 20 éves fiatalemberről volt szó, akit a gyermekbénulás teljesen megnyomorított. Édesanyja hangosan imádkozta a rózsafüzért és időnként felfohászkodott: "Szűz Mária, segíts meg bennünket!" Megindító látvány volt és emlékeztetett arra a könyörgésre, amellyel az evangéliumi betegek fordultak Jézushoz: "Uram, tisztíts meg ettől a belpoklosságtól!"

Az anya sietett az elülső sorokban elfoglalni a helyét, ott, ahol a püspök egész közel halad el a Legszentebbel a szentségtartóban. Elkövetkezett az a pillanat, amikor a püspök a fiút megáldotta az oltáriszentséggel. Az pedig ugyanolyan bizalommal tekintett a szentségtartóra, mint az evangéliumi bénán született ember Jézusra. Amikor a püspök a keresztséget rajzolta meg a monstranciával, a fiú gyógyultan állt fel a tolószékből. A körülötte lévőek szívből jövő örömmel kiáltozták: Csoda! Csoda! Mivel volt különleges engedélyem, ott lehettem az ezt követő orvosi vizsgálaton. Az Úr valóban meggyógyította. Képtelen vagyok nektek elmondani, mit éreztem és gondoltam azokban a percekben. A madridi Orvosi Egyetemről jöttem, ahol több professzort és évfolyamtársamat ismertem, akik a csodákból csak tréfát tudtak úzni. És most szemtanúja lettem egy olyan csodának, amit az eukarisztiában rejtőzködő Jézus Krisztus művelt. Ugyanaz a Jézus, aki élete során oly sok beteget és bénát gyógyított meg. Határtalanul örültem: úgy éreztem, mintha Jézus mellett álltam volna. S amilyen mértékben meggyőződhettem mindenhatóságáról, olyan kicsinek kezdett tűnni a körülöttem lévő világ.

Visszamentem Madridba, de a könyvek kiestek a kezemből, a kísérletek és az előadások üresnek látszottak, pedig korábban igencsak lelkesítettek. Társaim állandóan ostromoltak: "Mi van veled? Teljesen elvesztetted az eszed?" Igen, valóban teljesen magamon kívül voltam: csak az áldásra emelt oltáriszentségre és a tolókocsiból fölugró fiúra gondoltam. Három hónappal később a Jézus Társaság loyolai noviciátusába léptem.

Az Úr olyan módon győzött meg, ahogyan az evangéliumban tette. Csodái és tanítása révén úgy fölébresztette bennem a hitet, és a szeretetet, hogy mondhatta: "Hagyj el mindent, és kövess!" Az eukarisztiában lévő Úr ugyanaz volt, mint az evangéliumi. Hatalma és kívánsága is ugyanaz: Növekedjék csak a papok száma, ahol a termés ilyen bőséges!

Ha az ember egyszer is meghallja ezt a hangot – ma éppúgy, mint húsz évszázaddal ezelőtt – többé nem felejtetheti el. Természetesen mindenki szabadon választhat: követi-e ezt a hívást, vagy sem. De ahogy Szent Ignác mondta: csak azok nem követik, akiknek sem eszük, sem értelmük. Nem kételkedem, hogy az eukarisztikus Jézusból kiáradó, és azon az emlékeztető délutánon Lourdes-ban megmutat-

kozó erő ugyanaz, mint ami a történelmi Jézusból származik. Lourdes-ban azt tapasztaltam meg, amit Jézus kortársai, amikor a tömeg körülvette őt és Ő sokakat meggyógyított (Mt 9,18; 14,14; Mk 2,13; 3,20; Lk 5,17-26 stb.). Ugyanaz a Jézus, csupán most kenyér és bor színe alatt rejtőzködve, de ugyanavval a hatalommal és szeretettel. Az ilyen tapasztalatok kitörülhetetlen nyomokat hagynak. Felbátorítanak arra is, hogy az apostolokkal együtt mondjuk: "Amit hallottunk, amit szemünkkel láttunk és amit kezünkkel tapintottunk: az élet Igéjét hirdetjük nektek" (1Ján 1,1-3).

Egy jezsuita elhivatottsága lényegében missziós jellegű. 1927-ben léptem a rendbe, és 1937-ig, amikor kívánságom teljesült, folyvást azért imádkoztam, hogy Japánba küldjének. Kezdetől fogva hittem, hogy oda tartozom. Ez a meggyőződés bensőm mélyéből eredt. Ezenfelül az Úr ezt még egy eukarisztikus élménnyel megerősítette. Még a noviciátus elején házunk rektorának – Cesarco Iberonak hívták – ministráltam. Megkérdeztem, mi a véleménye: megtagadná-e a jezsuiták rendfőnöke, hogy engem Japánba küldjének? A mise végén, amikor lejött az oltártól, azt mondta: "Japánba fogsz menni." Az volt az érzésem, hogy maga az Úr, aki éppen föláldozta magát az oltáron, mondja nekem a rektoron keresztül: A te hivatásod az, hogy Japánba menj. Emberek milliói várnak ott rád, ott a te apostolkodásod területe. Meg vagyok győződve, hogy Jézus üzenete nekem ezt, amit csak tíz évvel később erősítettek meg hivatalosan. Ugyanaz a Jézus, aki tanítványait kiválasztotta, hogy személyesen szolgálják (Jn 1,40-45).

Visszagondolok 1938 októberére; Seattle-ből (USA) utaztam Jokohamába, Japánba. Már pap voltam. Amikor a hajókabinban a szentmisét ünnepeltem, visszaemlékeztem a loyolai rektorral folytatott beszélgetésre fiatal jezsuita koromból. És most Jézust tarthattam a kezemben az általam átváltoztatott szentostyában. Ő küldött engem Japánba, abba az országba, amelyet Xavéri Szent Ferenc, a nagy jezsuita kezdett evangelizálni 400 éve. Ugyanaz az Úr, aki apostolainak mondta: "Menjetek tehát, tegyétek tanítványommá mind a népeket... S én veletek vagyok mindennap, a világ végéig" (Mt 28,19-20). Japánban folytatandó ténykedésemre gondolva, nagy lelkesedést és örömet éreztem. Az volt a benyomásom, hogy maga Jézus oktat, ahogy a népet tanította Tiberiás taván a csónakból (Mt 13,1-3). A

bölcsesség, amelyben akkor részesített, olyan formában szólt hozzám, amit még ma sem értek egészen.

4. Jézus teste és vére a világért

Az Úr által nekünk adott küldetés gyökere ugyanis a vele való személyes találkozásban van, de mindenkire vonatkozik, sőt az egész világra mutat. Hiszen Ő sokakért, azaz az egész világért ontotta véré. Minden szentmise tehát efféle küldetés is a világért és a világban.

Emlékszem arra a misére, amelyet a jól ismert hegyen, a Fudzsijamán, 3700 méteres magasságban mondtam. Egyik szerzetes testvéremmel másztunk föl. Akkoriban még csaknem az egész utat gyalog kellett megtenni; lóháton csak mintegy ezer méteres magasságig lehetett eljutni. Mivel a csúcs már reggel hat órától felhőbe burkolódzik, négy óra-
kor fent kellett lennünk, hogy élvezhessük a gyönyörű kilátást.

Idejében fönn voltunk, és a szentmisét tökéletes magányban ünnepeltük meg. Ez az új, csodálatos környezet elgondolkodtatott; szemünk előtt kitérülködött az egész ország.

A felfelé kapaszkodás – mivel sietnünk kellett, hogy időben ott legyünk – alaposan kifárasztott. Többször gondoltunk Ábrahámra és Ízsákra, ahogy az áldozat bemutatása végett a hegyre kapaszkodnak. Amikor elértük a csúcst, lenyűgöző napfelkelte fogadott. Ez jókedvre derített, és a szent áldozat ünneplésére hangolt. Még sohasem mutattam be misét ilyen körülmények között. Felettünk a kék égboltozat, egy végtelen templom kupolája, amely fenséges és ragyogó. Alattunk élnek Japán lakói, akik nem ismerik az igaz Istent. Lelkem a gyönyörűen ívelő boltozat fölé, az isteni Fenség trónusához, a háromságos Istenhez emelkedett. Már-már láttam a Szent Várost, az égi Jeruzsálemet, Jézus Krisztust és vele Xavéri Szent Ferencet, Japán első apostolát, akinek néhány hónap alatt őszült meg a haja, olyan sokat kellett tennie, szenvednie ezért a népért. Így álltam én is az ismeretlen jövő előtt.

Ha tudtam volna, hogy mi minden vár rám, bizonyára remegett volna a kezem a szentostya emelése közben. Ezen a csúcson, ilyen közel az éghez azt hittem, jobban értem a rám bízott küldetést. Megújult buzgalommal jöttem le a

hegyről. Az eukarisztia ezen ünneplése sejtetni engedett nekem valamit az örök Isten és a mindenség Urának nagyságából. Ugyanakkor éreztem, hogy részt veszek abban a nagy megváltói műben, amit az Atya Jézus Krisztusra bízott. Ószintén és meggyőződéssel ismételhettem Izaiás szavait: "Itt vagyok, engem küldj!" (Iz 6,8). Vagy akár Xavéri Szent Ferencét: "Igen, engem küldj!"

Szerettem volna a hegyen is maradni, nem kívántam elmenni, élvezni akartam továbbra is az égi látványt, akárcsak Péter, amikor így kiáltott föl: "Uram, jó itt nekünk! Ha akarod, csinálok ide három sátrat: egyet neked, egyet Mózesnek, egyet pedig Illésnek" (Mt 17,4). Az volt a benyomásom, hogy maga Jézus oktat, ahogy a népet tanította Tiberiás taván a csónakból (Mt 13,1-3).

A bölcsesség, amelyben akkor részesített, olyan formában szólt hozzám, amit még ma sem értek egészen. Annál is inkább eszembe jutottak ezek a szavak, mivel kísérőmet Mózes Domenzainnak hívták. Ugyanaz a Jézus, aki előtt Szent Péternek földre kellett borulnia, nekem is szólt eukarisztia-ünneplésünk ezen fölemelt pillanatában: "Ne félj!" (Mt 17,17) Szükségem volt erre a szózatra, mivel erről a magasságról az elkövetkező évek nehéz életébe kellett leszállnom. Mi mindent képes Urunk egyetlen misében elmondani és tanítani!

Amikor Krisztus meghalt Hiroshimában

Fudzsijamával kapcsolatban egy másik mise jut eszembe. Ezt a fentiekől teljesen eltérő körülmények között tartottam. Ez tanított meg arra, hogy Jézus megváltó tervét szenvedések és fájdalmak árán valósíthatjuk meg, úgy, ahogy ő is szenvedett és meghalt értünk.

1945. augusztus 6-án 8 óra tíz perckor robbant az első atombomba. Egész Hiroshimát elpusztította, csak hamu maradt a helyén. Egyetlen szempillantás alatt nyolcvanezer embert ölt meg. Házunk egyike volt azoknak a keveseknek, amelyek állva maradtak, még ha erősen meg is rongálódott. A nagy légnyomás minden ajtót és ablakot kiszakított s elsöpört. Otthonunk kórházzá lett. Mintegy kétszáz sebesültet szállásoltunk el, hogy segíthessük, ápolhassuk őket. Augusztus 7-én reggel öt órakor mondtam a szentmisét, még mielőtt a sebesülteket elláttuk, és a halottakat elföldeltük volna. Biztos, hogy a legnehezebb órákban érezzük magunkhoz legközelebb az Istent, ekkor tudatosul bennünk, milyen

gyakran szorulunk a segítségére. Természetesen a körülmények nem nagyon növelték az áhítatot a szentmiséhez: a kápolna félig romba dőlve és tele sebesültekkel: egymás mellett feküdtek a földön, és hihetetlen kínokban gyötrődtek.

Megkezdtem a szentmisét; a lehető legjobban végeztem, ahogy csak tudtam, a tömeg előtt, amelynek fogalma sem volt arról, hogy mi is történik az oltáron. Soha nem leszek képes elfelejteni azt a rettenetes látványt, amely akkor fogadott, amikor a "Dominus Vobiscum"-nál feléjük fordultam (akkor ugyanis még háttal a közösségnek miséztünk). Képtelen voltam megmozdulni: kitárt karokkal, megbénulva álltam, ahogy megpillantottam ezt az emberi tragédiát, az ismeretek és a technikai haladás eme szörnyű tobzódását az emberiség elpusztításáért! Mindnyájan aggodalmas szemmel néztek rám, telve kétségbeeséssel, de reménnyel is, mintha erről az oltárról vigasztalást kaphatnának. Borzalmas kép volt, de néhány perc múlva már éreztük, hogy az oltárra (és közénk) jött az, akiről Keresztelő Szent János ezt mondta: "De közöttetek áll az, akit nem ismertek" (Jn 1,26).

Soha nem értettem meg annyira, mint akkor, hogy milyen magányban élnek azok, akik nem ismerik Krisztust. Előttük állt Megváltójuk, aki életét adta értük, s nekik mégsem volt fogalmuk arról, hogy ki az, aki itt van közöttünk. Én voltam az egyetlen, aki ezt tudta.

Egészen spontánul egy imádságot mondtam azokért, akik ilyen borzalmas kegyetlenek voltak, akik ledobták az atombombát: Uram, bocsáss meg nekik, hiszen nem tudják, mit cselekszenek! Azután imádkoztam azokért, akik itt feküdtek előttem, akiket kínjaik gyötörték: Uram, adj nekik hitet, hogy lássanak. Adj nekik erőt, hogy elviseljék szenvedéseiket. Amikor ezek fölé az összezúzott, eltorzított testek fölé emeltem a szentostyát, egész szívemből könyörögtem: Uram és Istenem, könyörülj ezen a pásztor nélküli nyájon! Add, Uram, hogy higgyenek! Add, hogy megismerjenek Téged!

Biztos vagyok benne, hogy arról az oltárról a kegyelem áldása áradt szét. Hat hónap múlva, amikor mindannyian gyógyultan tértek haza (csupán két ember halt meg), többen fölverték a keresztség szentségét. Mindannyian megtanulták, hogy a keresztyén felebaráti szeretet együttérzésre nevel, s olyan mértékben vigasztal, ami felülmúlja az emberi igyekezetet. Krisztus olyan békével ajándékoz meg, amely

lehetővé teszi, hogy az ember a fájdalmak közepette is mosolyogjon és képes legyen megbocsátani mindazoknak, akik ennyi szenvedést okoztak neki.

Ezek a szentmisék olyan pillanatok, amelyekben az isteni világosság megérteti velünk azt, amit hit nélkül csak nehezen, vagy egyáltalán nem fogunk fel: a szenvedés értékét, a felebaráti szeretet áldozatának szépségét és nagyságát.

5. Jézus, a barát és vigasztaló

Az eukarisztia különleges jelentőségét akkor tapasztaljuk meg, ha vele egész életünk folyamán bizalmas közelségben élünk, és egyszerre csak nélkülözni kényszerülünk. Az ilyen időszakokban és pillanatokban ismerjük fel azt a különleges szerepet, amelyet Jézus, barátunk és vigasztalónk, elfoglalt az életünkben, amikor nap mint nap az eukarisztiából táplálkozunk.

Jól emlékszem egy 18 éves japán lányra, akit négy évvel azelőtt kereszteltem meg, és akiből buzgó keresztény lett. Minden nap a kora reggeli misére járt, és ott áldozott. Az atombomba robbanása utáni napokban végigmentem a romokkal borított utcákon. Azon a helyen, ahol a házuk állt, egy kunyhót találtam: néhány cölöp, amelyet bádoggal fedtek be. Be akartam lépni, de az iszonyatos bűztől visszahőköltem. A fiatal keresztény lány – Nakamura volt a neve – egy csupasz deszkán feküdt, alig valamivel a padló szintje fölött. Lábai és karjait kinyújtotta. Alig néhány megégett szövetdarabka fődte. Mind a négy végtagja egyetlen eleven seb volt. A genny a földre folyt a sebekből, s a száraz por beitta. Úgy tűnt, hogy szegény kis összeégett teste csak sebekből és csontokból áll. Már 15 napja feküdt így, anélkül, hogy segíteni tudott volna magán. Kevés rizst evett csupán, amelyet apja adott neki, aki maga is súlyosan megsebesült. A lány egész háta elüszkösödött, mivel képtelen volt helyzetét a legkisebb mértékben is változtatni. Amikor megpróbáltam kitisztítani sebeit, láttam, hogy izmai helyén már csak gennyes massa van. A hátán akkora lyuk keletkezett, hogy bele fért volna az öklöm. Ez a szörnyű látvány annyira megrázott, hogy beszélni sem tudtam. Egy kis idő múlva Nakamura kinyitotta a szemét. Amikor közelhajoltam hozzá, és rámosolyogtam, sírni kezdett, s megpróbált –

a gennyes csonttal – kezét adni. Olyan hangsúllyal, amelyet nem tudok soha elfelejteni, megkérdezte: Péter, elhozta nekem az oltáriszentséget?

Milyen más volt ez a szentáldozás! Mennyire különbözött azoktól, amelyekben nap mint nap részesítettem. Nakamura azt kérte tőlem, amit már két hete nélkülöznie kellett, s ami után annyira vágyódott: az Úr testét, amely elfeledteti vele összes szenvedéseit, sebeinek sajkását. Az oltáriszentséget kérte, Jézus Krisztust, az ő nagy vigasztalóját, akinek ő sok hónappal ezelőtt önmagát testestől-lelkéstől odaajándékozta, hogy mint szerzetesnővér a szegények rendelkezésére álljon.

Bármit odaadtam volna azért, hogy megtudjam tőle, mennyire hiányzott neki az oltáriszentség, és mekkora öröm töltötte el most, hogy ismét magához vehette Krisztust. Hasonló kérést még soha nem hallottam senki olyantól, aki egyetlen élő sebnak látszott. Még senkit sem láttam, aki a haldoklók szentségét ekkora vágyakozással vette volna fel. Nakamura ez után nem sokkal meghalt. De még részesülhetett Krisztusban, átölelhetette Őt, akit olyan nagyon szeretett, s aki a mennyországban már bizonyára türelmetlenül várta.

Már sokszor elgondolkodtam a Nakamurával átélt élményemről. Mennyit tanultam tőle! Megértettem, mekkora értéke van az oltáriszentségnek az olyan ember számára, aki valóban abból élt. Mennyire elfeledteti vele minden más igényét, sőt kínját és szenvedését is; mekkora örömet szerez a benne való részesülés, s ez az öröm annál nagyobb, minél hosszabb ideig kellett az oltáriszentséget nélkülöznie. Fontolgattam, mekkora erőt ad nekünk Krisztus ebben a szentségben, miképpen ajándékozta nekünk ezzel szeretetét és semmi mással össze nem hasonlítható örömét.

Én magam is átéltem, mekkora fájdalmat okoz, ha nem jutunk a szentáldozáshoz, mégpedig a 33 napos fogságom idején, Japánban. Ugyanakkor megtapasztaltam Urunknak hűségét, minket megerősítő jelenlétét is. A kereszténység ellenségei ezer vádat hoztak föl ellenem. Haragosak voltak, mivel számos fiatal csatlakozott az Egyházhoz, annak ellenére, hogy ebben minden áron megpróbálták megakadályozni őket.

A Szeplőtelen Fogantatás ünnepén, 1941. december 8-án Japánban kitört a háború. A katonai rendőrség azon-

nal letartóztatott, és egy mindössze 4 négyzetméteres cellába zárt. Fogalmam sem volt, hogy miért csuktak le, mert azt csupán fogságom végén hozták tudomásomra. Ezeken a hideg decemberi éjszakákon teljesen egyedül voltam, ágy, asztal s minden szükséges más felszerelés nélkül. Csak egy matracom volt, azon aludhattam. Félelem és aggodalom kínozott, mert arra gondoltam, valami olyant tehettem, amivel másokra bajt hozhatok. Azonban legfőképpen attól szenvedtem, hogy nem mondhattam szentmisét és nem részesülhettem a szentáldozásban. Most fogtam fel igazán, mit jelent egy pap, egy jezsuita számára az eukarisztia, akinek élete központját képezi és jelenti a tabernákulum és a szentmise. Ott voltam tehát, piszkosan, borotvátlanul, kiéhezetten, csonttáfagyva, megfosztva annak lehetőségétől, hogy valakivel is beszélhessek. Mi mindenre jöttem rá ott! Azt hiszem, ez volt az a hónap, amelyben egész életem folyamán a legtöbbet tanultam. Mivel egyedül voltam, megtanultam a magány, a csend jelentőségét, megismertem a kemény és szigorú szegénység értelmét, megízleltem a belső beszélgetések igazi zamatát, amelyeket lelkem "Vendégével" folytattam, akit még soha sem éreztem olyan szeretetre méltónak, mint amilyennek akkor megismertem. A hallgatásnak és gondolkodásnak ezekben az óráiban és napjaiban Krisztus szavai világosítottak meg és erősítettek: "Gondoljatok a tőlem kapott tanításra: Nem nagyobb a szolgáló uránál. Ha tehát engem üldöztek, titeket is üldözni fognak" (Jn 15,20).

Karácsonyi ének "shimpu sama"-nak

Szünet nélkül tartott kihallgatásom, harminchat órán keresztül. Mindenféle kérdést tettek föl és különféle trükkös módszereket használtak, hogy valamiképpen vádat emelhessenek ellenem. Én magam voltam legjobban meglepve válaszaim "bölcességén" és találó mivoltán. Ez bizonyíték volt számomra, igazolása Krisztus szavainak: "Véssétek hát szívetekbe: Ne törjétek fejeteket, hogyan védekezzetek. Olyan ékesszólást és bölcességet adok nektek, hogy egyetlen ellenfelet sem tud ellenállni vagy ellentmondani" (Lk 21,14-15).

Amikor szenvedéseim igen magasra hágtak, különlegesen nagy vigasztalást is tapasztaltam. A karácsony előtti éjszakán történt. Visszaemlékeztem sok szép karácsonyi ünnepre, arra a három misére, amelyet ezeken az éjszakákon

rendszeresen ünnepelhettem. Milyen szép emlékek! Most mindez elmaradt. Egyedül voltam, mise nélkül. Ez inkább nagypéntek volt, mint karácsony. Amikor már úgy tűnt, hogy a karácsonyom passióvá, a szent éj Getszemáni kertté alakul, egy ablakból furcsa hangokat hallottam. Halk mormolás volt; embereké, akik csak suttogtak, hogy föl ne fedezhessék őket. Figyelmesen hallgatóztam. Ha valaki közületek valaha is ült fogságban és várt az ítéletre, az tudja csak fölfogni, mekkora aggodalmat váltott ki mindez belőlem. Félelmet, amelyet az ember csak akkor érez, amikor fogolyként négy fal közé van bezárva.

A mormolásból váratlanul egy halk, bátorító és vigasztaló karácsonyi ének bontakozott ki. Egyike azoknak az éneknek, amelyeket én magam tanítottam közösségemnek. Nem tudtam tovább visszatartani érzelmeimet, sírni kezdtem. Hiszen ezek az én keresztényeim! Nem törődve a veszéllyel jöttek, hogy papjukat, az ő "shimpu shama"-jukat megvigasztalják. Azt, aki ezen a karácsonyi éjjelen távol volt, s nem ünnepelhetett velük oly boldogan, mint régen.

Aztán ismét csönd lett. Ők elmentek, én pedig egyedül maradtam. Lelkünk azonban egységbe fonódott annál az oltárnál, amelyre most Jézus ismét hamarosan leszáll. Éreztem, hogy szívembe is betér, és ezen az éjszakán életem legszebb lelki áldozását végezhettem. Ezután számomra az eukarisztia valami egészen új és más lett. Megkíséreltem, hogy élményemet örökre elraktározzam, hogy soha el ne veszítsem. Amikor az ember hiányol valamit, hiányolja az időt is, amelyben legerősebben megtapasztalja annak az értékét, amit nélkülöz. Azért mondhatom, fiatal barátaim, hogy az eukarisztia kincs, a legnagyobb érték, amelyet Krisztus szíve nekünk, embereknek adhatott.

6. Közöttünk ütötte fel sátrát...

Életemnek egy másik élménye érttette meg velem azt, hogy milyen bensőséges kapcsolatban kell állnunk az eukarisztikus Jézussal, valamint azt is, hogy az imádság annál mélyebb, minél egyszerűbb. Főként fiatal fiúk és lányok csoportjával tartózkodtam Yamagutsiban. Volt közöttünk egy körülbelül 20 éves lány is, aki feltűnés nélkül el-elment a kápolnába, és ott órák hosszat imádkozott a tabernákulum előtt. Úgy tűnt, hogy teljesen elmerült a gondolataiban,

pedig fiatal volt, mint a többiek, emelett nagyon szép és vidám. Meglepett, hogy milyen kitártóan látogatja a kápolnát, s ugyanakkor osztozott a csoport életében, ahol nagyon szerették.

Egyik nap találkoztam vele, éppen amikor kijött a kápolnából. Szokás szerint beszédbe elegyedtünk, s szóba kerültek gyakori és hosszú látogatásai a kápolnában. Megkérdeztem: Mit csinál az egész idő alatt a tabernákulum előtt? Habozás nélkül, mintha a választ előkészítette volna: Semmit.

Hogy-hogy semmit? Majd folytattam: Lehetséges lenne ilyen hosszú időt töltenia kápolnában anélkül, hogy ott bármit is csinálna? Ez a precíz kérdés kissé zavarba hozta. Hosszasan gondolkozott; majd ezt mondta: Hogy mit csinállok a tabernákulum előtt? Hát egész egyszerűen csak ott vagyok. Ezután elhallgatott, és ismét mindennapi témákról beszélgettünk.

Azt gondolhatnánk, hogy ez a lány semmit sem mondott, vagy legalábbis semmi érdemlegeset. Valójában azonban semmit sem titkolt el és mindent közölt egyetlen kifejezésben. Egyetlen szóban összefoglalta az Úr előtt eltöltött idő értelmét: "Vele lenni". Úgy, ahogy Mária, Lázár testvére tartózkodott az Úr lábainál, vagy Szűz Mária a keresztfá alatt. Ők is egyszerűen csak ott voltak. Ezek a barátság, a bizalmasság órái, amelyekben semmit sem veszítünk el, még akkor sem, ha úgy véljük, semmit sem adtunk, éppen azért, mert egész létünket adjuk oda. Sajnos, kevesen vannak, akik megértik, milyen fontos az, hogy az eukarisztiában levő Ur előtt jelen legyünk, és milyen értékes ez a látszólag "elvesztett" idő.

Adhatok nektek egy jó tanácsot? Tekintsétek Jézust bizalmas barátotoknak. Tanuljátok meg, miképpen lehet őt meglátogatni: keressétek fel őt, legyetek vele, és fel fogjátok fedezni, milyen sokat nyertek ezáltal. Olyan bölcseségről van szó, amelyet csak ő adhat meg nektek; a valódi tudományról, mely bölcsé, szentté és boldoggá tesz. Ebben a szívtől szívig terjedő találkozásban lépésről lépésre s ajándékuul mindent megkapunk, amire csak az élethez szükségünk van. "Mondd meg, kivel jársz, és akkor megmondom neked, ki vagy". Ha Jézust látogatod, ha nála tartózkodol, akkor belőled is egy másik Jézus lesz.

7. Jézus különösen vonzódik a szegényekhez

Az evangélium Jézusa ugyanaz, mint az eukarisztiáé. Ezért mindazokkal bensőséges és értékes viszonyba lép, akik hosszú időn keresztül bizalmasan feltárják neki szívüket. Azonban ne higgyük, hogy nem volna képes mindenki vel egyaránt beszélni, különösen pedig azokkal, akik nehéz és nyomorúságos körülmények között élnek. Éppen ellenkezőleg: Jézus, aki értünk ontotta véré, mindig új lehetőségeket talál, hogy elérje szívünket.

Néhány évvel ezelőtt meglátogattam egyik rendtartományunkat Dél-Amerikában. Nem minden aggodalom nélkül hívtak meg az ottani elővárosba, ún. "favellába", hogy ott misézzek. Azt mondták, ez a legszegényebb negyed az egész környéken. Mintegy 100.000 ember él itt, szennyben és fertőben. Ez a nyomortelep ugyanis egy völgykatlanban fekszik, melyet minden esőzés után elönt az ár. Azonnal elfogadtam a meghívást, hiszen tudtam: Ahányszor a szegényeket meglátogatjuk, mindig sokat tanulhatunk. A szentmisét egy barakszerű helységben ünnepeltük. Mindenféle anyagból tákolták össze, s mind a négy oldala nyitott volt. Mivel nem volt sehol ajtaja, kutyák és macskák kódorogtak benne.

Elkezdődött a szentmise. Az éneket egy gitáros kísérte, aki nem volt éppen mestere a hangszerének. Mégis, csodálatos volt az eredmény. Máig emlékszem az énekek szövegére:

A szeretet önmagunk odaadása; elfelejtkezni önmagunkról, és csak azt keresni, ami a másikat boldoggá teszi. – Milyen szép a szeretetért élni! Milyen nagy dolog az, ha adni tudunk! – Örömet és boldogságot adni, önmagunkat adni, ez a szeretet. Ha a másik embert úgy szereted, mint önmagad, és magadat teljesen odaadod másokért, meglátod: nincs olyan önzés, amelyet ne tudnál legyőzni. Milyen szép is a szeretetért élni!

Amíg az énekeket hallgattam, összeszorult a torkom. Nehézemre esett folytatni a misét. Ezek az emberek, akiknek semmijük sem volt, készen álltak arra, hogy önmagukat odaadják, s örömet, boldogságot osszanak meg egymással!

Amikor az átváltozáskor felmutattam a szentostyát, a mély csendben megéreztem Urunk örömét, aki most kedvencei között tartózkodik. Hiszen ő mondta: "Az Úr elküldött, hogy örömhírt vigyek a szegényeknek" (Lk 4,18). "Boldogok a lélekben szegények, mert övék a mennyek országa" (Mt 5,3). Áldoztatáskor láttam, hogy a cserzett, kemény, leégett arcokon könnyek folynak végig, s gyöngyönként csordulnak le. Ezek az emberek valóban találkoztak Jézussal, egyetlen vigaszukkal. A kezeim remegtek.

Rövid párbeszédes prédikációt tartottam. Olyan dolgokról beszéltek nekem, amelyekhez hasonlót semmiféle ünnepélyes beszédben nem lehet hallani. Egy idős asszony megkérdezte: "Ugye, ön az előjárója ezeknek a papoknak? Nahát, senor, ezerszer megköszönöm őket önnek. Hiszen ezek a jezsuita atyák azt hozták számunkra, amit a legjobban hiányolunk és amire a legnagyobb szükségünk van: a szentmisét." Egy fiatalember mindannyiunk előtt megvallotta: "Senor Padre, tudnia kell: nagyon hálások vagyunk, hogy ezek a papok megtanítottak minket még az ellenségeink szeretetére is. Egy héttel ezelőtt előkészítettem a kést, hogy megöljem egyik társamat, akit gyűlöltem. De miután meghallgattam a papunkat, aki az evangéliumot magyarázta, elmentem, fagyaltot vettem, és azt az ellenségemnek adtam." Végül egy félelmetes tekintetű, nagydarab ember így szólt hozzám: "Jöjjön a házámba, szeretnék önnek valamit mutatni". Tanácstalan voltam, elfogadjam-e a meghívást vagy sem. De az engem kísérő páter bízott: "Menjen nyugodtan vele, ezek igazi jó emberek. – Így elmentem a házába, egy félig szétesett konyhóba. Rozoga székre ültetett. Erről a helyről jól láthattam a lemenő napot. Az óriás így szólt hozzám: Nézze, milyen szép! Néhány percig hallgattunk. A nap eltűnt. Ekkor a férfi ismét megszólalt: Nem tudtam, hogyan köszönjem meg önnek mindazt, amit értünk tett. Semmit sem tudok adni, de arra gondoltam, a naplemente örömet fog szerezni önnek. Ugye, öröme telt benne? Jó éjszakát! Ezután kezet fogott velem.

Éppen le akartam térni erről az útról, amikor egy szegényesen öltözött asszony jött hozzám. Kezet csókolt, rám nézett, és megindult hangon így szólt: Páter, imádkozzon értem és a gyermekeimért! Ott voltam azon a szép misén, amelyet ön mondott. Most haza kell sietnem. Bár semmim sincs, amit a gyermekeimnek adhatnék. ... Kérem, imádkozzék az Úrhoz értem. Neki segítenie kell. És már el is tűnt, sietős léptekkel a konyhójába.

Igen, ezen a szentmisén sokat tanultam a szegényektől. Mennyire különböznek az ilyen találkozások azoktól a nagy fogadásoktól, melyeket a világ hatalmasságai adnak!

8. Az eukarisztikus ember – az új, a Krisztushoz hasonló ember

Mesélhetnék még sok más, az eukarisztiával kapcsolatos élményemről. Azonban nincs minderre elegendő időnk. Így csak az eddig mondottakat szeretném összefoglalni, megkísérelvén, hogy mindebből a magunk életére vonatkozó gyakorlati következtetéseket vonjuk le.

Mozgalmatok központi eszméje az "eukarisztikus ember" ideálja. Azaz olyan ember, aki az Atya terveit viszi végbe, miközben önmaga teljesen mások rendelkezésére áll, és szívét kivétel nélkül mindenki számára nyitva tartja, s így az egész világnak megnyílik. Ez az eukarisztikus ember, az új ember. Az az ember, aki Jézussal egy új világot akar felépíteni. A mai világban, annak fejlődésével és korlátjaival egyetemben akartok újak, vagyis a legmodernebbek lenni a modernek között. Csupán az a kérdés, ismerjük-e ennek az újjászületésnek a megkülönböztető jellemvonásait, és hűek maradunk-e ezekhez.

Ha azon mérjük le az "újjáalakulást", hogy miképpen öltözködünk, milyen hosszú a hajunk, a farmernadrágunk, milyen a gitárunk, milyenek a rock- vagy popénekescink, vagy esetleg mennyire használjuk a kábítószereket, s hogyan vesszük ki részünket a vitában és az erőszakban, akkor valóban nem vagyunk a "legújabb" ifjúság. Hogy mi az új, annak lényegét Szent Pál írja le. Szerinte a bűn rabszolgája a "régi" ember. Ide tartoznak azok is, akik megkeményedtek, és azok is, akik elveszítették az erkölcs iránti érzéküket; akik átengedték testüket, lelküket a rendetlenségnek, valamint azok is, akik rabjai az erkölcstelenség bármilyen formájának. Ezen kritériumok alapján nagyon sok az olyan fiatal, aki magát "modernnek" vagy "új" embernek tartja, s közben a legvésebbek közé tartozik.

Csak az lehet valóban új ember, akit Isten Jézus Krisztus példájára teremtett újjá "igazságosságban és szentségben" (Ef 4,23), vagy ahogy a görög szöveg még pontosabban mondja: "lélekben és érzületben".

A szeretetnek ez a teljessége nagy örömet szerez, és olyan lelki békét adományoz, amely a Szentlélek gyümölcse. Ezért ti legyetek a legvidámabb fiatalok, s éljeteK szívből fakadó nevetéssel, olyan örömmel, amelyről János apostol mondja, hogy azt "nem veheti el tőleteK senki" (Jn 16,22).

Az új embernek azok az ismertetőjegyei, amelyeket az első új ember, a názereti Jézus adott nekünk, az a Krisztus, aki Isten és ember egyszemélyben. Ő a magával ragadó barát, aki úgy tudott beszélni, hogy hallgatói felkiáltottak: "Még sohasem beszélt úgy ember, ahogy ez beszél" (Jn 7,46). Ez a barát magára vette értünk még a borzalmas kereszthalált is, de feltámadása után örökké él. Nemcsak az Atya jobbján az égben, hanem egészen közel mihozzánk, az eukarisztiában. Az oltáriszentség Krisztus teljes áldozatának sok értékes vonását tárja föl nekünk. Ezek irányítsák életeteket és újítsanak meg benneteket nap mint nap! Jézus az eukarisztiában táplálékunkká lesz: új táplálékká, mely minket a legnagyobb mértékben egyesít vele, és új erőt ad számunkra, hogy új világot tervezzünk és építsünk fel. Jézus Krisztus velünk marad a tabernákulumban, hűséges barátként tart velünk, aki bátorít és arra tanít, hogy új emberré váljunk, olyanná, mint amilyen ő is. Keressétek tehát a bizalmas együttlétet Krisztussal! Ismerjétek meg őt az eukarisztiában! Egy új világ útjain ő legyen a ti erőtök. Hiszen a keresztények nem lehetnek csupán önmaguk számára új emberek. Nekik az igazi modernség tanúivá, útmutatóivá, előhírnökeivé kell lenniök: annak a Krisztusnak a hírnökeivé, aki mindig modern és örökké új.

Mindazt tehát, amit mondani akarok nektek, egyetlen szóban össze lehet foglalni: Legyetek Krisztus barátai – igaz barátai! Ő minket barátaivá fogadott. Most rajtunk áll, hogy mi is barátunkká válasszuk őt; igaz s legjobb barátunkká. S hogy mindnyájan hozzá forduljunk, s vele eggyé váljunk, életünkben életét folytassuk, arra nincs rövidebb út, mint az eukarisztia!

Befejezésül rövid imát szeretnék mondani veletek és értetek: Uram, itt vannak előtted a fiúk és a lányok azon csoportjai, akik meghallották hívásodat: "Ha tökéletes akarsz lenni, add el amid van, az árát oszd szét a szegényeknek... Aztán gyere és kövess engem" (Mt 19,21). Hűségesek akarnak maradni hozzád. Követni akarnak téged, bárhová is mész. Készen állnak arra, hogy életüket neked adják.

Mondhatják, mint Ittai Dávidnak: "Amint igaz, hogy az Úr él, s amint igaz, hogy uram és királyom él: ahol uram és királyom lesz, ott lesz – akár él, akár hal – a szolgád is!" (2Sám 15,21)

Az eukarisztiának azok az igazi, az új világot építő emberei, akik követik az Urat, bármerre is megy. Azok, akik testével és vérével táplálkoznak, és így Krisztussá alakulnak át. Egyedül Krisztus képes arra, hogy a régi embert, akinek kőből van a szíve, új, mai emberré alakítsa át.

IV. IMÁDLAK NAGY ISTENSÉG

Az alábbi szentségimádási formák inkább csak indítást akarnak nyújtani arra, hogy milyen irányban haladhatunk, ha a zsinati megújulás szellemében kívánjuk elmélyíteni eukarisztikus hitünket és szeretetünket.

Egyik főszempont az, hogy a testté vált Szó színe előtt elmélkedjük át szavait, tanítását, életpéldáját. A tartalom és a forma irányítsa szívünket az eukarisztiában az Atyának magát értünk feláldozó Krisztusra.

A szentségimádásoknak, szentséglátogatásoknak tehát ugyanaz a célja, mint a szentmisének: bekapcsolódni Krisztus áldozatába, "Vele" és "Benne" magasztalni az Atyát és építeni közösségét, Egyházát.

A hála, dicséret, imádás és bűnbánat legalább annyi helyet kapjon a szentségimádásban, mint kéréseink. Ez utóbbiaknál pedig tartsuk szem előtt az egész Egyház s az emberiség nagy kérdéseit, problémáit.

A körülményeknek (résztevők kora, lelki képzettsége, liturgikus idők stb.) megfelelően kidomboríthatjuk egyik vagy másik pontot: több csendet iktathatunk be, a himnuszokat kiegészíthetjük vagy helyettesíthetjük a zsoltárokkal, több vagy kevesebb versszakot énekelhetünk, egybeilleszthetünk két vagy három elmélkedést.

Mindenképpen törekedjünk arra, hogy a részttevők átítatódjanak azoktól az igazságoktól, amelyek ugyan felmerülnek bennük a szentmise folyamán, de az általános liturgikus rend miatt nem jut idő elmélyítésükre vagy nem öltenek kifejezett formát.

SZENTSÉGIMÁDÁS

1. Az Úr megváltó szenvedésének emlékezete

Bevezető ének:

Üdvözlégy, Krisztusnak ... [Ho-zsanna (= H)
134; Éneklő Egyház (= ÉE162)]

Isten szeret bennünket ... [Daloljunk az
Úrnak! (DÚ 25)]

Paplelőimádkozó

Szentlélek Úristen, a szentmisében így imádkozunk: "Szenteld meg Szentlelked harmatával" adományainkat, az előkészített kenyeret és bort, hogy legyenek számunkra Urunk, Jézus Krisztus teste és vére. Most is kérjük kegyelmedet, alakítsd szívünket Krisztus szíve szerint. Világosítsd meg értelmünket, hogy egyre jobban felfoghassuk Jézus szeretetteljes jelenlétét az eukarisztikus kenyérben. Gyútsd lángra hitünket, hogy "felismerjük őt", mint az emmauszi tanítványok s mi is önátadó szeretetben éljünk. Add, hogy mindinkább megérthessük Jézus tetteit és szándékát, amelyekkel az utolsó vacsorán az eukarisztiát rendelte.

Első felolvasó

Ha mélyebben akarunk belátni az eukarisztia titkába, nem feledkezhetünk meg arról, hogy a zsidó nép húsvétkor ünnepelte szabadulását az egyiptomi szolgaságból. Az egyiptomi kivonulás központjában ott találjuk a húsvéti bárányt (Kiv. 12-14). Jézus ennek az estének emlékünnepeét választotta, hogy kihirdesse: Ő az igazi húsvéti bárány; saját teste és vére árán váltja meg az egész emberiséget a bűn rabszolgaságából. Az Isten Earányának lakomáján veszünk részt, amikor testét és vérért vesszük.

A történeteket Szent Pál így foglalta össze a korinthusi híveknek:

"Én ugyanis az Úrtól kaptam, amit közöltem is veletek: Urunk Jézus elárulásának éjszakáján fogta a kenyeret, hálát adott, megtörte, és így szólt: 'Vegyétek és egyétek, ez az én testem, amelyet értetek adok. Ezt tegyétek az én emlékezetemre.' Ugyanígy a vacsora

után fogta a kelyhet és így szólt: „Ez a kehely az újszövetség az én véremben. Ezt tegyétek, valahányszor isztok belőle, az én emlékezetemre” (1Kor 11,23-25).

(Rövid csend)

Második felolvasó

"Az Úrtól kaptam, amit közöltem veletek." A korintusiak tehát már ismerték az Úr parancsát. Szent Pál csak megismétli, amit előbb elmondott nekik. Még két évtized sem telt el, s az eukarisztiát már ünnepelték messze Jeruzsálemtől is. Közvetlenül tudatta Jézus Szent Pállal, hogy mit is rendelt el az utolsó vacsorán, vagy a többi apostolon, tanítványon keresztül ismerte meg ezt a titkot a damaszkuszi úton megtért Saul? A lényeges mindenképpen az, hogy végső soron Jézus rendelkezett, s végeredményben ma is ő hozza tudomásunkra, hogy mit kíván tőlünk.

"Elárulásának éjszakáján..." Azon az éjszakán ölték le a húsvéti bárányt. A zsidók számára az emlékezés nem pusztá visszagondolás volt. Átélték, hogy mit is cselekedett az Atya értük, amikor kiszabadította őket az egyiptomi fogságból. Ezért nekik is teljes szívvel Istenhez kellett fordulniuk: szakítani a bűnnel s Isten iránti engedelmségben élni.

Jézus, az új húsvéti bárány. Ezért imádkozzuk minden szentmisében az áldozás előtt: Íme az Isten Báránya, íme, aki elveszi a világ bűneit. Azt az éjszakát választotta, hogy saját vérével pecsételje meg: Isten híj szövetségéhez, s ha nekünk nehezünkre esne a megtérés útját követni, akkor emlékezzünk arra, hogy most már az új Bárány testével és vérével erősíthetjük magunkat. Az ő szeretete minden akadályt legyőz. Bár tudta, hogy azon az éjszakán életére törnek, nem menekült el, hanem híj maradt, hogy beteljesedhessék rajta az Atya akarata.

"Vegyétek és egyétek, ez az én testem, amelyet értetek adok." A húsvéti bárány elköltéséhez kovásztalan kenyeret fogyasztottak. Ezt a kenyeret vette Urunk kezébe. Lisztből készült, de jelképezte azt is, hogy itt valami egészen új, "kovásztalan" kezdetről van szó: saját testét és véréj adja értünk! Ételj s italt választ áldozata megjelenítésére, hogy részesedhessünk benne. Így az ünnepén való részvétel szá-

munkra sem pusztá visszaemlékezés, hanem átélés, találkozás vele és az Atyával.

Tudtad, Urunk, Atyád úgy szerette a világot, hogy "egyszülött Fiát oda adta, hogy aki hisz benne(d), az el ne vesszen, hanem örökké éljen" (Jn 3,16). Te pedig kijelentetted: "Az én eledelem, hogy annak akaratát teljesítsem, aki küldött, s elvégezzem, amit rám bízott" (Jn 4,34). A világba lépve tehát azt mondottad: "Áldozatot és ajándékot nem kívántál, de emberi testet alkottál nekem. Nem kedves előttem az engesztelő égőáldozat. Ezért így szóltam: Nézd, megyek, Istenem, hogy teljesítsem akaratodat..." (Zsid 10,5-7). Engedetlenségünkkel, bűneinkkel fordultunk el Atyádtól, te a végsőig menő, a halált is vállaló engedelmességgel adtad értünk a kereszten testedet, véredet, mindenedet. Ezt az engedelmes testet és vért nyújtod nekünk az utolsó vacsorán. Megrendült szívvel mondhatom tehát: Te vagy, Uram, "aki szeretett és föláldozta magát értem" (Gal 2,20).

(Rövid csend)

"Ezt tegyétek az én emlékezetemre." Krisztus számára is az emlékezés megcselekvés, megjelenítés. Örök szeretettel szerette Atyját s minket is. Egyetlen áldozattá teszi tehát önmagát, hogy ezzel tökéletessé tehesse a megszentelteket (vö. Zsid 10,14). Ezért ugyanaz Jézus önátadása az utolsó vacsorán, a kereszten és oltárainkon. Itt csak annyiban "újszerű", hogy mi, emberek újra és újra bekapcsolódhatunk szeretetének áramkörébe s vele együtt ajánlhatjuk fel őt magát, de magunkat is "sokakért", a világért. Krisztus testét és vérét nyújtja, hogy mi is engedelmesek legyünk a szerető Atyának – egész a halálig.

Mondhatom tehát, hogy részt vettem az eukarisztián, ha nem egyesültem az engedelmes Jézussal? Megültem-e emlékezetét, ha tudatosan más szándékok és felfogások vezetnek, mint amelyeket ő vallott szavaival és életáldozatával? Ünnepelem-e halálát és feltámadását, ha nem törődöm avval, vajon életemet akarata szerint irányítom-e vagy sem? – Szinte hallom, Uram, szavaidat: "Miért mondjátok nekem: Uram, Uram, ha nem teszitek meg amit mondok?" (Lk 6,45)

(Csend elmélkedésre)

Pap/előimádkozó

Szent Péter apostol levelében olvassuk: "Hisz tudjátok, hogy nem veszendő ezüstön vagy aranyon szabadultatok ki az atyáitoktól rátok hagyományozott értéktelen életmódból, hanem Krisztusnak, a hibátlan és egészen tiszta báránynak drága vére árán. Előre, már a világ teremtese előtt kiválasztatott, de csak az utolsó időkben jelent meg, miattatok. Általa hisztek Istenben, aki feltámasztotta őt a halottak közül, és megdicsőítette, hogy higgyetek és reméljete Istenben" (1Pt 1,18-21).

Dicsérjük és áldjuk az Isten Bárányát a húsvéti zsoltosima himnuszával:

Elköltve báránycsordánk,
felöltve hófehér ruhánk,
a Vörös -tengert szelve át,
magasztaljuk Krisztus Királyt.

Kereszt oltárán halni tért,
szentséges teste ételét
s a rózsapiros drága vért
ízelve, éljünk Istenért.

Nem bántott húsvét éjszaka
az Úr öldöklő anyala.
Szabaddá lettünk: elbukott
a szörnyű Fáraó hada.

Húsvétunk Krisztus maga lett,
ki testben értünk szenvedett,
bárány, kovásztalan kenyér,
ki vétkeink váltsága lett.

Valóban méltó áldozat,
mely megtöri a poklokat,
kiváltja mind a foglyokat
s az égben újra helyet ad.

A sírból Krisztus visszatér,
halálon győztes: újra él.
A zsarnokot megkötözi,
kitárja mennyek ajtaját.

Szívünket, Jézus, töltsé be,
a húsvét boldog öröme:
kiket kegyelmed újrászült,
győzelmeidben részesítsd.

Jézus, dicsőség teneked:
halált legyőzve tündökölsz,
s Atyádnak és a Léleknek
meg nem szűnő időkön át. Ámen.

(Farkasfalvy Dénes fordítása)

Pap/előimádkozó

(Válaszként feleljük: Bűneinket, mulasztásainkat
bocsásd meg, Urunk!)

Urunk, Jézus Krisztus, az Isten Báránya, aki
önmagadat adod nekünk a szentáldozásban.

Urunk, Jézus Krisztus, szinte mindenütt a világon
megjelenítéd megváltó szenvedésedet a kenyér
és bor színe alatt s hívsz, hogy vegyük testedet
és véredet. Az emberek milliárdjai azonban
tudomást sem vesznek határtalan
szeretetedről.

Urunk, Jézus Krisztus, legtöbbször minket,
híveidet sem rendít meg eukarisztikus
áldozatod fenséges titka. A legcsekélyebb
kifogást is felhasználjuk, hogy távol maradjunk
az ünneptől, ahol megtöröd az élet kenyerét és
ontod a bűnöket lemosó vért.

Urunk, Jézus Krisztus, még ha részt is vettünk
ünnepeden, napközben már alig figyelünk
arra, hogy lélekben, gondolatinkban és
vágyainkban egyesülve maradjunk veled, s
mégkevésbé arra, hogy a tőlünk alig pár
percre eső templomban emlékezzünk önátadó
szeretetedre.

Urunk, Jézus Krisztus, mindenekelőtt nem azért adtad nekünk testedet és véredet, hogy megnyugodva imádjunk, hanem azért, hogy merjünk engedelmesek lenni, amint te voltál Atyáddal szemben. Milyen gyakran a "könnyebbet" választjuk.

Urunk, Jézus Krisztus, őszinte imádásod elsősorban azt kívánja, hogy magunkévá tegyük azokat az érzelmeket, amelyek a te szívedet töltötték be Atyád és az emberiség iránt.

Urunk, Jézus Krisztus, mennyire tévedünk, amikor "nagyok" akarunk lenni a világ szemében, ahelyett, hogy a szeretet szolgáiként kövessük példádat.

(Harmadik felolvasó: Hogy minél inkább a halálig engedelmes Krisztus lelkülete töltse be életünket, elmádkozhatjuk a 118. zsoltár első 16 versét.)

Pap/előimádkozó

Uram, Jézus Krisztus, szívem keres, és kész követni életpéldádat, amelyet az eukarisztián keresztül is kinyilvánítasz. Ugyanakkor azonban fél attól, hogy teljesen átadja magát neked, csak benned bízzék. Félek, hogy túl sokat követelhetsz tőlem, s így elveszthetek egyes dolgokat, amikhez ragaszkodom. Ezért rettegek attól, hogy fenntartás nélkül merjelek követni. Uram, add, hogy beléd vetett bizalmam egyre nagyobb, félelmem és aggodalmam pedig egyre kisebb legyen. Add, hogy nyílt lélekkel vegyek részt eukarisztikus áldozatodban. Mert te vagy az út, a fény és az igazság. Ámen.

2. "E kenyeret eszitek és e kehelyből isztok"

Bevezető ének:

Krisztus teste ... (H 118; ÉE 116)

Uram, mily nagy öröm ... (DÚ 17)

Pap/lelőimádkozó

A szentáldozás előtt hittel valljuk: "Boldogok, akiket meghív lakomájára Jézus, az isteni Bárány." Kérjük a Szentlelket, egyre tudatosabban járja át ez a boldogság egész életünket. Főként pedig azért könyörögjünk ebben az órában, hogy soha meg ne feledkezzünk a szentáldozásban kapott végtelen ajándékról. Mindennapi munkánkban és szenvedéseinkben legyen éltető kenyerünk és ittasító borunk, forrasszon össze Krisztussal és minden testvérével.

Első felolvasó

Szemünk még az átváltoztatás után is kenyeret és bort lát az oltáron. Nyelvünk s torkunk is ezt ízleli, amikor részesedik a szent áldozatban. Hitünk azonban biztosít: mérhetetlenül több van itt jelen; a magát értünk adó Krisztus hív meg az ő lakomájára. Az örök Ige, aki mindvégig szerette övéit (Jn 13,1), rendkívüli utat és módot talált, hogy bekapcsolódhassunk életébe. Ugyanakkor, amikor kifejezzük hálánkat ezért a csodálatos adományért, mélyítsük el magunkban a szentáldozás titkának néhány pontját. Imánk és elmélkedésünk vezérfonalát alkossák Szent Pálnak a korintusi hívekhez írt emlékeztető szavai:

"Valahányszor ugyanis e kenyeret eszitek és e kehelyből isztok, az Úr halálát hirdetitek, amíg el nem jön" (1Kor 11,26).

(Rövid csend)

Második felolvasó

"E kenyeret ... e kehelyből". Aki nem tudja, milyen kenyér és milyen bor van az oltáron, nem vesz észre rajta semmi különbséget. Jézus eljárásával szemléltetni akarta, hogy Isten lényegesen más, mint mi, a mi világunk: teljesen láthatatlan, jóllehet valami módon mégis megtapasztható. Bár közvetlenül nem érzékelhetjük, jelenlétéről ésszerűen megbizonyosodhatunk. Az eukarisztiában sem láthatjuk Jézust; hatalma és

szeretetteljes szava azonban kezeskedik arról, hogy megszűnt a kenyér s bor lényege, és már ő maga van jelen. "Test már a kenyér, s a bor igaz vér" – énekeljük csodálkozó, de hívő szívvel.

Sokan és sokszor ámultak el azon, hogy Jézus ételül s italul adta magát. S valóban, kinek juthatott volna még eszébe is, hogy a kenyér és bor színében önmagát ajándékozta szeretteinek, hacsak nem a mindenható, felülmúlhatatlanul találékony szeretetnek. "Hittel áldunk és imádunk, bár az elme föl nem ér".

Ha aranyat, ezüstöt vagy milliókat kínálnának nekünk, bizonyára rohannánk, hogy le ne maradjunk. – Urunk Jézus, ebben a kenyérben s ebben a borban teljes valódat, istenségedet és emberségedet nyújtod. Add, hogy ne vonakodjunk elfogadni isteni szereteted ajándékát.

"Az Úr halálát hirdetitek, amíg el nem jön." De eljöhet az, akinek halálát hirdetjük, aki meghalt? Szent Pál két ellentétesnek látszó tényt állít elénk. Egyrészt az értünk meghalt Jézus áldozatában veszünk részt. Emberi természetünk kitörölhetetlen igénye, hogy amikor Isten színe elé járulunk, áldozatot mutassunk be neki. Evvel ismerjük el, hogy minden az övé, mindennek fölött szeretjük őt, s készek vagyunk mindent s maradéktalanul visszaadni neki. Ha azonban gyökeresen próbálnánk végrehajtani ezt az igényt, embertelen pusztítást követhetnénk el: feláldoznánk szeretteinket, megsemmisíthetnénk az életet, a földet.

Jézus isteni módot talált, hogy eleget tegyen ennek az alapvető igénynek, s mégis a szereteté legyen az utolsó szó. Ő maga lett az áldozat azáltal, hogy engedelmeskedett a halálig, mégpedig a kereszthalálig. Ő maga az igazi áldozati Bárány. Áldozati lakomájára vagyunk hivatalosak, hogy vele együtt mi is teljesen Istennek adhassuk magunkat. Testével s vérével táplál, hogy képesek legyünk mindazt feláldozni, ami eltávolít az Atyától: bűnös hajlamainkat, szenvedélyeinket, önzésünket. Önmagához kapcsol, hogy merjük átlépni az új élet kapuját, a halált is. Eukarisztikus áldozatában emlékeztet, hogy a halál nem lehet csak rossz, hiszen ő maga, az Isten Fia vállalta magára ezt a lépést. Ezzel elvette a halál fullánkját, s így valóban

boldogok azok, akik e kenyér és bor vétele által az ő megváltó halálát hirdetik.

Érzékeink, testünk talán megremeg, amikor tudatosítani igyekszünk ezt a halálosan komoly és egyúttal boldogító titkot. De nem egyedül, hanem testével és vérével erősítve indulunk a vele való végső találkozásra. Jézus tudta, hogy csak vele egyesülve leszünk képesek igent mondani az Istent megillető teljes önátadásra, engedelmességre.

Szent Pál szavai azonban azt is tanítják, hogy valóban egyesülhetünk Jézussal, mert ő ismét el fog jönni. A halál nem uralkodott fölötte, "s most az Isten trónjának jobbján ül" (Zsid 12,2). Ezért kiáltjuk mi is az eukarisztikus áldozat csúcspontján: "Halálokat hirdetjük, Urunk, és hittel valljuk feltámadásodat, amíg el nem jössz."

Az értünk feláldozott, de feltámadott Krisztus von tehát magához a szentáldozásban. Nemcsak él, hanem éltet minket, hogy evilági életünkben ne feledkezzünk meg arról a dimenzióról, amelyben ő már benne van, s ahova minket is vár.

Hogyan fogadom én a szentáldozásban az önmagát ajándékozó Urat? A legbensőbb és legcsodálatosabb egyesülés pillanatában nem feledkezem meg arról, hogy megkérdem: Mi is a szándékom, Uram, azzal, hogy a kenyér s bor színében nyújtod nekünk magadat, minden nap, – ha kell, minden részen a világnak, s mindenkinek, aki igaz hittel közeledik feléd? Valóban feléd fordulok-e, hogy magamra öltsem vonásaidat? Meglátszik ez életemen? Mit kívánsz tőlem, hogy napközben se feledkezzem meg erről a végtelen ajándékról?

(Elmélkedő csend)

Harmadik felolvasó

Fejezzük ki hitünket és hálánkat az Úr Jézusnak, hogy szentáldozásban a kenyér és bor színe alatt testét és vérének vehetjük magunkhoz, Aquinói Szent Tamás himnuszával, amelyet úrnapján imádkoztat az Egyház a zsolozsmában. (Változatát lásd EE 155)

Áldva zegje hangos ének
szent test tikát, drága vért,
mit gyümölcse szűzi méhnek
egész világ áráként,
nagy királya minden népnek,
ontott minden nemzetért.

Nekünk küldték, nekünk szülték,
tisztá szűznek gyermeke,
földi lelkek termőföldjét
igét vetve szórta be,
embersorban töltött létét
csodás módon zárva le.

Asztalt ülve, egybegyűlve
s tartva végső vacsorát,
lakomáján teljesítve
minden törvényt és szabályt,
adta tizenkét kézbe
önkezelével önmagát.

Ige test lett s igéjére
kenyér testté lényegül,
borként csordul Krisztus vére
s bár az érzék kimerül
az őszinte szív vezére,
a hit érti egyedül.

Most tehát e nagy Szentséget
áldja hálás hódolat,
hol új vallás erejének
régí törvény helyet ad,
s bár az érzék célt nem érhet
a hit diadalt arat.

Az Atyának s Gyermekeinek
ujjongás és tisztelet,
hódolat és hálaének
himnuszai zengjenek,
s mondjunk kettőjük Lelkének
egyenlő dicséretet. Ámen.
(Farkasfalvy D. fordítása)

Pap/előimádkozó

Jézus a kenyér és bor színét választotta keresztdozatának megjelenítésére, mert ki óhajtotta fejezni, hogy be akar kapcsolni minket áldozatába. Amint az étel s ital átjárja s megújítja szervezetünket, úgy kíván ő is éltetni s táplálni, hogy isteni életet éljünk, bár a földön járunk, dolgozunk és küszködünk. Mondjuk tehát: Dicsérünk és áldunk!

Urunk, Jézus Krisztus, aki szeretetáldozatodban részesítesz minket a szentáldozáskor.

Urunk, Jézus Krisztus, az eukarisztiában testeddel és véreddel táplálsz bennünket.

Urunk, Jézus Krisztus, aki anyagi színeket választottál ki, hogy emlékeztess: nem vagy messze tőlünk, hanem benned élünk, vagyunk és mozgunk.

Urunk, Jézus Krisztus, újra és újra önmagadat ajándékozod nekünk, hogy el ne csüggedjünk, míg végleg nem találkozunk veled.

Urunk, Jézus Krisztus, az egész teremtett világ nevében.

Urunk, Jézus Krisztus, azok helyett is, akik nem akarnak részesedni áldozatodban, vagy meg akarnak gyalázni a kenyér és bor színe alatt.

(Rövid csend)

A Királyok első könyvében olvassuk: Illés "ott-hagyta szolgáját, maga pedig behúzódott ... egy napi járásnyira a pusztába. Amikor odaért, leült egy borókabokor alá és a halálát kívánta. Azt mondotta: „Most már elég, Uram! Vedd magadhoz lelkemet. Én sem vagyok külön atyáimnál.” Ezzel lefeküdt és elaludt. Egyszer csak angyal érintette meg és így szólt: „Kelj föl és egyél!” Ahogy odapilantott, lám, a fejénél

egy sült cipó meg egy korsó víz volt. Evett is, ivott is, de azután újra lefeküdt aludni. Ám az Úr angyala másodszor is megjelent, megérintette és azt mondta: 'Kelj föl és egyél! Különben túl hosszú lesz neked az út.' Fölkelt, evett, ivott, aztán negyven nap és negyven éjjel vándorolt ennek az ételnek az erejéből, egészen az Isten hegyéig, a Hórebig" (1Kir 19,4-8).

Ilyenek vagyunk mi is, Urunk, s ilyen vagy Te, hozzánk. Néha megundorodunk az étlettől, belevetjük magunkat a magányosságba vagy felejtkezni akaró túlekedésbe. Nem vesszük észre, hogy mellettünk van ételed s italod, amelynek segítő erejéből az egész élet "negyven napján" vándorolhatunk feléd, míg célba nem érünk. Néha újból lefekszünk, ellanyhulunk, jóllehet már vettük testedet és ittuk véredet.

(Rövid csend)

(Elimádkozhatjuk a 8. vagy a 112. zsoltárt.)

Pap/előimádkozó

Add, Urunk Jézus Krisztus, hogy ne lankadjunk el szolgálatodban. Erőd és bátorságod töltse el szívünket, növelje szeretetünket irántad és az emberek szolgálatában. Egyengesd utunkat oltárodhoz, ahol az erősek kenyerét nyújtod nekünk. Az eukarisztikus ételnek és itálnak erejében vezess el oda, ahol Atyáddal és a Szentlélekkel élsz és uralkodol mindörökkön örökké. Ámen.

3. Életünk kenyere

Bevezető ének:

Zálogát adtad, ó Jézus, örök szeretetted-
nek... (H 142; EE 168)

Az Úr hű barát ... (DÚ 80)

Pap/előimádkozó

Kenyeret adtál nekik a mennyből. Minden gyönyörűséggel teljeset! – Így köszönti az Egyház az oltáriszentséget, így emlékeztet arra, hogy az eukarisztia éltető kenyér és erősítő ital.

Öntsd szívünkbe kegyelmedet, Szentlélek Úristen, hogy mindjobban értékeljük az Úr Jézus ajándékát, aki az utolsó vacsorán felszólított, hogy vegyük és együk az ő testét, és igyuk az ő véréét.

Legyen minden szentáldozás és szentségimádás igazi részesedés – bár különböző fokon – Jézus önátadó szeretetében. Ámen.

Első felolvasó

Jézus tanítása és életpéldája páratlan az emberiség történelmében; fenséges, felemelő, megrendítően elkötelező. Sokan azonban saját mércéjük szerint értékelik azt, amit cselekedett, s mivel nem illik bele elképzeléseikbe, visszautasítják. A tanítványok közül is egyesek kemény beszédnek tartották az Úrnak az élet kenyeréről mondott szavait (vö. Jn 6,60-69). Megbotránkoztak rajta, mondja Szent János evangéliuma, s visszahúzódtak. Mi Simon Péterrel feleljük: "Uram, kihez mennénk? Tiéd az örök életet adó tanítás. Mi hittünk és tudjuk, hogy te vagy az Isten Szentje" (Jn 6,60-69). Nyílt és készséges lélekkel hallgassuk tehát, hogyan magyarázza meg Jézus, hogy ő az élő kenyér, amit az eukarisztiában magunkhoz vehetünk.

"Én vagyok az élet kenyere. Atyáitok mannat ettek a pusztában, mégis meghaltak. Ez a mennyből alászállott kenyér; aki ebből eszik, nem hal meg. Én vagyok a mennyből alászállott élő kenyér. Aki e kenyérből eszik, nem hal meg. A kenyér, amelyet adok a világ életéért. Erre vita támadt a zsidók közt: 'Hogy adhatja ez a testét eledelül?' Jézus ezt mondta rá: 'Bizony, bizony, mondom nektek: ha nem eszitek az Emberfia testét és nem isszátok a véréét, nem lesz élet bennetek. De aki eszi az én testemet és issza az én

véremet, annak örök élete van, s föltámasztom az utolsó napon. A testem ugyanis valóságos étel, a vérem valóságos ital. Aki eszi az én testemet és issza az én véremet, az bennem marad, én meg benne. Engem az élő Atya küldött, s általa élek. Így az is élni fog általam, aki engem eszik. Ez a mennyből alászállott kenyér nem olyan, mint az, amelyet atyáitok ették és meghaltak. Aki ezt a kenyeret eszi, az örökké él.'

Ezeket mondta, amikor Kafarnaumban, a zsinagógában tanított" (Jn 6,48-59).

(Rövid csend)

Második felolvasó

"Én vagyok a mennyből alászállott élő kenyér." Valamiképpen mindaz, ami életünket táplálja és erősíti, az Isten adománya, vagyis a mennyből ered. A manna, amit a zsidók kaptak a pusztában, már sajátos értelemben is a mennyből szállt alá, mivel váratlanul és bőségesen állt rendelkezésre. Amikor Jézus magát nevezi az égből alászállott kenyérnek, mindezeket fölülmúló s egészen eredeti értelmet tulajdonít szavainak.

Élő mennyei kenyér, mivel az élő mennyei Atya küldte. Ezért ő maga is az élet közvetlen forrása. Ez az életforrás számunkra is hozzáférhető lesz, mivel saját magával, testével és vérével kenyérként s borként táplál, éltet. Mennyei kenyér, mert, földi szükségleteinken túl, kielégíti legemberibb s legmélyebb igényeinket a rendíthetetlen béke, a teljes igazságosság és az örök szeretet után: Istennel kapcsol egybe, és benne teremti meg a lehetőséget arra is, hogy tartós és bensőséges viszonyban élhessünk embertestvéreinkkel. Mint isteni, élő kenyér a világ kovászává teszi azokat, akik vele táplálkoznak. Jézus az Atyától kapott isteni életet nemcsak tanításával és jelekkel, hanem teste és vére odaadása által továbbítja a világnak.

"Aki e kenyérből eszik, örökké él." Az emberi szív kiolthatatlan szomjazása a halhatatlanság után nem vágyalom. Aki Krisztus testét és vérért veszi magához, az engedi, hogy az Úr egy halhatatlan test és lélek csíráját ültesse el benne. A keresztség az első lépés ebben az egyesülésben, s az eukarisztikus áldozati lakomában való részvétel a csúcspont.

A tömeg földi kenyeret kért s kér ma is Jézustól. Kenyérszaporításával igazolta, hogy ezt is megadhatja, s a szükségnek megfelelően meg is adja. De küldetése lényege nem erre a szintre szorítkozik. Azért jött, hogy emlékeztessen az örök életre. Ennek elnyerését akarja lehetővé tenni azáltal, hogy saját magát, testét és véréát adja nekünk az eukarisztiában.

"A kenyér, amelyet adok, a testem a világ életéért." Jézus életáldozatát a kereszten vitte végbe. De ugyan-
ezt megjeleníti oltárainkon. Ezt tanítja az ősegház gyakorlata, amely Krisztus szavaira s az első keresz-
tények kenyértörésére támaszkodik. Egy s ugyanaz a test a kereszten és oltárainkon; egy s ugyanaz, amellyel feltámadt, hogy mindannyiunknak adhassa magát. A világ életéért adatott: rajtunk is áll, hogy minden ember számára kiosztassék. Krisztus testét s véréát magunkhoz véve részesülünk küldetésében is: életünket adni a világért, testvéreinkért.

Az eukarisztikus áldozatban való részvételem az örök élet távlatait nyitja meg számomra; vagy csak evilági szintre szorítkoznak kéréseim, amikor találkozom Jézussal? Valóban ő életem kenyere? Vele együtt adom életemet a világért, testvéreimért?

(Elmélkedő csend)

Első felolvasó

Hálánkat, hódolatunkat fejezzük ki az úrnapi mise himnuszának első részével.

(Éneklésre alkalmas változatát lásd EE 577 és 578)

Dicsérd, Sion, Üdvözítőd: jó Pásztorod, hű segítő
áldja hangos éneked!

Himnuszt mondj egész szíveddel, szóddal úgysem ér-
heted el, méltón nem dicsérheted.

Nagy dologról szól az ének: az élet élő kútfejének, a
Kenyérnek hódolunk.

Estelén a búcsútornak a tizenkét apostolnak, mit ki-
osztott Krisztusunk.

Hangosan hát fönnesengjen, ujjongjon és égre cseng-
jen zengő lelkünk hangja ma!

Mert mit ajkunk most magasztal: amaz ünnep, amaz
asztal, amaz első lakoma.

Ott új húsvét napja támad: új kötése új Királynak; régi húsvét bételtett.

Új világtól fut az óság, árnyat oszlat új valóság, fényesség úz éjfelet.

S amit ott tett önkezével, emlékre nyílt ígével hagyta Krisztus végzenünk.

Szent ígéktől megszoktatva, üdvösséges áldozatra, kenyeret s bort szentelünk.

Ágazatja szent hitünknek: testté-vérré lényegülnek, kenyér s bor mi volt előbb.

Régi rend itt újnak enged, szárnya lankad észnek, szemnek: élő hitből végy erőt!

Pap/előimádkozó

Kérjük az eukarisztikus Jézust, hogy minden szentáldozással és szentségimádással növekedjék bennünk életadó ereje. Legyen ő életünk kenyere. (Válasz: Erősíts minket az élet kenyerével.)

Urunk, Jézus Krisztus, az égből szállott kenyér.

Urunk, Jézus Krisztus, aki a kereszten feláldoztad s az utolsó vacsorán értünk adtad magadat.

Urunk, Jézus Krisztus, aki hozzád jön, többé nem fog éhezni, s aki benned hisz, többé nem fog szomjazni.

Urunk, Jézus Krisztus, hogy ne csüggedjünk a hozzád vezető úton.

Urunk, Jézus Krisztus, hogy a földi kenyér, ital és jólét kísértéseinek ellenállhassunk.

Urunk, Jézus Krisztus, hogy a világ kovásza lehessünk.

Második felolvasó

Az eukarisztiában kapott kegyelmekért dicsőítsük az Urat az úrnapi himnusz második felével:

Színében bor és kenyérnek (jel csak ez, de más a lényeg) drága nagy jók rejlenek.

Vér bár a bor, test az étel, egy a Krisztus, semmi kétség. Két szín őt nem osztja meg.

Aki veszi, meg nem osztja, meg nem töri, nem szakasztja; mindenképpen épen veszik.

Veszi egy és ezek veszik, s mind egyenlőn kapja részit; mégis: nem fogyatkozik.

Veszi jó és veszi vétkes, ám gyümölcse vajmi kétes: élet vagy elkárhozás.

Rosznak átok, üdv a jóknak; lásd, az együtt áldozóknak végük milyen szörnyű más.

S ha megtört az áldozatban, kétség, tudd meg, nincsen abban: Úgy van ott minden darabban, mint a teljes szín alatt.

Őt törés nem törheté meg: csak a jelnek, köntösének színe tört meg, ám a lényeg változatlan maradt.

Ímhol angyaloknak étke, vándorutunk erőssége, édes fiak vendégsége: rút ebeknek el ne ved!

Ósi manna ezt mutatja, ezt Izsáknak áldozatja, bárány vére csordulatja: képben írja régen ezt.

Kegyes pásztor, igaz étek, édes Jézus, kérünk téged, te legeltesd, véd a népet, te mutasd meg kegyességed fönn az élők közepett.

Mindenható fejedelmünk, étkünk, éltetőnk, szerelmünk, engedj asztalodra lelnünk, testvérül engeddd ölelnünk odafönn a szenteket!

(Ha az egész himnusz egyvégben imádkoztuk el, elmondhatjuk a 145. zsoltárt.)

Pap/előimádkozó

Urunk, Jézus Krisztus, szemünk csak kenyeret és bort lát, de hitünk vallja: te vagy jelen az eukarisztikus színekben. Veled életünk is átváltozhat, ha őszinte és szilárd hittel engedjük, hogy a szentáldozásban szívünk teljesen a tiéd legyen. Kérjük, a mennyei kenyér úgy járja át egész mivoltunkat, hogy ereje kihasson mindennapi életünkre, embertársainkhoz való viszonyunkra. Téged illet minden dicsőség és imádat, most és mindörökké. Ámen.

4. Egyek Krisztusban

Bevezető ének:

Jézus Szíve, legtisztább szív ... (H 155; ÉE 133)

Küld az isteni szó ... (DÚ 5)

Pap/előimádkozó

"Engedd, hogy mi, akik Fiadnak testét és vérért magunkhoz vesszük, Szent Lelkével eltelve egy test-egy lélek lehessünk Krisztusban." Ezt a kegyelmet kérjük, mennyei Atyánktól a szentmisében s ezért imádkozunk most is. Jézus is ezért könyörgött, amikor azt mondta: "Legyenek mindnyájan egy. Amint te, Atyám bennem vagy s én benned, úgy legyenek ők is bennünk, hogy így elhiggye a világ, hogy te küldtél engem" (Jn 17,21).

Egy testtel táplál minket az Úr Jézus, egy vérrel itat. Tehát valóban testvérek vagyunk. Hol állunk azonban a gyakorlatban?

Szentlélek Úristen, világosítsd meg szívünket, erősítsd meg akaratomat, hogy legalább egy lépéssel közelebb juthassunk ehhez az egységhez, amiért Krisztus életét adta, s aminek gyümölcseit az eukarisztiában kaphatjuk meg.

(Rövid csend)

Első felolvasó

Szent Pál azért írta meg levelét a korintusiakhoz, mert több kérdésben bizonytalanság és zavar jelentkezett a közösség életében. Egyik visszásság éppen az eukarisztia ünneplésére vonatkozott. Megoszlottak Krisztus oltára körül, ahol egységüket kellett volna ápolniuk. Hallgassuk meg, mit ír az apostol.

"A következő intézkedéssel kapcsolatban nem dicsérlek meg titeket, mivel összejövetelek nem javatokra, hanem károtokra szolgál. Először is azt hallom, hogy amikor közösségbe gyűltök, szakadás mutatkozik köztetek, s ezt részben el is hiszem. ... Amikor ugyanis egybegyűltök, már nem az Úr vacsoráját eszitek, hiszen étkezéskor ki-ki a saját vacsoráját veszi elő, hogy elfogyassza, s az egyik éhen marad, a másik pedig dőzsöl. Nincs otthonotok evésre-ivásra? Vagy megvetitek Isten egyházát, és megszégyenítek a szegényeket? Mit mondjak nektek?

Dicsérjelek? Ezért nem dicsérlek benneteket. ... Valahányszor ugyanis e kenyeret eszitek és e kehelyből isztok, az Úr halálát hirdetitek, amíg el nem jön. Ezért, aki méltatlanul eszi a kenyeret vagy issza az Úr kelyhét, az Úr teste és vére ellen vét. Tehát vizsgálja meg magát mindenki, s csak úgy egyék a kenyérből és igyék a kehelyből, mert aki csak eszik és iszik anélkül, hogy megkülönböztetné az (Úr) testét, saját ítéletét eszi és issza. Ezért sokan gyengék és betegek közületek, többen pedig meghaltak. Ha megítélnénk magunkat, nem vonnánk magunkra ítéletet. Ha azonban az Úr ítél meg bennünket, az fenytésünkre szolgál, hogy ezzel a világgal együtt el ne kárhozzunk. Ezért testvéreim, ha étkezésre gyülekeztek, várjátok meg egymást. Aki éhes, egyék otthon, hogy ne ítéletre gyűljetek össze. A többit majd megérkezésem után rendezem el" (1Kor 11,17-18;20-22;26-34).

(Rövid csend)

Második felolvasó

"Először is azt hallom, hogy szakadás mutatkozik köztetek." – Bár rendszeresen egybegyűlt a korintusi közösség az eukarisztiára, messze volt a Krisztustól kívánt egységtől. Pártoskodás uralkodott közöttük. Volt aki Péter, Kéfas követőjének vallotta magát, a másik Pálénak, a harmadik pedig Apollóra hivatkozott. Megfeledkeztek, hogy Jézus Krisztus az egyetlen megváltójuk és uruk (vö. 1Kor 3).

Szakadás mutatkozott azonban magának az eukarisztiának ünneplésénél is. A zsidó pászkához hasonlóan az első tanítványok igazi vacsora keretében törték meg a kenyeret és itták az Úr borát. Ide furakodott be a vetélkedés szelleme: a gazdagok hivalkodtak avval, amit hoztak, a szegények irigykedtek; egyesek dőzsöltek, mások éhen maradtak. Megfeledkeztek arról, hogy mindannyian Krisztus ingyenes meghívottai. "Nincs többé zsidó vagy görög, rabszolga vagy szabad, férfi vagy nő, mert mindannyian egygé lettetek Krisztus Jézusban" (Gal 3,38). Egyedül Isten irgalmából, nem pedig saját érdemeik miatt válhattak kereszténnyé s járulhattak az Úr asztalához.

Az ősegyház hamarosan teljesen mellőzte a szokásos vacsorát az eukarisztia ünneplésekor. Ma is egyedül az Úr testét és vérét vesszük a szentmisében, rá irányítjuk minden figyelmünket. Megszűnt ezzel a szakadás azok között, akik halálát és feltámadását ünneplik? Sajnos a tények mást mutatnak. Nem az egyik

legsúlyosabb botrány a világ számára, hogy a keresztények felekezetekre oszlottak? S mennyi harag, lebecsülés, mellőzés és figyelmetlenség a másikkal szemben, aki talán alig pár lépéssel odább vagy egyenesen mellettem járul ugyanannak a Krisztusnak áldozati oltárához! Rendszeresen, sőt esetleg naponként vesszük magunkhoz testét és vérét, de szinte semmit nem teszünk, hogy javítsunk testvéri kapcsolatainkon! Hány és hány távolálló vagy hitében gyenge ember számára jelent akadályt a Jézushoz vezető úton a mi megosztottságunk, szeretetlenségünk!

(Elmélkedő csend)

"Ezért, aki méltatlanul eszi a kenyeret vagy issza az Úr kelyhét, az Úr teste és vére ellen vét." Így járunk el, amikor lábbal tiporjuk az Úr törvényeit, parancsait, vagy – legalábbis őszintén – nem keressük megbocsátó irgalmát. Így járunk el akkor is, amikor könnyelműen, "megkülönböztetés" nélkül lépünk oltárához. Mintha pusztán külső szertartás, szokás lenne, amely nem követeli meg, hogy Krisztus lelkületét, lelki szegénységét és halálig tartó hű engedelmességét magunkra öltjük! De főleg így járunk el, ha nem foglal el központi helyet életünkben Jézus új parancsa: "Új parancsot adok nektek: Szeressétek egymást. Arról tudják majd meg rólatok, hogy tanítványaim vagytok, hogy szeretettel vagytok egymás iránt" (Jn 13,34-35). – Érezhető ennek valamelyes jele egyéni és közösségi életünkben?

(Rövid csend)

"Ezért sokan gyöngék és betegek közületek, többen pedig meghaltak." Testi-lelki bajaink, gyengeségeink egyik fő oka az, hogy nem helyesen keressük az "erősek kenyerét" és a vértanúkat lelkesítő bort. Alig telt el pár perc, hogy Krisztussal egyesültünk a szentáldozásban, s máris megfélekedzünk róla: mintha mi sem történt volna életünkben! Napközben sem gondolunk többet arra, amit szava és példája hirdet az eukarisztiában. Sem a liturgia napi olvasmánya és evangéliuma, sem pedig a testének és vérének vétele nem gyakorol befolyást viselkedésünkre, testvéreinkhez való viszonyunkra. Pedig az Úr fenyíteni akar gyengeségeinkkel, betegségeinkkel, "hogy ezzel a világgal együtt el ne kárhozzunk."

(Elmélkedő csend)

Pap/előimádkozó

Magasztos és vonzó a keresztyén testvéri szeretet, mert a Szentháromság bensőséges egysége lebeg előtte példaként. Ott tökéletes és osztatlan az egység, a személyek: Atya, Fiú és Szentlélek teljesen sajátos és megkülönböztetett valóságában. Krisztus azért táplál minket testével és vérével, hogy a belőle merített kegyelem erejében mi is ismerjük el a másik, az embertestvér sajátos és megkülönböztetett értékét, személyiségét, tiszteljük, értékeljük a benne is tükröződő istenarcot. De hogy mindez ne maradjon pusztaszó és üres álom, kérjük az Úr erősítő kegyelmét. (Válasz: Kérünk téged, hallgass meg minket!)

Szűnjék meg a szakadás a keresztyének között.

Legyünk mindannyian egy test-egy lélek.

Szüntess meg minden ellenségeskedést, viszályt, vetélkedést vagy irigységet egyházközségünkben.

Add, hogy – intésednek megfelelően – ne járuljunk oltárodhoz, mielőtt ki ne békülnénk azokkal, akiknek kifogásuk van ellenünk.

Add, hogy kerüljük mindazt, ami másoknak megbotrántoztatást vagy ellenszenvet okozhat.

Erősítsd elhatározásunkat, hogy a szeretet törvényét mindennél többre értékeljük.

Engedd, hogy saját magunkban is igyekezzünk felülmúlni minden benső szakadást, törést és érzékenykedést.

Add, hogy az eukarisztiában megnyilvánuló alázatos szereteted legyen magatartásunk mértéke.

Harmadik felolvasó

Urunk, Jézus Krisztus, igazi szőlőtő, kinek szőlőművese az Atya.

Te mondtad, hogy Atyád lemetsz minden szőlőveszszőt, amely nem hoz termést, és megtisztítja a

gyümölcsözőket, hogy még termékenyebbek legyenek.

A keresztség, bűnbánat és főleg igéd már megtisztított bennünket.

Add, hogy benned maradjunk, hogy te is bennünk lakozhass.

A szőlőtő és szőlővesszők bensőséges kapcsolatának megfelelően mi is csak akkor teremhetünk gyümölcsöt, ha benned maradunk.

Nélküled semmit sem tehetünk, de veled és benned bő termést hozhatunk.

Ne engedd, hogy elszakadjunk tőled; ne engedd, hogy mint elszáradt vesszőket tűzre vessenek.

Ellenkezőleg, add, hogy veled egyesülve mutathassuk be kéréseinket Atyádnak, s így meghallgattatást nyerjünk.

Add, hogy gyengeségeink ellenére Atyád megdicsőüljön bennünk azáltal, hogy tanítványaid maradjunk, s bő termést hozunk.

Atyád öröktől fogva s végtelenül szeret téged. S te azt ígéred, hogy ugyanilyen szeretettel szeretsz minket. Bárcsak megmaradnánk szeretetedben!

A szeretet útját megmutattad: Teljesítsük parancsodat úgy, mint te Atyád akaratát.

Evvel igazoltad, hogy valóban szeretted őt.

Mindezt tudtunkra adtad, hogy örömdben részesíthess, és a mi szívünket is öröm tölthesse el.

S hogy hangzik a te parancsod? Úgy szeressük egymást, mint te bennünket!

S te? Életed adtad értünk, barátaidért. Nincs nagyobb szeretet!

Akkor leszünk igazán barátaiddá, ha ugyanúgy járunk el mint te.

Részedről áll a barátság, mert már közölted velünk mindazt, amit Atyádtól hallottál, szeretetben tapasztaltál.

Erre a magaslatra önerőnkől nem juthatunk el. Mi nem is választhattunk tehát barátunknak; a kezdeményezés csak tőled indulhatott ki.

Arra rendeltél, hogy ne maradjunk meddő, hanem bő és maradandó gyümölcsöt teremjünk.

Add, hogy soha meg ne feledkezzünk parancsodról,
amely minden egyebet magában foglal: szeressük
egymást!

(Jn 15,1-17 nyomán)

(Elimádkozhatjuk Ezekiel próféta szavait is: Ez
36,24-28.)

Pap/előimádkozó

Szent Pál így intette a galatai híveket:

"Kivezetlek titeket a nemzetek közül

és összegyűjtelek minden országból,

elviszlek titeket hazátokba.

Tiszta vizet öntök rátok,

hogy megtisztuljatok minden szennytől:

én minden bálványtól megtisztítlak titeket.

Új szívet adok nektek,

új lelket teszlek belétek,

a kőszívet kiveszem testetekből

és húsból adok belétek szívet.

Saját lelkemet teszem belétek

és gondoskodom róla,

hogy parancsaim szerint éljete,

rendelkezéseimet megtartsátok, megtegyétek.

S majd abban az országban lakhattok,

amit atyáitoknak adtam,

népem lesztek,

én pedig a ti Istenetek" (Gal 6,1-10).

Ezért kérjük: Add, Urunk, hogy mindazok, akik
áldozati oltárodhoz járulnak s ott testedben és véred-
ben részesednek, találékonyak legyenek a szeretet
gyakorlásában. Ne kíméljenek semmiféle áldozatot, ha
az egység s testvériség megőrzéséről illetve helyre-
állításáról van szó. Főként pedig add, hogy mi is esz-
közei lehessünk az egységnek és szeretetnek csa-
ládunkban, közösségünkben, az Egyházban s az egész
világban. Amen.

5. Eukarisztikus közösség

Bevezető ének:

Győzelemről énekeljen ... (H 280 ÉE 187)

Ha jön a vég ... (DÚ 18)

Pap/előimádkozó

"Forrasz egygé békességben minden népet s nemzetet" – énekeltek. Isten egynek teremtette az emberiséget, egységet, szeretetet kíván látni benne. Kaintól, a bábeli nagyravágyáson keresztül egészen napjainkig azonban háborút, békétlenséget s gyűlölködést tapasztalunk. Az Istentől elfordult ember meghasonlott önmagában. Krisztus haláláig tartó önfeláldozó engedelmességével megnyitotta az utat, amelyen igazi egységre találhatunk mind Istennel, mind pedig ember-testvéreinkkel. Ezt a lelkiületet önti belénk áldozati ol-tárán, s ezt sugározza jelenlétével a szent színek alatt.

A kiengesztelődési mise kánonjában imádkozzuk: "Irgalmas Atyánk, tekints jóságosan azokra, akiket magadhoz kapsz és add meg nekik, hogy Krisztusnak ebből az áldozatából részesedve, a Szentlélek erejével egy Testbe gyűljenek, amelyben minden megosztás megszűnik." – Az eukarisztikus Krisztus magát adja, hogy építsük Testét, az Egyházat. Ehhez az isteni feladathoz kérjük, Szentlélek Uristen, megvilágosító kegyelmedet, pezsdtű sugallatodat.

Első felolvasó

Az Úr Jézus tapasztalta, hogy mily nehéz nekünk az egység és a szeretet útján járni. Önzésünk, bizonytalanságaink mindig azt várják, hogy a másik tegye meg az első lépést a megbékélés, az együttműködés felé, s akkor hajlandók leszünk mi is vele tartani. Krisztus tudta, hogy ez a magatartás csak zsák-utcába vezethet, mégha az igazság, a jog, a minket megillető tisztelet örve alatt védjük is magunkat. Ezért felejthetetlen példát adott az utolsó vacsorán, az eukarisztia szerzése napján. Szent János evangéliuma jegyezte föl, hogy mit is tanít példájával.

"Húsvét ünnepe előtt történt; Jézus tudta, hogy elérkezett az óra, amikor a világból vissza kell térnie az Atyához, mivel szerette övéit, akik a világban maradtak, mindvégig szerette.

Vacsora közben történt, amikor a sátán már fölébresztette karióti Júdásnak, Simon fiának szívében a gondolatot, hogy árulja el. Jézus tudta, hogy az Atya mindent a kezébe adott, s hogy Istentől jött és Istenhez tér vissza. Mégis fölkel a vacsora mellől, levetette felsőruháját, fogott egy vászonkendőt, és maga elé kötötte. Aztán vizet öntött egy mosdótálba, majd hozzáfogott, hogy sorra megmossa s a derekára kötött kendővel megtörölje tanítványainak a lábát.

Amikor Simon Péterhez ért, az tiltakozott: „Uram, te akarod megmosni az én lábamat?” Jézus így válaszolt: „Most még nem érted, amit teszek, de később majd megérted.” Péter tovább tiltakozott: „Az én lábamat meg nem mosod soha!” „Ha nem moslak meg – felelte Jézus –, nem lehetsz közösségben velem.” „Akkor, Uram, ne csak a lábamat, hanem a fejemet és a kezeimet is!” – mondta Simon Péter. De Jézus ezt felelte: „Aki megfürdött, annak csak a lábát kell megmosni, s akkor egészen tiszta lesz. Ti tiszták vagytok, de nem mindnyájan.” Tudta, hogy ki árulja el, azért mondta: „Nem vagytok tiszták.”

Amikor megmosta lábukat, fölvette felsőruháját, újra asztalhoz ült és így szólt hozzájuk: „Tudjátok, mit tettem veletek? Ti Mesternek és Úrnak hívtok, s jól teszitek, mert az vagyok. Ha tehát én, az Úr és Mester megmostam lábatokat, nektek is meg kell mosnotok egymás lábát. Példát adtam, hogy amit én tettem, ti is tegyétek meg.”

Bizony, bizony, mondom nektek: Nem nagyobb a szolga uránál, sem a küldött annál, aki küldte. Ha ezt megértitek, s tetteitekben ehhez igazodtok, boldogok lesztek” (Jn 13,1-17).

(Rövid csend)

Második felolvasó

„... mivel szerette övéit, akik a világban maradtak, mindvégig szerette.” – Isten szeretet. Ezért ad létet a teremtményeknek, nekünk embereknek.

A szeretet szikráját ültette lelkünkbe is. Krisztus ezt az isteni szeretetet hirdeti és szemlélteti, amikor életét adja értünk. Az eukarisztia a kereszttel szeretetáldozatának megjelenítése. Jézus elment a szeretet határáig: önmaga odaadásáig, hogy bennünk is felgyúljon az igazi, tevékeny szeretet; mi is merjük adni magunkat Istennek, másoknak.

„Jézus tudta, hogy az Atya mindent a kezébe adott, s hogy Istentől jött és Istenhez tér vissza.” Ünnepegyesebben nem lehetett volna meghatározni, hogy

Jézus istenemberi tudatának és hatalmának teljességében rendeli el az eukarisztiát az utolsó vacsorán s példázza, hogy miként kell eljárni azoknak, akik testét és vérének vesznek. Az eukarisztia a szeretet köteléke Isten és az ember között. Az eukarisztia táplálja szeretetünket, hogy mi is Krisztushoz hasonlóan szerethessük egymást, építhessük az ő Testét, az Egyházat.

"Mégis fölkel a vacsora mellől ... majd hozzáfogott, hogy sorra megmossa s a derekára kötött kendővel megtörölje tanítványainak a lábát." A zsidóknál a vendégek lábát a rabszolgák mosták meg az étkezés előtt (vö. 1Sam 25,41). Jézus, a mester, a szolga lelkületét vette magára, hogy tetteivel tanúsítsa, milyen magatartással építhetjük a szeretetet és egységet egymás között. A szolga minden viszonzás várása nélkül és ingyenesen teszi meg azt, amit kívánnak s ura szeret. Jézus is készségesen mosta meg tanítványai lábát, jóllehet Júdas már eldöntötte szívében, hogy el fogja árulni. A legmegalázkodóbb szeretet az ellenség szeretete. Igen, határtalanul, mindvégig szerette övéit: minket, embereket, bűnösöket, akik ellene fordultunk s fordulunk.

"Amikor Simon Péterhez ért, az tiltakozott: 'Uram, te akarod megmosni az én lábamat?'" Péter jóhiszemű, de okvetetlenkedik. Jobban tudja – vagy legalább így képzei –, hogy miként kell eljárnia Jézusnak, mik az új szövetség, az Egyház illemszabályai. Mikor Jézus szeretettel megfeddi: 'Ha nem moslak meg, nem lehetsz közösségben velem', az ellenkező végletbe esik: mindent kíván. Alapjában véve magát tartja szem előtt, ezért oly nehezen képes elfogadni, hogy Jézus jót tehessen vele. A tisztázatlan indítékok a szeretetet és az egységet komoly akadályává válhatnak.

(Rövid csend)

"Tudjátok, mit tettem veletek? Ti Mesternek és Úrnak hívtok, s jól teszitek, mert az vagyok. ... Példát adtam, hogy amit én tettem, ti is tegyétek meg." – Urunk, Jézus, köszönjük ezt a példát. Kőszívűnknek még ez is alig rendíti meg. Még mindig találunk kifogást, hogy alázatos szeretettel előzzük meg a másikat. Még mindig azt várjuk s reméljük, hogy nem nekünk kell szolgálni a többieket, hanem végezzék ők a "piszkos" munkát, alázkodjanak meg előttünk! Példát

adtál abban az értelemben is, hogy a lábmosás csak egyik kiemelkedő alkalom a megelőző s ingyenes szeretetre. Te most is gyakorlod, hiszen az eukarisztiában – tárgyi színek alatt: kenyér és bor színében – kiszolgáltatod magadat nekünk. Vehetünk, ehetünk, áldhatunk és követhetünk, de vissza is élhetünk jósággal közönyünkkel, megvetésünkkel, gyűlöletünkkel.

Apostolod, Szent Pál felszólít mindannyiunkat: "Ugyanazt a lelkületet ápoljátok magatokban, amely Krisztus Jézusban volt" (Fil 2,5). – Bocsásd meg, hogy oly sokszor az ellenkezőjét tesszük annak, amit az utolsó vacsorán tanítottál tetteiddel, jöllehet külsőleg részt veszünk áldozati vacsorádon. Add, hogy engedjük: alakítsd szívünket a te Szíved szerint!

(Elmélkedő csend)

Pap/előimádkozó

Szent Pál többször emlékeztet arra, hogy egységet alkotunk Krisztus testében. A korintusiaknak így ír: "Az áldás kelyhe, amelyet megáldunk, nemde a Krisztus vérében való részesedés? S a kenyér, amelyet megtörünk, nemde a Krisztus testében való részesedés? Mi ugyanis sokan egy kenyér, egy test vagyunk, mivel mindnyájan egy kenyérből részesedünk" (1Kor 11,16-17). – Ténylegesen azonban, milyen messze sodródunk ettől az egységtől. Veszekedések, áskálódások, hideg nemtörődömség árad belőlünk, bár mindannyian Krisztus testét és vérének vesszük magunkhoz. Alázatos lelkülettel kérleljük meg tehát az eukarisztiában köztünk élő Krisztust s mondjuk: Áraszd szeretetedet szívünkbe, Urunk.

Hogy egész Egyházad az egység és készséges szeretet jele legyen a világban.

Hogy püspökeink és papjaink jó példával járjanak el az alázatos szeretet szüntelen gyakorlásában.

Hogy az eukarisztiát magunkhoz véve ne feledkezzünk meg mindvégig szerető magatartásodról.

Hogy testeddel és véreddel erősítve készek legyünk mi is egymás "lábát megmosni".

Hogy megelőző és viszonzást nem váró szeretettel
közeledjünk főleg azokhoz, akik ellenséges
érzületet vagy magatartást tanúsítanak velünk
szemben.

Harmadik felolvasó

A szeretet útja nem mindig könnyű, de Krisztussal
egyesülve mindig lehetséges. Kétségtelen, hogy ez a
leggyönyörűbb út a világon. Szent Pál szellemében
kérjük:

Urunk, add, hogy méltóan:
teljes alázatban, szelídségben és türelemben éljünk
keresztény hivatásunkat,
amelyet tőled kaptunk.

Viseljük el egymást szeretettel,
s forrón törekedjünk arra,
hogy a béke kötelékével
megőrizzük a lelki egységet.

Egy Testnek vagyunk tagjai,
egy Lélek éltet,
mint ahogy hivatásunk is egy reményre szól.
Egy az Úr,
egy a hitünk és a keresztség.
Egy vagy te, Istenünk, mindnyájunk Atyja,
aki mindennek fölött állsz,
mindent áthatsz,
s mindenben jelen vagy.

Add, hogy mindannyian
Krisztus ajándékozásának mértéke szerint
részesedjünk kegyelmedben.
Különbféle szolgálatok által
működjünk együtt mindannyian
Krisztus testének építésében,
s érvük el az életszentséget:
Legyünk egyek és felnőtt személyek a hitben
és isteni Igéd ismeretében.

Ne engedd, Urunk,
hogy lelkiileg éretlenek maradjunk,
akiket magával sodor
a megtévesztő emberi tanítás
és a tévedésbe ejtő álnokság szele.

Add, hogy igazságban és szeretetben éljünk:
forrjunk össze Krisztussal, Fejünkkel.
Hiszen ő az, aki egybefogja az egész testet
és összetartja a különféle izületek segítségével,
hogy mi, tagok, híven betölthessük
az erőnkhez szabott feladatokat.
Így növekedjék, épüljön szeretetben Fiad Teste.
Ámen.

(Ef 4,1-16 nyomán)

(Elimádkozhatjuk a Szent Pál-i szeretethimnusz:
1Kor 13,1-13)
(Rövid csend)

Pap/leőimádkozó

Szent János levele szerint "Az Isten szeretete abban nyilvánul meg, hogy az Isten elküldte a világba egyszülött Fiát, hogy általa éljünk. A szeretetnek nem az a lényege, hogy mi szeretjük Istent, hanem hogy ő szeret minket, és elküldte a Fiát bűneinkért engesztelésül. Szeretteim, ha az Isten így szeretett minket, nekünk is szeretnünk kell egymást" (1Jn 4,9-11).

Jézus szerint élni lehetséges, mert testét és vérét adja nekünk. Az ő erejében szerethetjük egymást. Engedjük, hogy Jézus szerethessen minket, nyissuk meg neki szívünket!

Urunk, Jézus Krisztus. Amikor megköszönjük megrendítő példádat, hogy megmostad apostolaid lábát, kérve kérünk, önts belénk szeretetet lángját. Alakítsd szívünket Szíved szerint, hogy mi is készek legyünk úgy cselekedni, mint te: életünket adni testvéreinkért. Növel bennünk ezt a szeretetet minden szentáldozásnál, s emlékeztess erre minden szentségimádásnál, szentséglátogatásnál. Ámen.

6. Elkötelez a mindennapi életre

Bevezető ének:

Áldjad ember ... (H 109; EE 165)

Tagjai vagyunk ... (DÚ 70)

Pap/előimádkozó

Jézus utolsó napjaiban ünnepélyesen kinyilvánította és megpecsételte azt, amit addig is egész életén át hirdetett: Betölteni Atyja akaratát, megdicsőíteni őt; engedelmességével engeszteli ki engedetlenségünket, bűneinket. Az út a kereszten át vezetett a feltámadásig. Jelet és eszközt is rendelt: az eukarisztiát, hogy bekapcsolódhassunk önátadó szeretetébe, s így részesedhessünk isteni életében.

Mikor Jézus megparancsolta, hogy "ezt cselekedjétek az én emlékezetemre", azt is kívánta, hogy ne pusztán s mintegy önzően csak mi akarjunk részesedni ebben az örvedetes titokban, hanem vigyük, hirdessük minden embernek. Tegyük lehetővé, hogy mindenki ismerje meg Krisztus halálát és feltámadását, s mindenki magához vehesse testét és véré.

Aki őszinte hittel vette magához az Urat az eukarisztiában, az kötelességének tartja, hogy húsvéti lelkesedéssel megvigye az embereknek ezt az örömhírt, maga is jele és eszköze legyen a megváltásnak.

Mai szentségimádásunkban kérjük a Szentlelket, töltsön el kegyelmével, hogy mindinkább Krisztushoz hasonuljunk, s az eukarisztiától megerősítve hirdessük az evangéliumot környezetünkben, minden embernek, aki keresi az igazi boldogságot.

Első felolvasó

Az első keresztyének főképp életpéldájukkal terjesztették az evangéliumot. Kortársaik megérezték, hogy következetesen élnek: hiszik az Atya megbocsátó szeretetét, szeretik egymást s nem ragaszkodnak a földi dolgokhoz. Viselkedésükön látszott meg, hogy van erőforrásuk, amiből merítve ellen tudnak állni a legkeményebb üldözéseknek is. Hitük nem szorítkozott csak a "vallásgyakorlatokra", hanem átjárta egész életüket. Az Apostolok Cselekedeteiben találunk erre

nézve rövid de velős beszámolókat. Íme, a második fejezetben közölt összefoglalás:

"Állhatatosan kitartottak az apostolok tanításában és közösségében, a kenyértörésben és az imádságban. Félelem fogott el mindenkit, mert az apostolok révén sok csoda történt és sok jel adatott. A hívek mind összetartottak, és közös volt mindenük. Birtokaikat és javaikat eladták, s az árát szétosztották azok között, akik szükségét szenvedtek. Egy szívvel-lélekkel mindennap összegyűltek a templomban. A kenyeret házaknál törték meg, s örömmel és tiszta szívvel vették magukhoz az ételt. Dicsőítették az Istent, és az egész nép szerette őket. Az Úr pedig naponként vezetett hozzájuk olyanokat, akik hagyták, hogy megmentsék őket" (ApCsel 2,42-47).

(Rövid csend)

Második felolvasó

"Állhatatosan kitartottak ..." Csaknem mindenki lelkesedik, amikor közelebből megismerheti Krisztus személyét és tanítását. A jó mag azonban sokszor nem is csírázik ki, vagy hamar kiszárad. Az első keresztényeknél mély gyökeret vert az Isten ígéje: hűek maradtak. – Megelégedhetünk-e mi azzal, hogy egy szép szertartáson emelkedett hangulat tölt el, egy szentáldozás lelki vigaszt nyújt, de utána minden elröppen: életünkben nem válik láthatóvá, hogy találkoztunk Krisztussal?

Az "apostolok tanításában": akik Péterrel egy-sébben tanítanak, azok élvezik a Szentlélek különös kegyelmét és nem tévelyedhetnek el az igazságtól. Hallgatóik is biztosan haladhatnak a Lélek útján. Ez gyakorolt mély benyomást a kívülállókra, de szükségük volt erre az első keresztényeknek is.

A krisztusi tanításban egyre jobban el kell mélyülni, ha haladni akarunk az Úr követésében. Az eukarisztia vételének lényeges előfeltétele, hogy mi is mindinkább ismerjük meg s tegyük magunkévá az apostolok által közvetített tanítást. Ezért oly fontos, hogy próbáljuk szívünkbe vélni a szentmiséken hallott evangéliumi, szentírási részleteket, igazságokat.

"Állhatatosan kitartottak ... a közösségben." Az eukarisztiát csak krisztusi közösség, az Egyház adhatja nekünk. Erre bízta az Úr, hogy cselekedjék meg azt, amit az utolsó vacsorán tett. Azok, akik Krisztus testét

alkotják, tovább építhetik ezt a Testet. Aki ebből kiszakad, elhal, mint a levágott tag. Súlyos veszélybe sodorjuk tehát magunkat, amikor kacérkodunk a mondással: "Krisztus igen, Egyház nem." Nem tartozhat igazán Krisztushoz, aki nem tagja testének, közösségének.

(Rövid csend)

Állhatatosan kitartottak ... a kenyértörésben." Krisztus az utolsó vacsorán megtörte a kenyeret, s így nyújtotta testét apostolainak. Ezért nevezték kenyértörésnek az eukarisztiát az első keresztények. Állhatatosak maradtak ennek ünneplésében, bár nem teheték a jeruzsálemi templomban, hanem csak "házaknál", saját gyülekező helyeiken. Tudták, hogy Krisztussal kell töltekezniük, ha szerinte akarják alakítani életüket.

Megközelítjük a jeruzsálemi hívek állhatatosságát az eukarisztia ünneplésében? Vagy könnyen kibúvót találunk: "Én otthon jobban tudok imádkozni; egyhangúnak tartom a misét; más dolgom van" stb. Mindmegannyi jel, hogy hitünk gyenge; nem döbbenünk rá az eukarisztia lényegére: maga Krisztus hív meg – papjain és közösségén keresztül – áldozati lakomájára! Bármilyen esendők is legyenek a külső körülmények, elmulaszthatjuk-e a vele való találkozást, a vele való egyesülést?

"Állhatatosan kitartottak ... az imádságban." A szentmise a legtekélyesebb Isten-dicséret és imádás, mivel a Fiú magasztalja az Atyát. Ebbe von bele minket is. De ahhoz, hogy áthassa hétköznapi életünket, bele kell ágyazni egyéb imáinkba. Ezért zengték az első keresztények a kenyértörésen kívül zsoltáraikat is, és egyéb fohászaikat.

Nem azért szárad ki áhítatunk a szentmisén, mivel a nap vagy a hét folyamán egyébként nem imádkozunk? Milyen az én életem? Egységet alkot-e Krisztussal való találkozásommal az eukarisztiában? Vagy "elválasztom" a templomot, a vasárnapi misét a családi, munkahelyi és közösségi életemtől? Akkor ki számomra Krisztus?

(Elmélkedő csend)

Pap/előimádkozó

Imádjuk a kenyér s bor színe alatt jelenlevő Jézust, s kérjük, hogy legyen életünk központja. Evvel igazoljuk, hogy megértettük, miért is nyújtja nekünk testét és véré; mit is akart, amikor elrendelte, hogy részt vegyünk halálában és feltámadásában. (Feleletként mondjuk: Hiszünk benned és imádunk téged.)

Te vagy az Atya szeretett Fia, egylényegű vele és a Szentlélekkel.

Te vagy a megtestesült örök Ige, aki eljöttél, hogy velünk lakozzál.

Te vagy az út, az igazság és az élet. Senki sem jut az Atyához, s nem juthat el az örök életre nélküled.

Te vagy az élet kenyere: aki eszik belőled, az többé nem éhezik, s aki hisz benned, az többé nem szomjazik.

Te vagy a szőlő, s mi a szőlővesszők: ha benned maradunk, s te bennünk, sok gyümölcsöt teremhetünk.

Te vagy a szegletkő, amelyre az Egyház épül.

Te vagy jelen oltárainkon, hogy az Atyának tetsző áldozatot bemutasd.

Te vagy a mi Fejünk, s mi a te tagjaid, akiket megszenteltél és kiválasztottál.

(Rövid csend)

Kérjük az Urat, tegyen minket szeretete hírnökeivé

:

Uram, tégy engem békéd eszközévé.

Hadd vigyek szeretetet oda, ahol a gyűlölet uralkodik, s megbocsátást, ahol a bűn a hangadó.

Hadd vigyek egyetértést oda, ahol viszálykodnak, s igazságot, ahol a tévelygés az úr.

Hadd vigyem a hitet, hogy szétoszlassam a sötétséget.

Vigyek reményt, hogy ne győzedelmeskedjék a kétségbeesés,

s örömet, ahol szenvedés az élet.

Segíts, Uram, hogy ne vigasztalásra vágyakozzam, hanem vigasztaljak,

ne kívánjam, hogy megértsenek, hanem én értsek meg
másokat,
ne magamnak keressem a szeretetet, hanem én szeres-
sek.

Mert aki ad – az kap,
aki megbocsát – az nyer bocsánatot,
aki meghal – az születik újjá
az örök életre. Ámen.

(Assisi Szent Ferenc)

(Elimádkozhatjuk a 23. zsoltárt.)

Pap/lelőimádkozó

Péter apostol levele emlékeztet keresztény méltóságunkra: "Ti azonban választott nemzetség, királyi papság, szent nemzet, tulajdonul kiválasztott nép vagytok, hogy annak dicsőségét hirdessétek, aki a sötétségből meghívott benneteket csodálatos világosságra" (1Pt 2,9).

Krisztus ezt az életet táplálja bennünk az eukarisztiával. Erősít, hogy rágalmak és megbélyegzés esetén is állhatatosak legyünk az apostolok tanításában, a közösségben, az eukarisztiában és az imádságban. Ezért folytatja levelét Péter apostol sürgető szavakkal: "Éljetek szép életet a pogányok között, hogy lássák jótetteiteket, és látogatása napján majd magasztalják az Istent, épp amiért most gonosztevőnek rágalmaznak benneteket" (uo. 12.v.).

Urunk, Jézus Krisztus, azért könyörgünk, hogy tetszésed szerinti szent étellel hirdessük megváltó és boldogító szeretetedet minden embertársunknak. Ámen.

7. Még abban az órában útra keltek

Bevezető ének:

Győzhetetlen én Kőszálam ... (H 145; ÉE 210)

Isten népe ujjongj már ... (DU 28)

Pap/előimádkozó

Istent mindig emberi értelmünk korlátai szerint akarjuk megérteni. Ő azonban egészen más, ezért nem szorítható be elképzeléseinkbe. Láthatatlan s mégis mindenütt jelen van: a természet, a világ erejével működteti a dolgokat, bár végeredményben minden az ő teremtető akaratából ered; szívünk ajtaján kopogtat, jöllehet néha csak később ismerjük fel, hogy kin keresztül szólt hozzánk.

Az eukarisztiában is rejtve van közöttünk Jézus istensége és embersége. De ő maga cselekszi meg egyetlen s örökérvényű önátadását Atyjának minden szentmisében éppen úgy, mint a kereszten, s elővételezve az utolsó vacsorán. S amint akkor megbízatást adott tanítványainak, hogy üljék meg emlékezetét és alázatos szeretettel szolgálják egymást, úgy szól ma is hozzánk, s küld, hogy vigyük megváltó halálának örömhírét a megváltásra sóvárgó embereknek.

Szentlélek Úristen, pünkösöd napján eltöltötted az apostolokat. Kegyelmedből az addig félenk tanítványok bátran hirdették mindenkinek: "Ezt a Jézust támasztotta fel Isten, ennek mi mind tanúi vagyunk" (ApCsel 2,32). Tüzes lángod gyúljon fel szívünkben is, hogy rendíthetetlen tanúi lehessünk az értünk szenvedett és feltámadt Jézusnak, aki rejtve, de valóságosan jelen van közöttünk oltárainkon. Ámen.

Első felolvasó

A kereszt látszólagos csődje megzavar mindenkit. Krisztus közeli tanítványai is értelmetlenül álltak az események előtt, hiszen mást reméltek. Azt, hogy elképzelésük szerint fogja megváltani Izraelt – ahogy ezt Lukács evangéliumában olvashatjuk. Jézus halála után szomorúan, s szinte menekülve hagyják el a szent várost, mintha mindennek vége lett volna. Azt, hogy Isten tervét Jézus egészen más formában valósította meg, azt az elbeszélés folytatásából láthatjuk:

"Ó ti balgák, milyen nehezen tudjátok elhinni, amit a próféták jövendöltek. Vajon nem ezeket kellett elszenvednie a Messiásnak, hogy bemelessen a dicsőségébe? Aztán Mózesen elkezdve az összes prófétánál megmagyarázta nekik, amit az Írásokban róla írtak.

Közben odaértek a faluhoz, ahová tartottak. Úgy tett, mintha tovább akarna menni. De marasztalták: „Maradj velünk, mert esteledik és a nap már lemenőben van.” Betért hát, és velük maradt. Amikor az asztalhoz ültek, kezébe vette a kenyeret, megtörte s odanyújtotta nekik. Ekkor megnyílt a szemük s felismerték. De eltűnt a szemük elől. „Hát nem lángolt a szívünk – mondták – amikor beszélt az úton és kifejtette az Írásokat?”

Még abban az órában útra keltek, s visszatértek Jeruzsálembe. Ott együtt találták a tizenegyet s társaikat. Azzal fogadták őket, hogy valóban feltámadt az Úr, és megjelent Simonnak. Erre ők is beszámoltak az úton történetekről, meg arról, hogyan ismerték fel a kenyértöréskor" (Lk 24,25-35).

Második felolvasó

"Szemük képtelen volt felismerni." Istent színről-színre nem láthatjuk: egészen más rendbe tartozik, mint az evilági dolgok. Ha pedig a teremtményeken keresztül szól hozzánk, tekintetünk könnyen megakad a külsőségeken. Jézus az emmauszi tanítványok mellé szegődött, amint ma is jelen van az eukarisztiában, működik egyházában, s mégis szinte képtelenek vagyunk felismerni, mert olyan nehezen tudjuk áttörni megszokott elképzeléseink korlátait. Kérjük tehát az evangéliumi szavakkal: Add, Uram, hogy lássak! Úgy lássalak téged s a világot, ahogy te látod!

"Vajon nem ezeket kellett elszenvednie a Messiásnak, hogy bemelessen dicsőségébe?" Legtöbbször a szenvedéstől való félelem szűkíti le látóhatárunkat. Nem értjük, hogy miért kell a kereszti utját járunk. Félünk tőle. Elfelejtjük, hogy az önküresedés királyi mezsgyéje nélkül Isten nem töltheti be lelkünket.

Urunk, Jézus, add, hogy a próféták és az apostolok tanítása lebbentse fel előttünk a szenvedés titkát, főleg pedig azt, hogy a végső állomás a feltámadás, a megdicsőülés! Add, hogy újra és újra tudatára ébredjünk ennek az eukarisztiában, ahol halálozat és feltámadásodat ünnepeljük!

(Rövid csend)

"Amikor az asztalhoz ültök, kezébe vette a kenyeret, megáldotta, megtörte s odanyújtotta nekik. Ekkor megnyílt a szemük s felismerték." – Kíváncsiságunk talán tudni szeretné, pontosan hogyan is folyt le ez a szertartás Emmausban. De a lényeg ismét nem a külsőség. Felismerhetjük Jézust, amikor lángoló, készséges és nyílt szívvel veszünk részt a tőle rendelt jelek és eszközök, a szentségek ünneplésében. Mindegyikben ő osztja ki megváltó szeretetének gyümölcseit, főként pedig az eukarisztiában, ahol testét és vérént nyújtja. A próféták, a szent írárok tanulmányozása valamint a rászoruló befogadása nyitogató leginkább lelkünk kapuját, hogy felismerhessük az Urat.

"Még abban az órában útra keltek, s visszatértek Jeruzsálembe." A Krisztussal való találkozás átalakítja lelküket s magatartásukat. Már nem szomorú és félénk menekülők. Bátrán mennek vissza oda, ahol emberi álmaik a kereszten végződtek, mivel felismerték Isten igaz tervét: találkoztak a megfeszítettel, aki feltámadt! Nem zárhatták magukba ezt a boldogító s emberileg elképzelhetetlen valóságot: Jézus él, s önmagát nyújtja nekünk a kenyértörésben.

(Elmélkedő csend)

Pap/előimádkozó

Az eukarisztiában, a szentmisében az értünk meghalt, de feltámadt Krisztus jeleníti meg önmagát. Ugyanez a feltámadt Úr marad közöttünk oltárainkon a kenyér színe alatt. Boldog szívvel köszöntjük tehát Szent Ambrus himnuszával a húsvéti zsolozsmából: (Az énekléshez lásd EE 96)

Ez Isten napja igazán,
szent fényességben tündököl:
szentséges vér ma mosta le
a világ ocsmány bűneit.

Tékozlót hithez visszavisz,
vakok szemére fényt derít,
a jobblator bocsánata
már minden félelmet felold.

Ámulnak mind az angyalok,
hogy mit nem ér el testi kín:
a bűnös Krisztushoz simul
és örök életet talál.

Ó csodálatos nagy titok:
lemossa a világ bűnét
és minden vétket eltöröl,
a test bűnét tisztítja test.

Van ennél szebb, magasztosabb?
A bűn kegyelmet esdekel,
a szeretet félelmet űz;
a halál új életre kelt:

Szívünket, Jézus töltsé be,
a húsvét boldog öröme:
kiket kegyelmed újra szült,
győzelmeidben részesítsd

Jézus, dicsőség teneked:
halált legyőzve tündökölsz,
s Atyádnak és a Léleknek
meg nem szűnő időközön át. **Amen.**
(Farkasfalvy D. fordítása)

Az emmauszi tanítványok tapasztalata készítet arra,
hogy kérjük a kegyelmet: ismerjük fel a közöttünk
rejtve járó Krisztust. (Válasz: Add, Urunk, hogy felfe-
dezzük jelenlétedet.)

Csodálatos teremtedben, a nap felkeltében s
lementében.

Az élet minden eseményében: a sikerben és
kudarcbán, örömben és szenvedésben.

Mindazokban, akikkel a nap folyamán talál-
kozunk, főleg családjaink tagjaiban, munka-
társainkban s azokban, akik ellenszenvesek
nekünk.

A szegényekben, betegekben, tehetetlen öregek-
ben s még meg nem született kisdedekben:
minden testvérünkben.

Most pedig kérjük az Urat, hogy feltámadásának öröme tegyen minket is elkötelezett hirdetőjévé: (Válasz: Küldd el Szentlelkedet, hogy lángra lobantsa szívünket!)

Urunk, Jézus Krisztus, amint a Szentlélek vezetett a pusztába, hogy imában és lemondásban készülj a megváltás hirdetésére.

Urunk, Jézus Krisztus, amint a Lélek szerint éltél, amikor a szegényeknek, betegeknek s megtört szívűeknek hirdetted a megváltás esztendejét.

Urunk, Jézus Krisztus, amint a Lélek erejét hívtad le apostolaidra az utolsó vacsorán, hogy vigasztalja, bátorítsa és megvilágosítsa őket szolgálatodban.

Urunk, Jézus Krisztus, amint pünkösöd napján kiárasztottad apostolaidra Szentlelkedet, hogy rendületlen hittel hirdessék halálodat és feltámadásodat.

Urunk, Jézus Krisztus, amint Lelked harmata változtatja át oltárainkon a kenyeret testeddé, s a bort véreddé.

A harmadik felolvasó elimádkozhatja Assisi Szent Ferenc Naphimnuszát:

Mindenható, fölséges és jóságos Úr,
Tiéd a dicséret, dicsőség és imádás
És minden áldás.
Mindez egyedül téged illet, Fölség,
És nem méltó az ember, hogy nevedet kimondja

Áldott légy, Uram, és minden alkotásod.
Legfőképpen Urunk-bátyánk a Nap.
Aki a nappalt adja
És ránkderíti a te világosságod.
És szép ő, és sugárzó nagy ragyogással ékes.
A te képed, Fölséges.

Áldott légy, Uram, Hold-nénénkért
És minden csillagaiért az égnek.
Őket az égen alkotta kezéd
Fényesnek, drága szépnek

Áldott légy, Uram, Szél-öcsénkért,
Levegőért, felhőért, minden jó és rút időért.
Kik által élteted minden te alkotásod.

Áldott légy, Uram, Víz-húgunkért,
Oly nagyon hasznos ő,
Oly drága tiszta és alázatos.

Áldott légy, Uram, Tűz-bátyánkért.
Vele gyújtasz világot éjszakán.
És szép ő és erős, hatalmas és vidám

Áldott légy, Uram, Föld-anya-nénénkért,
ki minket hord és enni ad,
És mindennemű gyümölcsöt terem,
Füveket és színes virágokat.

Áldott légy, Uram, minden emberért,
Ki szerelmedért másnak megbocsát.
És aki tűr gyötrelmet, nyavalyát.
Boldogok, kik tűrnek békességgel,
Mert tőled nyernek majd, Fölséges, koronát

Áldott légy, Uram, a testi Halálért, mi testvérünkért
Akitől élő ember el nem futhat.
Akkik halálos bűnben halnak meg,
Jaj, azoknak!
De boldogok, akik magukat megadták
Te szent akaratodnak.
A második halál nem fog fájni azoknak

Dicsérjétek az Urat és áldjátok,
És mondjátok hálát neki.
És nagy alázatossággal szolgáljátok.
(Sík Sándor fordítása.)

Pap/előimádkozó

Könyörögjünk. Urunk Jézus Krisztus, a jerikói vakhoz hasonlóan mi is kérjük, hogy láthassunk. Felfedezhessük életedben az Atya vezetését s ez a fény világosítsa meg szemünket, hogy megtapasztalhassuk jelenlétedet embertestvéreinkben, Egyházadban s az eukarisztiában. Add azonban azt is, hogy a vak példájára, aki – miután visszanyerte látását – veled tartott az úton, mi se szakadjunk el tőled. Veled együtt hirdessük minden embernek, hogy az Atya szeret minket, s te vagy szeretetének záloga. Ismerjünk fel eukarisztiádban, s onnét merítsünk erőt, lelkesedést, hogy megvigyük halálod és feltámadásod hírét az egész világnak. Ámen.

Forrásmegjelölés

A XXXIV. Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus Emlékkönyve. Közrebocsátja a Kongresszus Előkészítő Főbizottsága. Szent István Társulat, Budapest, 1938.

Pedro Arrupe: *The People of God and the Mystery of Christ Hungering in the World* (Philadelphia, 1976) előadását valamint Cardinal Martini: *The Eucharist and the Christian Family* (Nairobi, 1985) beszédét a Pontificium Consilium Eucharisticis Internationalibus Conventibus Provehendis (Roma, Palazzo S. Calisto) bocsátotta rendelkezésünkre. Úgyszintén a budapesti eukarisztikus kongresszusra vonatkozó kiegészítő adatokat.

Pedro Henrici: "Tut dies zu meinem Gedächtnis." Internationale katholische Zeitschrift "Communio", 14 (1985);226-241.

Joseph Ratzinger: "Eucharistie – Mitte der Kirche" (Megjelent magyarul: "A mustármag roménye" című kiadványban (Prugg Vlg., Eisenstadt, 1977). Pedro Arrupe: Eucaristia e fami del mondo. Comunità 14, 1979 ott.-nov.

A szentségimádási szövegek összeállításánál főleg a következő kiadványokra támaszkodtunk: O. Pies - W. Bulst: *Im Herrn* (Herder, 1961); E. Prause - S. Foelz: *Das Geheimnis lässt uns künden. Andachten und Gebete zur Verehrung der Eucharistie* (Styria Vlg., 1981); Josef Seuffert: *Kommt, wir beten ihn an* (Herder, 1985); L. Bosticco: *Adoriamo Gesù Eucdristia* (E. Paoline, Roma, 1988); B.Mauri: *Adoriamo Gesù Eucaristia* (Ed. Centro Eucaristico, Ponteranica/Bg., 1985); *Venite adoriamo* (Ed. Dehoniane, Bologna, 1982).

TARTALOM

EUKARISZTIKUS EMLÉKKÖNYV	3
I. KONGRESSZUSI EMKÉKEK	5
Benkő Antal: Győzelemről énekeljen napkelet és napnyugat!	5
A Világkongresszus háttere	5
Az 1937/38-as szentév	9
50 év távlatából19	
Pedro Arrupe: Az eukarisztia és az éhinség	23
Isten népe és az éhező Krisztus misztériuma	23
Carlo M. Martini: Az eukarisztia és a keresztény család	29
A végére tartogatott bor	29
A szentségi szeretet forrásai és gyümölcsei	32
II. IME, HITÜNK SZENT TITKA	43
Nemeshegyi Péter: Az Úr vacsorája	43
Forrásaink	43
Az utolsó vacsora	45
Közös estebéd	46
Az Úr szolgálja	46
A szövetségi áldozat	48
"Egyétek, igyátok"	49
"Emlékezetemre"	52
Peter Henrici: "Ezt cselekedjétek az én emlékezetemre!"	54
1. Az alapítási parancs	55
2. A lábmosás	57
3 A keresztények áldozata	58
4. Az egész Krisztus áldozata	61
Joseph Ratzinger: Krisztus valóságos jelenléte az Oltáriszentségben	65
Alszegehy Zoltán: Szentségimádás?	78
1. A történelmi fejlődés	78
2. Az egyházi tanítás	82
3. A hitérzék jelentősége	84
4. A hívő értelem mérlegén	87

III. EUKARISZTIA ÉS FIATALSÁG	93
Pedro Arrupe: Eukarisztikus élettapasztalatok	93
1. Helyzetkép, avagy: mit vár a mai ifjúság az élettől?	93
2. A forrás	95
3. Az Evangélium és az eukarisztia Jézusa	96
4. Jézus teste és vére a világért	101
5. Jézus a barát és vigasztaló	104
6. Közöttünk ütötte fel sátrát...	107
7. Jézus különösen vonzódik a szegé- nyekhez	109
8. Az eukarisztikus ember – az új, a Krisztushoz hasonló ember	111
IV. IMÁDLAK NAGY ISTENSÉG	114
Szentségimádás	115
1. Az Úr megváltó szenvedésének emlékezete	115
2. "E kenyeret eszitek és e kehelyből isztok"	121
3. Életünk kenyere	127
4. Egyek Krisztusban	132
5. Eukarisztikus közösség	138
6. Elkötelez a mindennapi életre	144
7. Még abban az órában útra keltek	149
Forrásmegjelölés	156

Hibajavítás

(eltekintve az elválasztási és ékezeti hibáktól)

4. old. 32. sor: A szentséglátogatások ...
6. old. 39. sor: ... Eymard Szent Péter Júlián,
7. old. 33. sor: A VIII. Világkongresszust (1893) ...
8. old. 41. sor: ... a Nemzetközi ...
13. old. 15. sor: ... Ausztriát ...
31. sor: ... bolsevizmusnak ...
15. old. 10. sor: ... igazságait ...
17. old. 20. sor: Szentségi Jézus, ...
18. old. 6. sor: ... te mondog, ...
21. old. 15. sor: ... — láthatóan ...
16. sor: ... kiáradó ...
22. old. 28. sor: ... a bombayi is ...
41. sor: ... szívébe. Méltó ...
24. old. 2. sor: ... (Mt 25,35.45).
26. old. 16. sor: ... embertársainkkal.
27. old. 7. sor: ... azt javaslom, ...
11. sor: ... elnyomottakkal ...
28. old. 3. sor: ... alapjául ...
35. old. 40. sor: ... szeretet ...
36. old. 15. sor: ... kegyelem ...
37. old. 39. sor: ... mondotta), „termékeny alapsejtté ...
39. old. 8. sor: ... kiteljesedését ...
40. old. 5. sor: ... keresztyén ...
43. old. 6. sor: ... egy ideig ...
47. old. 20. sor: ... felajánlotta ...
56. old. 14. sor: ... tradendus ...
57. old. 7. sor: ... kiejtését ...
60. old. 40. sor: ... az Istennek.
62. old. 27. sor: ... kettős s elválaszthatatlan ...
65. old. 9. sor: ... alászállott ...
66. old. 8. sor: ... az eukarisztia ...
35. sor: ... szenvedélyes ...
36. sor: ... körül (amit ...
70. old. 18. sor: ... válik közösséggé ...
24. sor: ... magasságáig ...
74. old. 25. sor: ... egyezéseken ...
76. old. 4. sor: ... felel-e ...
77. old. 36. sor: ... térdei Jézus Krisztus előtt ...
82. old. 30. sor: Az Egyház vezetői ...
93. old. 13. sor: ... nyilvánvalóvá ...
94. old. 26. sor: „Bravó, Franco, ...

97. old. 25. sor: ... Názáretben ...
105. old. 32. sor: ... semmi mással ...
107. old. 17. sor: „shimpu sama”-jukat ...
108. old. 12. sor: ... tölteni a ...
119. old. 28. sor: ... gondolatainkban és
124. old. 1. sor: ... zengje ...
2. sor: ... test titkát ...
126. old. 8. sor: ... vagy Te hozzánk.
135. old. 6. sor: ... teljesen ...
147. old. 27. sor: ... hírnökeivé ...
149. old. 25. sor: „Ezt a Jézust ...
151. old. 19. sor: Bátran ...
152. old. 13. sor: Szívünket, Jézus, töltsé be,
157. old. 3. sor: I. Kongresszusi emlékek
8. sor: 50 év távlatából

